

Ministerstvo kultúry SR

Odvetvová koncepcia odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania, skupiny povolání a odborných činností v rezorte kultúry

2024

Obsah

1	ÚVOD	2
1.1	Oblasť vecnej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR	2
1.2	Súvisiace strategické dokumenty a európsky kontext	3
1.3	Súčasný stav systému	5
1.4	Všeobecný kontext.....	5
1.5	Aktuálne trendy a výzvy v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu	7
2	ANALÝZA ODBORNÉHO VZDELÁVANIA V ODVETVIACH KULTÚRY A KREATÍVNEHO PRIEMYSLU .	8
2.1	AUDIOVÍZIA.....	8
2.2	DIVADLO	17
2.3	DIZAJN	20
2.4	HERNÝ PRIEMYSEL	27
2.5	HUDBA	33
2.6	KULTÚRNO-OSVETOVÁ ČINNOSŤ	37
2.7	ASTRÓNOMIA	43
2.8	LITERATÚRA A KNIŽNÁ TVORBA.....	46
2.9	MÉDIÁ	49
2.10	MÚZEJNÍCTVO A KNIHOVNÍCTVO	54
2.11	OBLASŤ OCHRANY PAMIATKOVÉHO FONDU	59
2.12	REMESELNÁ TVORBA	64
2.13	TANEČNÉ UMENIE	68
2.14	VÝTVARNÉ UMENIE	71
3	ZÁVEREČNÉ ZHRNUTIE	74
3.1	Aktualizácia a modernizácia obsahu formálneho vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu	74
3.2	Dostatočné prepojenie formálneho vzdelávania s praxou.....	75
3.3	Podpora materiálno-technického a priestorového zabezpečenia škôl	75
3.4	Saturácia nedostatočného personálneho zabezpečenia pedagogických zamestnancov.....	75
3.5	Prehodnotiť normatívny spôsob financovania konzervatórií.....	76
3.6	Zefektívnenie zberu relevantných dát.....	76
3.7	Medzirezortná spolupráca.....	77
4	PRÍLOHA č. 1	78
5	PRÍLOHA č. 2	79
6	PRÍLOHA č. 3	87
7	ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK	98

1 ÚVOD

1.1 Oblasť vecnej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (ďalej aj „MK SR“ alebo „ministerstvo“) je podľa § 18 zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov ústredným orgánom štátnej správy Slovenskej republiky pre štátny jazyk, ochranu pamiatkového fondu, kultúrne dedičstvo a knižníctvo, umenie, autorské právo a práva súvisiace s autorským právom, osvetovú činnosť a ľudovú umeleckú výrobu, prezentáciu slovenskej kultúry v zahraničí, vzťahy s cirkvami a náboženskými spoločnosťami, médiá a audiovizíu. Ministerstvo zároveň metodicky riadi aj činnosť slovenských inštitútov v zahraničí v oblasti ich kultúrneho pôsobenia.

Činnosť MK SR v oblasti odborného vzdelávania v rezorte kultúry upravujú nasledujúce zákony a vyhláška:

- zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave,
- zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve,
- zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní,
- zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon),
- vyhláška č. 287/2022 Z. z. o systave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania.

Z uvedených zákonov MK SR vyplývajú úlohy súvisiace s členstvom ministerstva v Rade vlády pre odborné vzdelávanie a prípravu, vytvorenie predmetnej odvetvovej koncepcie odborného vzdelávania v rezorte, vydávanie stanovísk k návrhom na experimentálne overovanie nových študijných odborov a posudzovanie žiadostí o zaradovanie škôl a školských zariadení do siete, prípadne stanoviská k zmene v sieti škôl.

Ministerstvo kultúry SR podľa zákona č. 61/2015 Z. z. (§ 30 ods. 3) v oblasti odborného vzdelávania a prípravy najmenej raz za štyri roky vypracúva a predkladá Rade vlády pre odborné vzdelávanie a prípravu odvetvovú koncepciu odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania, skupiny povolani a odborných činností vo svojej pôsobnosti (ďalej aj ako „koncepcia“). Pre potreby prípravy koncepcie bola zriadená na MK SR Komisia pre odborné vzdelávanie v kultúre a kreatívnom priemysle, zložená zo zástupcov vecných sekcií, ktoré zastupujú jednotlivé odvetvia kultúry a kreatívneho priemyslu (ďalej aj „KKP“). V komisii sú zastúpené nasledujúce organizačné útvary MK SR:

- a) odbor kreativity a vzdelávania
(gestor za oblasti: herný priemysel, architektúra, dizajn, reklama),
- b) odbor umenia a umeleckých inštitúcií
(gestor za oblasti: hudba, scénické umenie [divadlo a tanec], výtvarné umenie, literatúra),
- c) odbor ochrany pamiatkového fondu
(gestor za oblasť: kultúrne dedičstvo),
- d) odbor múzeí, galérií a knižníc
(gestor za oblasť: kultúrne dedičstvo),
- e) odbor nehmotného kultúrneho dedičstva a kultúrnej inklúzie
(gestor za oblasti: kultúrne dedičstvo, kultúro-osvetová činnosť, remeslá¹),
- f) odbor mediálneho práva a audiovizie
(gestor za oblasti: médiá a audiovizia).

Cieľom koncepcie je zlepšenie úrovne stredoškolského vzdelávania profesionálov v KKP a príprava kvalitných profesionálov, ktorí budú schopní poskytovať kvalitné výstupy v tomto sektore doma aj v zahraničí.

¹ Problematika remesiel je prierezovou oblasťou, ktorá tematicky spadá do pôsobnosti viacerých organizačných útvarov MK SR. Odbor nehmotného kultúrneho dedičstva a kultúrnej inklúzie je gestorom činností iba za oblasť tradičných remesiel v nadväznosti na aktivity ÚĽUV-u. Remeselné vzdelávanie sa čiastočne dotýka aj pôsobnosti, nie oblasti remesiel ako takej – tá zasahuje aj oblasť pôsobnosti odboru ochrany pamiatkového fondu a Pamiatkového úradu SR, ako aj odbor umenia a umeleckých inštitúcií a umeleckých dielní, napr. v Slovenskom národnom divadle.

S ohľadom na rozsiahlosť a rôznorodosť oblastí v rámci kultúry a kreatívneho priemyslu, ako aj aktérov podieľajúcich sa na rozvoji umeleckého a odborného vzdelávania, si predmetná komisia, resp. jej členovia vytvorili pracovné skupiny zložené zo zástupcov vzdelávacích inštitúcií, asociácií v oblasti vzdelávania, organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva kultúry, sektorových združení, resp. potenciálnych zamestnávateľov, či relevantných expertov. Na základe výstupov pracovných skupín boli spracované kapitoly venujúce sa jednotlivým odvetviam KKP.

Ambíciou koncepcie je načrtnúť súčasný stav v rámci odvetvia KKP, zachytiť aktuálne trendy v sektore, ako aj vo vzdelávaní profesionálov, popísať najzávažnejšie problémy v oblasti stredoškolského vzdelávania, ale aj načrtnúť možné nástroje na ich riešenie.

Rezort kultúry bude v priebehu nasledujúcich štyroch rokov iniciovať, aby uvedené odporúčania boli ďalej rozpracované a implementované do praxe, napríklad prostredníctvom zriadenej pracovnej skupiny v rámci aktuálne platného Memoranda o spolupráci medzi Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky a Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky (ďalej aj „MŠVVM SR“) alebo v rámci práce iných relevantných pracovných skupín, keďže pre systematický rozvoj odborného vzdelávania v rezorte kultúry je táto spolupráca nevyhnutná.

1.2 Súvisiace strategické dokumenty a európsky kontext

Ciele predmetnej koncepcie, ako aj návrhy opatrení z nich vyplývajúce, sú vytvorené v súlade s viacerými platnými strategickými dokumentmi na národnej úrovni a korešpondujú s rámcom príslušných politík na európskej úrovni.

Národný strategický rámec

Ako uvádza *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 2023 – 2027 „Lepšie, pokojnejšie a bezpečnejšie žiť“*, Slovensko čelí výraznému odlivu mozgov a nedokáže sa presadiť v silnejúcej medzinárodnej súťaži vo vzbudzovaní záujmu talentov – domácich aj zahraničných. Stagnujúci vzdelávací systém nie je schopný poskytnúť každému dieťaťu na Slovensku dostatočné vedomosti, rozvíjať zručnosti a schopnosti, aby sa v dospelosti dokázalo plnohodnotne uplatniť na trhu práce a zaistiť si kvalitný život. Ciele, obsah a formy vzdelávania na stredných školách musia pružne reagovať na požiadavky trhu práce. Vláda v rámci vzdelávacej politiky plánuje zabezpečiť:²

- zmenu školského zákona a prípravu nového vzdelávacieho programu pre stredné školy;
- kvalitu a atraktivnosť odborných vzdelávacích programov novelou zákona o odbornom vzdelávaní a príprave;
- priaznivejšie prostredie na prepojenie vzdelávania s praxou a potrebami trhu práce;
- priestor na revíziu noriem na financovanie základných a stredných škôl a ich adekvátne zvýšenie. Rast zdrojov je nevyhnutný na znižovanie investičného dlhu v regionálnom školstve, zvyšovanie energetickej efektívnosti prevádzky škôl a zabezpečenie potreby zvyšovania kvality digitálneho vybavenia, pomôcok, učebníc a zručností učiteľov.

V rámci kultúrnej politiky vláda vytvorí podmienky na prepojenie umeleckého školstva s odbornou prípravou a praxou v štátnych umeleckých inštitúciách.³

Ministerstvo kultúry vypracovalo rámcovú *Stratégiu kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030*, ktorá bola v júni 2023 schválená vládou SR. Tento strategický dokument je koncipovaný ako rámcový strategický materiál pre celú oblasť kultúry a kreatívneho priemyslu a ako východisko tvorby nadväzujúcich strategických dokumentov v období jeho implementácie (vrátane jednotlivých sektorov kultúry a kreatívneho priemyslu i prierezočných oblastí). Strategický cieľ 4 „Kvalitná kultúra“ je priamo zameraný na podporu kvalitného ľudského kapitálu v rezorte kultúry a má za cieľ zvýšiť odbornosť, inovatívnosť a kvalitu v kultúre a kreatívnom priemysle.

² Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 2023 – 2027 „Lepšie, pokojnejšie a bezpečnejšie žiť“; vzdelávacia politika, s. 38 – 42.

³ Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky 2023 – 2027 „Lepšie, pokojnejšie a bezpečnejšie žiť“; kultúrna politika, s. 52.

Jeho strategická priorita 4.1 pojednáva o vytváraní a následnom udržiavaní efektívneho systému formálneho vzdelávania profesionálov a profesionálok pôsobiacich v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.⁴

Modernizácia umeleckého a odborného vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu je zároveň súčasťou *Sektorovej stratégie rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu* (ďalej aj ako „stratégia“), ktorú vypracovala Sektorová rada pre kultúru a kreatívny priemysel, kompetenčne spadajúca pod Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Stratégia predstavuje strategický materiál pomenúvajúcí kľúčové sektorové výzvy a vízie v oblasti ľudských zdrojov v sektore.

Ako sa uvádza v *Národnej stratégii digitálnych zručností Slovenskej republiky* predstavuje znalosť digitálnych zručností na primeranej úrovni nevyhnutný predpoklad na uplatniteľnosť jednotlivca na neustále meniacom sa trhu práce. Bez príslušnej znalosti digitálnych zručností budú v blízkej budúcnosti možnosti jednotlivca najmä zamestnať sa a elektronicky komunikovať výrazne obmedzené. Preto pri nadobúdaní týchto znalostí a zručností je nevyhnutná aktívna podpora nielen zo strany štátu, ale aj ostatných zástupcov firiem a organizácií s cieľom budovať digitálnu gramotnosť a kompetencie širokej, nielen odbornej, ale aj laickej verejnosti.⁵

Ďalšími relevantnými strategickými dokumentmi sú *Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030*⁶, tiež priority stanovené v *Pláne obnovy a odolnosti Slovenskej republiky*, v *Stratégii výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky 2021 – 2027*⁷ a v *Programu Slovensko 2021 – 2027*.

Európsky strategický rámec

Uznesenie Rady o pracovnom pláne EÚ pre kultúru na roky 2023 – 2026 (č. 2022/c 466/01)⁸ upozorňuje na naliehavú potrebu naďalej posilňovať odolnosť kultúrnych a kreatívnych sektorov, podporovať ich obnovu a rozmanitosť, podnecovať ich zapojenie do plnenia cieľov udržateľnosti, využívať nové trendy, ktoré pandémia urýchlila, a to aj v digitálnom prostredí, a zabezpečiť spravodlivé pracovné podmienky pre všetkých kultúrnych a kreatívnych pracovníkov.

Uznesenie Rady o strategickom rámci pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a v odbornej príprave v záujme vytvorenia európskeho vzdelávacieho priestoru (2021 – 2030) (č. 2021/C 66/01)⁹ zdôrazňuje, že vzdelávanie a odborná príprava zohrávajú kľúčovú úlohu pri formovaní budúcnosti Európy v čase, keď je nevyhnutné, aby jej spoločnosť a hospodárstvo boli viac súdržné, inkluzívne, digitálne, udržateľné, ekologické a odolné. Relevantná je predovšetkým strategická priorita č. 5: Podpora zelenej a digitálnej transformácie vo vzdelávaní a v odbornej príprave, pretože aspekt udržateľnosti a ekologizácie zohráva významnú úlohu napr. pri sektore dizajnu alebo audiovizíe (v kontexte nových materiálov, produkčných postupov či znižovania uhlíkovej stopy).

Odporúčanie Rady z 24. novembra 2020 týkajúce sa odborného vzdelávania a prípravy (OVP) pre udržateľnú konkurencieschopnosť, sociálnu spravodlivosť a odolnosť (č. 2020/C 417/01)¹⁰ akcentuje, že odborné vzdelávanie a príprava sa musia pohotovo prispôbovať zmenám na pracovnom trhu a ponúkať vyváženú kombináciu odborných zručností vrátane technických zručností, ktoré sú dobre zosúladené so všetkými hospodárskymi cyklami, s vyvíjajúcimi sa pracovnými miestami a pracovnými metódami a kľúčovými kompetenciami vrátane veľmi dobrých základných zručností, digitálnych, prierezových, zelených a iných životných zručností, ktoré poskytujú pevné základy pre odolnosť, celoživotné vzdelávanie, celoživotnú zamestnateľnosť, sociálne začlenenie, aktívne občianstvo a osobný rozvoj. Dôraz je potrebné klásť na pravidelnú aktualizáciu učebných plánov a programov, ako aj na zahrnutie dostatočnej časovej dotácie na prax.

Ďalším relevantným materiálom je v tomto kontexte aj *Osnabrúcká deklarácia o odbornom vzdelávaní a príprave ako prostriedku na oživenie a spravodlivý prechod k digitálnemu a ekologickému hospodárstvu*¹¹, schválená 30.

⁴ Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu SR 2030, s. 45, dostupné na: www.strategiakultury.sk.

⁵ Dostupné na: <https://mirri.gov.sk/sekcie/informatizacia/digitalna-transformacia/narodna-strategia-digitalnych-zrucnosti-slovenskej-republiky/>.

⁶ Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/22182.pdf>.

⁷ Dostupné na: <https://mirri.gov.sk/sekcie/investicie/strategia-vyskumu-a-inovacii-pre-inteligentnu-specializaciu-sr/>.

⁸ Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022G1207(01)).

⁹ Dostupné na: <https://op.europa.eu/o/portal-service/download-handler?identifier=b004d247-77d4-11eb-9ac9-01aa75ed71a1&format=pdfa2a&language=sk&productionSystem=cellar&part=>.

¹⁰ Dostupné na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020H1202\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020H1202(01)).

¹¹ Dostupné na: <https://op.europa.eu/o/portal-service/download-handler?identifier=f731da19-6d0b-11ec-9136-01aa75ed71a1&format=pdf&language=sk&productionSystem=cellar&part=>.

novembra 2020, či program *Digitálna Európa* alebo podporné nástroje *Erasmus+: program Únie pre vzdelávanie a odbornú prípravu, mládež a šport* a Európsky inovačný a technologický inštitút špecificky zameraný aj na podporu inovácií v kultúrnom a kreatívnom priemysle¹².

1.3 Súčasný stav systému

Umelecké vzdelávanie budúcich profesionálov pôsobiacich v KKP je v SR poskytované v rámci viacerých typov stredných škôl. V súlade so zákonom MŠVVM SR č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (ďalej aj „školský zákon“) a o zmene a doplnení niektorých zákonov sú relevantným druhom výchovno-vzdelávacích inštitúcií poskytujúcimi odborné vzdelávanie a prípravu: školy umeleckého priemyslu (ŠUP), konzervatóriá a stredné odborné školy.

V súlade so znením § 42b školského zákona je ŠUP „vnútorne diferencovaná stredná škola, ktorá poskytuje žiakom komplexné umelecké vzdelávanie vo vzdelávacom programe príslušného odboru vzdelávania zameranom na výtvarníctvo a dizajn“. Výchovno-vzdelávací proces je zložený z teoretického a praktického vyučovania, ktorého súčasťou je odborný vyučovaci predmet umelecká prax. V školskom roku 2023/2024 poskytuje uvedený typ vzdelávania 18 ŠUP, z toho je podľa zriaďovateľských kompetencií 9 štátnych a 9 súkromných.

Paragraf 44 uvedeného zákona definuje konzervatórium ako strednú školu poskytujúcu „komplexné umelecké a umelecko-pedagogické vzdelanie“. Ide o vzdelávaciu inštitúciu, ktorá svojich žiakov pripravuje na profesionálne umelecké uplatnenie, ako aj na pedagogickú činnosť vo vzdelávacích programoch umeleckého zamerania. V školskom roku 2023/2024 poskytuje uvedený typ vzdelávania 17 konzervatórií. Z toho je 6 štátnych (5 hudobných a dramatických, 1 tanečné), 10 súkromných (8 hudobných a dramatických, 2 tanečné) a 1 cirkevné hudobné a dramatické konzervatórium.

Podľa § 42 tohto zákona je SOŠ „vnútorne diferencovaná stredná škola, ktorá poskytuje žiakom odborné vzdelávanie a prípravu vo vzdelávacom programe príslušného odboru vzdelávania zameranom predovšetkým na výkon povolania, skupiny povolani a odborných činností“. V školskom roku 2023/2024 je v SR 26 SOŠ, ktoré učia aspoň 1 študijný odbor umeleckého zamerania, z toho 18 stredných odborných škôl (15 štátnych, 3 súkromné); 1 štátna stredná priemyselná škola a 7 spojených škôl (5 štátnych a 2 súkromné).

1.4 Všeobecný kontext

Kultúra je nevyhnutnou súčasťou výchovy a vzdelávania. Tvorí hodnoty, podporuje kritické uvažovanie, kultivuje ľudí, aktívne spája hodnoty minulé so súčasnými a rozvíja kreativitu. Kultúra, umelecké vzdelávanie a vzdelávanie umením je v systéme slovenského školstva prítomné vo viacerých formách a na rôznych stupňoch vzdelávania, či už v systéme formálneho a neformálneho vzdelávania na základných, stredných a vysokých školách, či základných umeleckých školách, ako aj v procese celoživotného vzdelávania a v ponuke informálneho učenia sa.

Zvyšovanie kvality, inovatívnosti a odbornosti v odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu sa začína cieľovým skvalitňovaním umeleckého vzdelávania a vzdelávania v oblasti kultúry ako takej. Umelecké vzdelávanie svojím obsahom a poslaním naplňa rôzne ciele. Jednou z jeho hlavných ambícií je výchova a vzdelávanie budúcich profesionálov a profesionálok pôsobiacich v kultúre a kreatívnom priemysle, ktorí naplnia nielen súčasné chýbajúce odborné kapacity v umeleckých a súvisiacich povolaniach, ale prinesú aj nové inovatívne myšlienky a postupy.

Oblasti odborného vzdelávania v kultúre a kreatívnom priemysle (a pre potreby daných sektorov) sa doteraz nevenovala potrebná systematická pozornosť. Dlhodobu sa nachádza na okraji spoločenského záujmu, nízke sú aj jeho presahy do kultúrnej politiky v užšom zmysle slova. Súčasný stav bráni pružnému rozvoju vzdelávacieho systému v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu, ako aj zabezpečeniu dostatočnej adekvátne kvalifikovanej pracovnej sily.

¹² Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021D0820>; <https://eit.europa.eu/eit-community/eit-culture-creativity>.

Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu predstavuje vnútorne mimoriadne diverzifikovaný systém, ktorý zahŕňa množstvo špecifických profesijných oblastí. Spájajú sa však v určitých výzvach, ktorým sektor umeleckého a odborného vzdelávania musí v príprave budúcich profesionálov čeliť. V tejto súvislosti je potrebná modernizácia vzdelávania pre sektor kultúry a kreatívneho priemyslu zavádzaním elementov podporujúcich prepájanie vzdelávacieho systému s požiadavkami praxe (vrátane zapojenia zamestnávateľských subjektov do vzdelávacieho procesu); systematická príprava manažérov pre kvalitné riadenie inštitúcií v sektore; intenzívny rozvoj podnikateľských a digitálnych zručností osôb pripravujúcich sa na budúce povolanie, resp. zamestnancov v sektore KKP; doplnenie chýbajúcich odborných kapacít v špecializovaných odvetviach a podobne.

Kultúra a kreatívny priemysel nie sú len jedným z najrýchlejšie rastúcich sektorov svetovej ekonomiky, je to tiež vysoko transformatívna oblasť z hľadiska tvorby príjmu a pracovných miest. V tomto sektore pôsobí okrem klasických zamestnancov aj veľké množstvo slobodných umelcov, freelancerov a samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO).

Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu má priamy aj nepriamy vplyv na ekonomiku. Priamo je v nich generovaná pridaná hodnota, zamestnávajú ekonomicky aktívne obyvateľstvo, dochádza k importu a exportu kultúrnych statkov. Výstupy kreatívnej práce poskytujú aj vstupy širokému spektru hospodárskych odvetví vo forme obsahu, inšpirácií, zručností a schopností, duševného kapitálu a odborných pracovníkov a pracovníčok. Podľa posledných výsledkov uvádzaných v Satelitnom účte kultúry a kreatívneho priemyslu SR sa pridaná hodnota kultúry a kreatívneho priemyslu v roku 2021 podieľala na pridanej hodnote celej ekonomiky vo výške 1,66 %. Hrubý domáci produkt v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu v tom istom roku predstavoval 1 552,962 mil. eur, čo predstavovalo oproti roku 2020 nárast o 3,197 mil. eur. Prepočítané zamestnania v odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu na plnú pracovnú dobu (zamestnanci a podnikatelia spolu) odhadnuté vo všetkých odvetviach ekonomiky za rok 2021 tvoria približne 1,45 % z celkovej zamestnanosti v ekonomike¹³.

Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu predstavuje vnútorne mimoriadne diverzifikovaný systém, ktorý zahŕňa množstvo špecifických profesijných oblastí. Odborné vzdelávanie a príprava na výkon povolanií v oblasti kultúry má svoje špecifiká, keďže ide o prípravu vysokošpecializovaných odborníkov, ktorá je prirodzene finančne náročná. Odborné vzdelávanie a príprava v tejto oblasti musí taktiež zohľadňovať nielen aktuálne trendy a potreby, ale aj zachovávať a sprostredkovať znalosti o tradičných a historických postupoch, technikách a technológiách, ktoré sú dôležité najmä v súvislosti so zachovávaním, s ochranou a obnovou kultúrneho dedičstva, keďže zanikajú viaceré študijné odbory (v knihovníctve a kultúrno-osvetovej činnosti), znižuje sa kvalita absolventov iných umeleckých odborov.

Na Slovensku sa významne zvyšuje vzdelanosť obyvateľstva, no prepojenie odborného školstva na prax v kultúre a kreatívnom priemysle je stále nedostatočné. Chýbajú špecifické nástroje, ktoré by toto prepojenie efektívnejšie umožňovali. Do odbornej prípravy pre trh práce štát v oblasti vzdelávania nedostatočne zavádza požiadavky zamestnávateľov na pracovnú silu.¹⁴ Kultúra a kreatívny priemysel patria medzi odvetvia s najvyšším podielom vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov, ale aj s najvyšším vekom pracujúcich v sektore. Do roku 2025 sa očakáva mierny nedostatok pracovných síl. Ako vyplýva z analýzy Sektorovej rady pre kultúru a kreatívny priemysel, v horizonte rokov 2021 – 2025 bude v tomto sektore potrebné doplniť na trh práce približne 900 osôb ročne. Sektor KKP patrí medzi sektory s nižším potenciálom automatizácie, čo je spôsobené charakterom sektora, ktorý predpokladá vysoký podiel individuálneho prístupu a tvorivosti, čo sa logicky premieta do nižšieho potenciálu automatizácie. V najbližších 20 rokoch sa očakáva, že technológiami bude možné nahradiť približne 41 % pracovných procesov, ktoré v súčasnosti vykonávajú zamestnanci v sektore, čo je výrazne menej oproti národnému hospodárstvu, kde sa predpokladá, že až 58 % činností zamestnancov môžu nahradiť stroje.¹⁵

Pre zvyšovanie kvality, inovatívnosti a odbornosti v kultúrnych a kreatívnych odvetviach je dôležité zamerať sa nielen na kvalitnú odbornú prípravu profesionálov, ale aj na zvyšovanie atraktivity ich budúceho povolania, a to

¹³ SÚ KKP SR 2021, dostupné na: <https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Zhmutie-vysledkov-SU-KKP-SR-2016-2021.pdf>.

¹⁴ SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL. 2021. Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúra a kreatívny priemysel do roka 2030. Dostupné na vyžiadanie z: <https://www.sustavapovolani.sk/strategie/prehľad-strategii/19/bulletin/>.

¹⁵ SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL. 2021. Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúra a kreatívny priemysel do roka 2030.

tak v zmysle spoločenského statusu, ako aj primeraného finančného ohodnotenia. Je potrebné cielene zvyšovať spoločenské povedomie o povolaniach v sektore kultúry a kreatívneho priemyslu a posilňovať ich kredit, atraktivitu a prínos pre spoločnosť.

1.5 Aktuálne trendy a výzvy v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu

Medzi kľúčové inovačné a technologické zmeny ovplyvňujúce sektor kultúry a kreatívneho priemyslu s vplyvom na ľudské zdroje uvádzané v Stratégii rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúra a kreatívny priemysel v horizonte 2030 patria¹⁶:

- informatizácia, digitalizácia a súvisiaca potreba rozvoja digitálnej a informačnej gramotnosti;
- nové formy prezentačných, marketingových a propagačných aktivít v oblasti sprístupňovania kultúrneho dedičstva, umeleckej produkcie a ďalších kultúrnych obsahov a hodnôt;
- inovatívne výrobné postupy v oblasti vydavateľstiev, médií a audiovizie;
- nové technológie pri výskume, ochrane a udržateľnom využití kultúrneho dedičstva;
- rozvoj medzisektorovej spolupráce a kreatívnych klastrov;
- podpora nezávislých (freelance) aktivít a podnikania v kultúre;
- digitálne umenia;
- virtuálna a rozšírená realita;
- umelá inteligencia;
- gamifikácia a iné.

Pre mnohé sektory kultúry a kreatívneho priemyslu, ako napr. audioviziu, elektronické médiá, dizajn, animovanú tvorbu, digitalizáciu, herný priemysel a pod., je charakteristické dynamicky sa meniace prostredie podliehajúce rýchlemu technologickému vývoju. V oblasti obdobného vzdelávania je preto jednou z hlavných výziev **systematická aktualizácia relevantných štátnych vzdelávacích programov**. Je taktiež nevyhnutné, aby absolventi v tejto oblasti disponovali znalosťami podnikateľských zručností ako predpokladu úspešného uplatnenia na pracovnom trhu, aspoň základnými znalosťami účtovníctva a autorského práva, ako aj špecifickými odbornými zručnosťami v oblasti marketingu. Dôraz je potrebné klásť aj na dostatočnú úroveň znalostí cudzích jazykov, a to predovšetkým pri povolaniach, ktoré majú potenciál v rozvoji prostredníctvom medzinárodných spoluprác (koprodukcie) a prezentácií (zahraniční investori).

Osobitne dôležitými kľúčovými činiteľmi sú: **efektívne využívanie digitálnych technológií** pri procese tvorby, produkcie, distribúcie a marketingu v rámci odvetví KKP a nadväzovanie súvisiacej medzisektorovej spolupráce, najmä so sektorom IKT či s odvetvami obchodu, marketingu a cestovného ruchu; **modernizácia vzdelávania pre sektor zavedením elementov podporujúcich prepájanie vzdelávacieho systému s požiadavkami praxe** vrátane zapojenia zamestnávateľských subjektov do vzdelávacieho procesu; **intenzívny rozvoj podnikateľských a digitálnych zručností osôb pripravujúcich sa na povolanie**, resp. zamestnancov v sektore KKP zo strany vzdelávacích inštitúcií, prípadne priamo zamestnávateľských subjektov; **systematická príprava manažérov pre kvalitné riadenie inštitúcií v sektore**, najmä v oblasti riadenia a rozvoja ľudských zdrojov; efektívne využívanie potenciálu kultúrneho dedičstva prostredníctvom štandardných aj inovatívnych foriem jeho ochrany a prezentácie, zahŕňajúce **napĺňanie cieľov trvalo udržateľného rozvoja** vrátane rozvoja udržateľného kultúrneho turizmu; zvyšujúci sa záujem populácie o kultúru.

Trendom v oblasti odborného vzdelávania budúcich profesionálov pre oblasti KKP je taktiež **zavádzanie medziodborových vzdelávacích programov**, využívanie inovatívnych metód a foriem vzdelávania, spájanie a prepájanie vedných disciplín, riešenie kreatívnych úloh v reálnych zadaniach z iných vedných odborov (environmentalistiky, stavebníctva, zdravotníctva a pod.).

Uvedené trendy a výzvy sú reflektované v ďalšej časti koncepcie, mapujúcej stav odborného vzdelávania a potrieb pracovného trhu jednotlivých sektorov kultúry a kreatívneho priemyslu.

¹⁶ SEKTOROVÁ RADA PRE KULTÚRU A KREATÍVNY PRIEMYSEL. 2021. Stratégia rozvoja ľudských zdrojov v sektore kultúra a kreatívny priemysel do roka 2030.

2 ANALÝZA ODBORNÉHO VZDELÁVANIA V ODVETVIACH KULTÚRY A KREATÍVNEHO PRIEMYSLU

Pri vymedzení rámca kultúry a kreatívneho priemyslu sa zvyčajne vychádza z projektu Eurostatu ESSnet-Culture, ktorého cieľom bolo aj jednotné vymedzenie sektora kultúry a kreatívneho priemyslu v krajinách EÚ. Toto vymedzenie rozlišuje dva sektory: kultúrny sektor a kreatívny sektor. Kultúrny sektor predstavuje oblasť tradičného umenia (výtvarné a interpretačné umenie, kultúrne dedičstvo) a oblasť kultúrneho priemyslu (film a video, televízia a rozhlas, videohry, hudba, knihy a tlač), pričom pojem kreatívny priemysel označuje činnosti vytvárajúce ekonomickú hodnotu na základe individuálneho tvorivého vkladu či umeleckého nadania postavenom na zhodnocovaní duševného vlastníctva.

Táto kapitola sa venuje mapovaniu odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania v rezorte kultúry v jednotlivých odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu. Každé odvetvie bolo popísané vybranými zástupcami daného sektora z hľadiska krátko všeobecného popisu sektora, popisu súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania s krátkym sumárom aktuálnych študijných programov. Každá podkapitola sa taktiež zameriava na popis aktuálnych trendov, ako aj výziev, ktoré je potrebné zohľadniť pri príprave odborného vzdelávania budúcich profesionálov v každom sektore so zreteľom na potreby pracovného trhu. Záverečnú časť každej podkapitoly tvorí zhrnutie identifikovaných problémov a návrhy nástrojov na riešenie najzávažnejších identifikovaných problémov. Táto časť obsahuje aj tzv. nulový variant, čiže dôsledky, ktoré by nastali v prípade nevykonania žiadnych aktivít, resp. opatrení.

2.1 AUDIOVÍZIA

Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Podľa zverejnených štatistík Audiovizuálneho fondu a kancelárie Creative Europe Desk Slovakia¹⁷ preukázateľne došlo počas uplynulých desiatich rokov k výraznému rozvoju audiovizuálneho prostredia na Slovensku takmer vo všetkých merateľných ukazovateľoch, ako aj ku kvalitatívnemu nárastu filmovej a televíznej tvorby.

Audiovizuálna sféra je širokospektrálne odvetvie, ktoré zamestnáva mnohých profesionálov v rôznych oblastiach. Rozvoj pracovnej sily v tomto sektore úzko súvisí s rozvojom audiovizuálneho priemyslu. Ten prináša nové dôležité výzvy, pred ktorými súčasná kinematografia stojí. Nárast filmovej produkcie, ktorý úzko súvisí s prílevom zahraničných produkcií na Slovensko, spolu s pandemickým obdobím, keď sa veľa filmových profesionálov zamestnalo v iných odvetviach, spôsobil nedostatok filmových profesionálov v tomto odvetví.

ODBOR SCENÁRISTIKY:

Oblasť scenáristiky sa na Slovensku kontinuálne rozvíja spolu s audiovizuálnym prostredím. Okrem tradičnej scenáristickej autorskej tvorby na hraných filmoch, dokumentoch či animovaných dielach sa pole postupne rozširuje v reakcii na potreby trhu. Veľmi dynamicky sa formuje televízne prostredie, vznikajú nové a čoraz kvalitnejšie hrané aj dokumentárne diela a seriály, rozvíja sa animovaná tvorba pre deti, v oblasti filmu sa okrem umelecky náročnejších festivalových diel produkuje čoraz viac žánrových filmov orientovaných na širšiu cieľovú skupinu. S nástupom digitálnych médií a zmien v konzumných návykoch divákov už televízia a film nie sú jediné miesta, kde sa scenáristi môžu uplatniť. Hybridné formáty, digitálne hry, platformy na zdieľanie videí, podcasty a ďalšie formy digitálneho obsahu poskytujú nové príležitosti uplatnenia a bolo by vhodné sústrediť sa na výučbu scenáristiky aj pri týchto formátoch. Výrazným problémom je neistota v pracovnom živote scenáristov, pretože mnoho scenáristických prác má projektový charakter. Dlhodobá zamestnanosť nie je zaručená, čo bráni plánovaniu kariéry. Scenáristi často čelia finančným problémom, pretože odmeny sú neúmerne k náročnosti práce, nevedia sa zasadiť o lepšie vyplácanie licenčných odmien. Scenáristi majú tiež obmedzené možnosti vyjednať si lepšie podmienky na svoju prácu a ochrániť svoje práva. Toto vedie k nerovnováhe medzi

¹⁷ Dostupné na: <http://www.avf.sk/aboutus/annualreports.aspx>; <http://www.cedslovakia.eu/clanky/sprava-o-stave-slovenskej-audiovizie-v-roku>

scenáristami a objednávateľmi, pričom tí druhí majú väčšiu moc pri stanovovaní podmienok a odmien za scenáristské dielo. **Nedostatočná príprava** je taktiež výrazným nedostatkom, mnoho absolventov scenáristských programov nemá dostatočnú odbornú prípravu pre moderné audiovizuálne formy a digitálny storytelling. Odborné vzdelávanie by malo byť komplexné a prispôbené aktuálnym trendom v odvetví. Ako zaostávajúce sa ukazuje i **sieťovanie v odvetví**, scenáristi sú často nedostatočne prepojení s producentmi a inými audiovizuálnymi tvorcami, čo bráni realizácii ich projektov a rozvoju kariéry. Odborné vzdelávanie by mohlo zahrnúť sieťovanie a zlepšiť komunikáciu medzi týmito skupinami.

ODBOR RÉŽIE:

Slovenská filmová tvorba sa vďaka úspechom v zahraničí za posledné roky zaraďuje na mapu svetovej audiovizie. Prijatím zákona č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov bola zriadená verejnoprávna inštitúcia na podporu a rozvoj audiovizuálnej kultúry a priemyslu – Audiovizuálny fond. Problémom je, že sme veľmi malé prostredie, a o to ťažšie je finančne sa uplatniť. Chýbajú profesijné združenia a organizácie, ktoré by lepšie chránili práva scenáristov a režisérov a vyjednávali lepšie podmienky po skončení štúdia, či už na strednej odbornej škole alebo vysokej škole. Prirodzeným vývojom potom je, že sa z autorov stávajú producenti, aj keď nechcú, lebo len tak majú šancu na dôstojné živobytie. Alebo odchádzajú do zahraničia, kde majú viac možností a sú tam aj štandardne ohodnotení. Tým však strácame výrazné autorské hlasy. Podpora pôvodnej autorskej tvorby je pre súčasnú kultúru kľúčová.

ODBOR PRODUKCIE:

V posledných rokoch sa vyrábajú na Slovensku kvalitné audiovizuálne diela vo všetkých žánroch, čoho dôkazom je aj široká účasť na medzinárodných festivaloch, fórach a podujatiach. Najmä dokumentárny a animovaný film zaznamenávajú úspechy na svetovej úrovni. Hraný film sa postupne posúva k lepším výsledkom, čo je dané všeobecným zlepšením podmienok na tvorbu a rozšírením podpory pre medzinárodné koprodukcie. Ak sa zameriame na súčasný stav v audiovizii so zreteľom na uplatnenie mladých absolventov, na trhu majú uplatnenie producenti nielen v komerčnom sektore, aj v tvorbe nezávislých produkcií. Prevažuje záujem o dobre platené komerčné pracovné ponuky, na nízkorozpočtový dokumentárny film však nie je jednoduché napr. získať produkčného, vedúceho výroby, vedúceho nakrúcania a podobne.

ODBOR ANIMOVANEJ TVORBY:

Všeobecne platí, že absolventi v oblasti animácie prichádzajú do praxe nie príliš dobre pripravení a potrebujú dlhší čas na zapracovanie do pracovných úloh. V tomto odbore je dôležité spĺňať viaceré zručnosti, ktoré sa budujú získavaním zručností, pravidelnosťou a dôkladnou praxou.

ODBOR STRIHOVEJ SKLADBY:

Filmových a televíznych strihačov združuje občianske združenie Asociácia slovenských filmových strihačov (ďalej aj „ASFS“)¹⁸, ktorá má v súčasnosti 32 členov. Sú to etablovaní strihači pracujúci na množstve hraných a dokumentárnych audiovizuálnych diel. Vzdelávanie profesionálov a odbornej verejnosti zabezpečujú neziskové organizácie, ktoré organizujú odborné diskusie, workshopy, semináre, ktoré sú často aj súčasťou filmových festivalov. Profesiou strihača možno rozdeliť na dve základné kategórie: technický strih (TV publicistika, spravodajstvo, magazíny...) a autorský strih (hrané, dokumentárne, animované filmy, TV seriály a pod.). Pre potreby „technického strihu“ je pri vzdelaní strihača dôležité poznať a ovládať strihové softvéry a základné pravidlá strihovej skladby. Pri autorskom strihu sa vyžaduje hlbšie rozvíjanie talentových predpokladov, poznanie filmového jazyka, štylistiky, štruktúrneho myslenia a podobne.

Vo všeobecnosti máme na Slovensku širokú škálu možností uplatnenia profesionálov v audiovizuálnom sektore. Pracovný trh potrebuje zastrešiť pozície v každej oblasti audiovizuálneho sektora. Preto je kľúčové venovať sa odbornému vzdelávaniu mladej generácie už na odborných stredných a vysokých školách, s umožnením dostatočnej praxe vykonávanej priamo na ich budúcom pracovisku. Výkon praxe by mal prebiehať už od najnižších pozícií v audiovizuálnej sfére (od runnerov, lock-upov, dobrovoľníkov na festivaloch, filmových podujatiach alebo na rôznych asistentkých pozíciách). Jednotlivé stredné odborné školy by mali teda zabezpečovať dostatočnú prax v profesionálnom prostredí na získavanie zručností hneď od samého

¹⁸ Asociácia slovenských filmových strihačov. Dostupné na: <https://asfs.sk/>.

začiatku štúdia.

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

Odborné vzdelávanie v oblasti audiovizízie je primárne zamerané na tvorbu a produkciu audiovizuálnych diel alebo ich reflexiu (teoretickú, historickú, estetickú). Zoznam filmových škôl s odborným zameraním v audiovizuálnom priemysle je dostupný v Správe o stave slovenskej audiovizízie 2022¹⁹, ako aj v prílohe tejto časti dokumentu.

Vzdelávanie na stredných odborných a vysokých školách v konkrétnych odboroch audiovizízie je ucelenejšie a komplexnejšie. V súčasnosti (sledovanom roku 2024) pokrýva vzdelávanie odborov z prostredia audiovizízie 14 stredných odborných škôl, ktoré vyučujú predmety ako: réžia a scenáristika, kamera, zvuk, strih, produkcia, animácia a ďalšie predmety, súvisiace s audiovizíou ako masmediálna komunikácia, marketingová komunikácia alebo reklamná tvorba.

Stredoškolské odborné vzdelávanie v audiovizuálnej oblasti je treba zohľadňovať v dvoch rovinách – teoretickej a praktickej. Teoretická časť pozostáva z poznania dejín kinematografie, kľúčových osobností z histórie filmu a televízie, príkladov dobrej praxe a technickej špecifikácie daného odboru. Na druhej strane je práve v audiovizuálnom priemysle kľúčová získaná prax počas štúdia – vlastná tvorba, práca na filmových produkciách, písanie, účasť v prípravných tímoch na rôznych filmových a festivalových podujatiach alebo asistentské pozície priamo na nakrúcaní filmu, televízneho seriálu alebo reklamy.

Študijné odbory zamerané na oblasť audiovizízie sú zadefinované prostredníctvom jedného štátneho vzdelávacieho programu (ďalej aj „ŠVP“), menovite ŠVP – umenie a umeleckoremeselná tvorba III. Súčasťou uvedenej ŠVP sú nasledujúce študijné odbory (príloha č. 3):

- 86 8637 M obrazová a zvuková tvorba;
- 86 8637 M 01 obrazová a zvuková tvorba – kamera, zvuk, strih;
- 86 8637 M 02 obrazová a zvuková tvorba – umelecká produkcia;
- 86 8637 M 03 obrazová a zvuková tvorba – virtuálna grafika;
- 86 8630 M animovaná tvorba;
- 86 8635 M masmediálna tvorba;
- 86 8633 M reklamná tvorba;
- 7232 M marketingová komunikácia (od školského roka 2015/2016);
- 7218 M masmediálne štúdiá.

Zároveň je pre túto oblasť kľúčový aj príbuzný ŠVP pre informačné a komunikačné technológie, ktorého absolventi disponujú relevantným druhom zručností, ktoré sú dobrým predpokladom na ich uplatnenie v danom sektore:

- 2567 M multimédiá;
- 2569 M informačné a digitálne technológie.

Dôležitou oblasťou v súčasnosti je aj **celoživotné vzdelávanie vyučených filmových profesionálov** prostredníctvom pravidelných projektov (napr. odborná Česko-slovenská filmologická konferencia²⁰, ktorej hlavným zámerom je vytvorenie priestoru na vzájomný dialóg pre slovenských a českých filmových historikov, teoretikov a kritikov). Ďalším odborným vzdelávaním sú semináre Kabinetu audiovizuálnych a divadelných štúdií²¹, ktoré prinášajú modernú a efektívnu formu vzdelávania, ktorá nazerá na divadlo a film ako na vzájomne sa prepájajúce a ovplyvňujúce umelecké disciplíny či programovacie semináre²² zástupcov filmových

¹⁹ Správa o stave slovenskej audiovizízie 2022, dostupné na: http://www.cedslovakia.eu/uploads/ckeditor/attachments/744/SPRAVA22-SUMAR_27JUN23-FIN.pdf.

²⁰ Česko-slovenskú filmologickú konferenciu organizujú Asociácia slovenských filmových klubov a Slovenský filmový ústav, dostupné na: <https://asfk.sk/archiv/ceskoslovenska-filmologicka-konferencia/>.

²¹ Vzdelávacie semináre Kabinetu audiovizuálnych a divadelných umení (KADU), dostupné na: <http://kadu.sk/seminare/>.

²² Programovacie semináre ASFK, dostupné na: <https://asfk.sk/profil/klubove-hnutie-na-slovensku-asfk/>.

klubov registrovaných v Asociácii slovenských filmových klubov. Avšak napr. pre oblasť uchovávanía a sprístupňovania audiovizuálneho dedičstva, t. j. audiovizuálneho archívnictva na Slovensku neexistuje formálne ani neformálne vzdelávanie na rozdiel od krajín v zahraničí (Nemecko, Holandsko, Portugalsko, Francúzsko, Španielsko, Taliansko a iné). Jednotlivé asociácie združených filmových profesionálov (Asociácia slovenských kameramanov, Asociácia slovenských filmových strihačov, Slovenská asociácia producentov na Slovensku, Asociácia nezávislých producentov a iné) organizujú pravidelné vzdelávacie programy pre konkrétne profesie z audiovizuálneho priemyslu z hľadiska svojej pôsobnosti.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Audiovizuálne dielo je zvyčajne dielo viacerých autorov, preto je jednotlivé zložky potrebné stimulovať na spoluprácu a spoločný cieľ. V súčasnosti sa digitalizácia rapídne transformuje a vznikajú ďalšie hybridné formáty výstupov a trendov aj v oblasti audiovizie, ktoré treba zaviesť do odborných škôl. Bez tých nedostatkov žiaci adekvátne edukačné zázemie, aby sa zručnosťami, vedomosťami a praxou prispôsobili dobe, v ktorej žijeme. Je taktiež potrebné stimulovať v žiakoch motiváciu tvoriť, kreatívne myslieť, kriticky argumentovať, analyzovať a podnecovať ich k vzájomnej spolupráci, aby sa zdokonalili ich prezentačné a komunikačné zručnosti, taktiež posilniť ich vedomosti v oblasti mediálneho a autorského práva. Zohľadniť treba taktiež najmä finančné náklady na zadováženie si príslušnej technickej výbavy (pre odbory ako kamera, zvuk a pod.). Z tohto dôvodu je potrebné, aby **škola mala požičovňu technickej výbavy na natáčanie, ponuku vhodných ateliérov či miestností ako sú strižne, zvukové či iné technické miestnosti** a príslušenstvo na tvorbu (napr. animácie, efekty, grafiku). Taktiež treba zohľadniť aj **potrebný materiál** na štúdium pri odboroch, ako sú kostýmoví výtvarníci, architekti alebo maskéri a podobne.

ODBOR SCENÁRISTIKY:

Štúdium scenáristiky na filmovej škole, ako je napríklad Filmová a televízna fakulta VŠMU, nevyžaduje od absolventov stredných škôl, aby mali okrem talentu a čitateľskej gramotnosti aj špeciálne schopnosti v oblasti scenáristiky. Odbor **scenáristiky sa na stredných odborných školách väčšinou združuje s réžiou alebo dramaturgiou** a odbory sú prepájané alebo zoskupené do jedného odboru. Čo sa týka uplatnenia na pracovnom trhu, absolventi v odbore scenáristiky majú dlhodobý problém sa trvalo uplatniť v slovenskej audiovizii, k čomu prispieva viacero faktorov. Absolventi, ktorí ostávajú profesionálne pôsobiť v audiovizii, nachádzajú uplatnenie najmä v televízii. **Často však nie sú dostatočne pripravení na seriálovú a televíznu tvorbu.** Súčasným trendom v audiovizii sú **nové televízne a seriálové formáty, pričom seriálová tvorba** sa u nás nevyučuje. Je dôležité, aby vyrastajúci scenáristi mali už na stredných odborných školách prístup **k pedagógom, ktorí majú vzdelanie a prax v tejto oblasti**, ktoré získali v zahraničí. Školské programy by mali byť aktualizované tak, aby **zohľadňovali televíznu a seriálovú tvorbu**, ale aj **nové médiá a audiovizuálne mediálne služby na požiadanie**, hybridné formáty, digitálne hry, platformy na zdieľanie videí, podcasty a ďalšie formy digitálneho obsahu. Žiaci by mali mať **prístup k praktickým projektom a reálnym scenáristickým skúsenostiam** už počas svojho vzdelávania. Okrem posilňovania zručností v rámci študijného programu sa odporúčajú najmä stáže v televíziách, kde by boli poslucháči súčasťou tímov ako juniorskí autori, pozorovatelia či asistenti scenáristov.

Podpora kontaktov so skúsenými profesionálmi a mentorstvo môže pomôcť žiakom pri nachádzaní príležitostí a kariérnom raste. V kontakte s odborníkmi z praxe (producentmi, vysielateľmi, dramaturgmi, kreatívnymi producentmi a pod.) môže žiak nielen zvyšovať svoje schopnosti a kompetentnosti, ale má šancu aj na jednoduchšie uplatnenie v praxi po skončení štúdia.

Producenti majú taktiež nedostatok ľudských zdrojov v oblasti tvorby pre deti a mládež. Rovnako tomu napomôže doplnenie kurikula, ako aj **spolupráca s tvorcami detského obsahu a televíznych relácií, stáže či asistencie.** Okrem spomínaných oblastí sa uvádza aj nedostatok scenáristov, ktorí by si boli istí v žánrovej tvorbe. Opätovne platí posilnenie spolupráce s producentmi, ktorí sa na takýto typ produkcie zameriavajú, realizácia workshopov či stáží. Aj producenti animovaného filmu poukazujú na nedostatok scenáristov v oblasti animácie. Posilnenie stáží v animátorských štúdiách môže čiastočne pomôcť problém vyriešiť. Kontinuálne je citeľný nedostatok kompetentných dramaturgov, škola môže dramaturgické zručnosti žiakov posilniť napríklad

aj formou tútorstva úspešných slovenských a zahraničných dramaturgov či účasťou na dramaturgických workshopoch.

Študenti scenáristiky sú často na škole vylúčení zo spolupráce a režiséri radšej nakrúcajú filmy podľa vlastných scenárov. Výzvou je **prepojiť scenáristov s režiséromi**, dokumentaristami, produkčnými a animátormi. Táto kooperácia má byť však prirodzená a v súlade so študijnými plánmi.

Ďalšou nevyhnutnou súčasťou výučby by malo byť zameranie na **praktickú výučbu autorského zákona** s dôrazom na typy zmlúv, vysvetlenie problematiky licencií a kolektívnej správy práv. Zároveň by mali školy podporiť prezentačné fóra žiackych prác.

ODBOR RÉŽIE:

Na Slovensku funguje niekoľko firiem a jednotlivcov na profesionálnej úrovni, no napr. v technických oblastiach špeciálnych efektov, rekvizít, svetiel atď. často profesionáli radšej pracujú na zahraničných a medzinárodných projektoch, ktoré ich lepšie zaplatia. Celému prostrediu by pomohlo, keby **v oblasti technických filmových profesií bolo viac absolventov**, ktorí získavajú skúsenosti participáciou na medzinárodných koprodukciami a prinášajú svoje profesionálne zručnosti aj do slovenskej audiovizie.

Pre budúci úspech žiakov a študentov filmovej tvorby je dôležitá nielen orientácia v histórii svetovej kinematografie, ale aj v súčasnej tvorbe. Na školách sa často nevenuje dostatočná pozornosť súčasným svetovým trendom. Nevyhnutnou súčasťou štúdia je aj možnosť tvorby a natáčania krátkych filmov už počas štúdia, na čo sú potrebné **adekvátne technické zázemie a finančné prostriedky**. Dôležitú rolu zohrávajú aj pedagógovia, ktorí majú skúsenosti z praxe. V súčasnosti je veľmi ťažké nájsť aktívnych filmárov, ochotných pôsobiť v školstve, a to aj pre nízke finančné ohodnotenie, ktoré tieto inštitúcie ponúkajú. Inšpiráciu môžu byť existujúce programy na zahraničných školách, kde žiak získava kredity za účasť v profesionálnych štáboch ako dobrovoľník.

ODBOR PRODUKCIE:

Pojem „produkcia“ má širokú definíciu a absolventi študijného programu získajú zručnosti v tomto odbore hlavne praxou v rozličných sférach kultúrneho a kreatívneho priemyslu. Často sa stáva, že súčasný pracujúci producent alebo produkčný nemá vyštudovaný odbor produkcie, ale reklamnú tvorbu, masmediálnu komunikáciu alebo marketing. Vyštudovaní produkční pracujú ako kultúrni manažéri, organizátori rôznych kultúrnych akcií, PR manažéri, marketingoví manažéri alebo môžu pracovať v reklamných agentúrach, televíziách, divadlách, rôznych umeleckých inštitúciách a pod. Ich uplatnenie je široké aj v audiovizii na produkcii krátkych filmov, animovaných, dokumentárnych alebo hraných filmov, v seriálovej tvorbe či v reklame. Z tohto dôvodu je dôležité, aby žiaci získali všeobecný rozhľad v histórii filmu aj v súčasných trendoch a získavali aj teoretické skúsenosti, naučili sa analyzovať texty, čítať s porozumením a kriticky myslieť. Dôležité sú tiež prezentačné zručnosti. Dôležitým aspektom vzdelávania je aj **získavanie praxe počas štúdia** na strednej a vysokej odbornej škole pri výrobe krátkych filmov spolu s ostatnými žiakmi z iných odborov či výkon praxe popri štúdiu na rôznych pozíciách v kultúrnych inštitúciách, na festivaloch a pri natáčaní prostredníctvom stáží či dobrovoľníctva.

ODBOR ANIMOVANEJ TVORBY:

Štúdium animovanej tvorby nespočíva len v učení sa technických odborov v programoch ako Photoshop, After Effects a programoch na jednotlivé druhy animácie. Pedagógovia by mali vedieť odporovať, čo ktorému žiakovi ide, a to v ňom podporiť. Či už je to vizuálny štýl, druh animácie alebo žáner, ktorý ho baví, aby tak utvrdil jeho autorskú tvorbu, ktorou sa animátor môže už od strednej školy uberať. Taktiež je potrebná **stimulácia komunikácie medzi animátorom, scenáristom, strihačom, producentom**, teda výučba adekvátneho prezentovania a komunikácie prierezovo medzi jednotlivými zložkami. Je potrebné **prepájanie samotných žiakov s rôznym profesijným zameraním** s cieľom vytvárať funkčné tímy už na škole a prepájanie inštitúcií so zameraním na podporu a výrobu slovenskej produkcie. Taktiež je v odbore produkcie nedostatočný počet žiakov, ktorých by oblasť animácie lákala z produkčného hľadiska.

Ďalšou výzvou je zapájanie žiakov už počas štúdia do príslušných podprogramov väčších medzinárodných fór a festivalov zameraných práve na žiakov alebo na čerstvých absolventov. Odporúča sa **prax v animačných štúdiách**, analýza animovaných diel prostredníctvom súčasných trendov, brať žiakov do kina, na festivaly alebo odborné fóra, týkajúce sa animovaného priemyslu. Predpoklad úspešného animátora tkvie aj vo **všestrannosti ovládania funkcií ako sú grafika, ozvučenie, strih, písanie scenárov**, preto by bolo potrebné, aby jednotliví pedagógovia poskytovali náležité znalosti na dostatočnej úrovni.

ODBOR KAMERY:

Momentálny stav na stredných odborných školách je priaznivý a žiaci nie sú pod takým veľkým tlakom ako v profesionálnej sfére. Ak nastanú v skutočnej praxi situácie väčšej vyťaženia, žiaci následne nezvládajú pracovný stres a nápor ľahko. Bolo by potrebné upraviť limity na splnenie niektorých úloh a cvičení – upraviť termíny zadané na niekoľko dní, a nie týždňov. Taktiež by bolo potrebné **sledovať súčasné trendy v oblasti kameramanstva a vizuálnej sféry** aj na základe dobrých príkladov zo zahraničia a implementovať ich do vyučovacieho procesu, ako napríklad prácu s tzv. DSLR kamerami, ktoré sú dostupnejšie a preferovanejšie aj medzi mladšími kameramanmi alebo prácu s umelými svetlami. Aktuálnym **trendom sú bezpochyby mobilné zariadenia**, ktorých prínosom je predovšetkým dostupnosť a nízke náklady. Veľa vecí sa dá naučiť práve vďaka mobilnému zariadeniu. Od kompozície, expozície, nastavenia, zvládnutia filmovej reči a skladby záberov. Trendom je taktiež ovládanie stabilizátorov a menší dotačný priestor na realizáciu a prácu s týmito zariadeniami. Preto je nevyhnutné pracovať s trendmi v oblasti digitalizácie aj v študijnom odbore kameramanská tvorba.

Taktiež je potrebné **prepájať žiakov študujúcich odbor kamera so skúsenými kameramanmi na rôznych nacrúvaniach**, kde môžu nadobudnúť prax, avšak veľký dôraz by sa mal klásť aj na **výučbu teórie** v odbore kameramanská tvorba, aby žiaci dosahovali príslušné znalosti aj po teoretickej stránke. Medzi ďalšie problémy pri výučbe patria opakujúce sa niektoré témy s inými predmetmi. Žiaci **nemajú dostatok vybavenia** na realizáciu istých úkonov, aby sa to mohli naučiť. Vychádzajú len z teórie a videí, ale reálne si to môžu vyskúšať, až keď sa dostanú do profesionálneho prostredia. Keď je väčší počet žiakov v skupine, hodiny sa často predlžujú a nie je dostatok času na všetkých.

V praxi všeobecne platí, že na trhu je viac absolventov ako príležitostí v profesionálnej sfére. Požiadavky na trhu nie sú o zručnosti absolventa, ale o pohotovosti, spoľahlivosti a vynaliezavosti. Na tieto aspekty by sa mal brať ohľad aj počas vyučovania a koncipovať osnovy tak, aby sa zručnosti žiakov prepájali a dotvárali **aj prostredníctvom intenzívnej práce v tíme**.

ODBOR STRIHOVEJ SKLADBY:

Pracovný trh si vyžaduje nárast počtu profesionálov v oblasti strihovej skladby, talentovaných a vzdelaných, jazykovo zdatných, schopných pracovať na medzinárodných filmových a televíznych koprodukciami. Vzdelávanie je zabezpečené strednými odbornými školami a následne vysokými školami. Rezerva je v následnom vzdelávaní profesionálov odbornými podujatiami, presne cielenými na úzku skupinu profesionálov – autorov/filmových strihačov. Strihači pôsobiaci v profesionálnom prostredí sú nútení naďalej sa vzdelávať nielen v **rýchlo sa meniacich technologických trendoch**, ale predovšetkým **v kreatívnych aspektoch strihovej skladby**, porovnávať svoje skúsenosti a svoju tvorbu v medzinárodnom meradle, hľadať inšpiračné zdroje, prepájať sa s ďalšími tvorivými profesiami. Avšak niektoré z týchto aspektov môžu získať už popri štúdiu na strednej odbornej škole a práve z tohto dôvodu je potrebné ich naďalej posilňovať a zvyšovať ich úroveň. Ako príklad dobrej praxe zo zahraničných trendov je potreba ešte väčšieho prepojenia školského a profesionálneho prostredia napr. implementáciou **praktických stáží**, ktoré by boli pre žiakov povinné. Malo by ísť o dlhodobé stáže, keďže napríklad postprodukcia/strih celovečerného filmu trvá minimálne 6 mesiacov. Dlhodobým problémom je však absencia pravidelného financovania týchto aktivít a nutnosť hľadania externých čiastkových grantov, čím sa veľakrát stráca pravidelná kontinuita takýchto podujatí/workshopov počas študijného obdobia.

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania profesionálov v audiovizuálnom priemysle sú nasledujúce:

- nedostatočná prax pri štúdiu na strednej odbornej škole, resp. nízka komunikácia medzi odbornými školami a inštitúciami, kde by žiaci vedeli získať prax (RTVS, natáčanie TV seriálov a filmov, prax v animačných a iných technických štúdiách, prax na festivaloch);
- nedostatočná prax na medzinárodných koprodukciami ako príklady dobrej praxe na medzinárodnej úrovni;
- nedostatočné zabezpečenie techniky a priestorov pre žiakov, študujúcich odbory, aplikovateľné

- v audiovizuálnom priemysle (veľkú časť technickej výbavy si žiak hradí sám);
- nedostatočné vzdelávanie v oblasti nových audiovizuálnych trendov (streamingové platformy, minisérie, seriály, sociálne siete či iné hybridné formáty a ďalšie výstupy v súvislosti s rapidným rastom digitalizácie z hľadiska jednotlivých odborov);
- nedostatočné prepájanie jednotlivých subjektov audiovizuálnej sféry navzájom a podnecovanie ich vzájomnej spolupráce na projektoch zo strany školy (potreba prepájania samotných žiakov s rôznym profesijným zameraním s cieľom vytvárať funkčné tímy už v škole);
- absencia filmových profesionálov, ktorí by sa rozhodli pedagogicky učiť žiakov na stredných odborných školách;
- nedostatok zahraničných tútorov ako príklady dobrej praxe, ktorí by priniesli nový pohľad na medzinárodnej úrovni v rámci štúdia na stredných odborných školách;
- nedostatočné vzdelávanie v odboroch, ako sú mediálne právo, autorské právo, kolektívna správa práv na získanie potrebných zručností na ochranu svojho diela v profesionálnej sfére;
- nedostatočná príprava žiakov v oblasti práce s textom, jeho kritickou analýzou a čítania s porozumením;
- nedostatočné vzdelávanie v oblasti prezentačných a komunikačných zručností pred publikom;
- nedostatočné zohľadnenie potreby priestoru na tvorbu krátkych filmov ako ďalšieho nástroja na získavanie praxe pri štúdiu odborných predmetov;
- nedostatočné priestorové a materiálne zabezpečenie;
- nedostatočné vzdelávanie v oblasti reštaurovania, digitalizácie, uchovávania a sprístupňovania audiovizuálneho dedičstva a archívniectva.

Nulový variant:

V prípade, že by isté opatrenia v oblasti audiovizie na stredných odborných školách nenastali, došlo by k ešte väčšiemu odlivu mladej generácie študentov do zahraničia, kde by v takých istých podmienkach získali kvalitnejšie vzdelanie z dôvodu odbornosti pedagógov, zázemia technického vybavenia školy, dostatočnej praxe v inštitúciách v oblasti audiovizie.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

- 1) **Posilnenie vzdelávania v oblasti nových audiovizuálnych trendov, ako sú audiovizuálne mediálne služby na požiadanie, nové formáty ako minisérie, seriály, sociálne siete a hybridné formáty, aj výstupy v súvislosti s rapidným rastom digitalizácie:**
 - **cieľ:** transformácia systému vzdelávania a implementovanie nástrojov na pravidelnú a kontinuálnu aktualizáciu obsahu vzdelávania nielen v súlade s potrebami trhu a posilnenie kurikula stredných odborných škôl v oblasti výučby nových audiovizuálnych trendov v jednotlivých študijných odboroch na všetkých úrovniach;
 - **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti audiovizie zrealizovať revíziu aktuálnych študijných odborov na stredných školách, identifikovať chýbajúce oblasti v rámci aktuálnych študijných odborov (napr. podcasty, minisérie, sociálne siete, streamingové platformy a pod.), a na ich základe navrhnúť doplnenie pre existujúce študijné odbory, prípadne vytvoriť návrh a iniciovať vznik nových študijných odborov (vrátane identifikácie konkrétnych oblastí pre sylaby a nastavenia vhodných foriem). Odporúčania musia byť vytvorené v synergii s nadväzujúcim vysokoškolským vzdelávaním;
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠIOV, MK SR, SFÚ, AVF, profesijné asociácie²³, ARŠUP, SOŠ.
- 2) **V rámci odborného vzdelávania vo väčšej miere reflektovať zručnosti, ktoré absolventi potrebujú pre lepšie uplatnenie na pracovnom trhu:**
 - **cieľ:** posilnenie predmetov na stredných školách týkajúcich sa legislatívnej ochrany výkonných umelcov, tvorcov, autoriek a autorov (mediálne právo, autorské právo, kolektívna

²³ RTVS, Asociácia nezávislých producentov, Slovenská asociácia producentov v audiovizii, Asociácia slovenských kameramanov, Asociácia slovenských strihačov, Asociácia scenáristov v slovenskej audiovizii, Asociácia producentov animovaného filmu, Únia filmových distribútorov, Slovenská filmová agentúra.

správa práv) a ochrany prostredníctvom príslušných inštitúcií (napr. organizácií kolektívnej správy, ako sú SOZA, LITA, Slovgram alebo SAPA); posilnenie zručností v oblasti kreatívnej práce s textom, jeho analýzou, čítania s porozumením a následnou kritickou reflexiou a argumentáciou; nadobudnutia prezentačných a komunikačných zručností; nadobudnutia projektových a podnikateľských zručností (vrátane finančnej gramotnosti a rôznych možností financovania audiovizuálnej tvorby);

- **riešenie:** v spolupráci s expertmi identifikovať potrebný rozsah predmetných oblastí, ktorý je potrebné následne zohľadniť v rámci aktualizácie príslušných ŠVP;
- **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠIOV, MK SR, SFÚ, AVF, LITA, SOZA, profesijné asociácie, ARŠUP, SOŠ, Slovenská živnostenská komora.

3) Vytvoriť podmienky na častejšie prepájanie žiakov jednotlivých odborov a podnecovať ich k spolupráci na spoločných projektoch:

- **cieľ:** keďže audiovizuálne diela sú zvyčajne dielami viacerých autorov, z profesionálov rôzneho zamerania je potrebné vytvárať funkčné tímy už na škole a prepájať žiakov jednotlivých profesijných zameraní s cieľom pochopenia dynamiky vzájomnej spolupráce na spoločnom projekte. Je potrebné podporovať prierezovosť jednotlivých odborov, aby bola podporená komunikácia medzi odborními a následná výroba spoločného projektu/krátkeho filmu;
- **riešenie:** nastaviť funkčné prepájanie žiakov jednotlivých odborov a upraviť štátne a školské vzdelávacie programy tak, aby sa ich zručnosti prepájali a dotvárali aj prostredníctvom intenzívnej práce v tíme;
- **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠIOV, ARŠUP, SOŠ, Slovenská živnostenská komora .

4) Adekvátne prepojenie formálneho vzdelávania v oblasti audiovizie s praxou:

- **cieľ:** zvýšiť uplatniteľnosť absolventov nastupujúcich do praxe a umožniť im získať skúsenosti a praktické zručnosti už počas štúdia, čo im môže poskytnúť lepší prehľad o budúcej profesionálnej dráhe a zlepšiť ich prípravu na pracovný trh. Efektívne prepojenie žiakov na prax už počas štúdia im umožňuje účinné prepojenie teórie s praxou a pomáha žiakom vytvárať pevné profesionálne kontakty už počas štúdia a spolupráce so spoločnosťami a s firmami, čo prispieva k lepšiemu prepojeniu medzi školstvom a pracovným sektorom. V oboch prípadoch zohľadniť aj medzinárodný aspekt (napr. poskytnutie možnosti krátkodobej stáže v medzinárodných projektoch alebo koprodukciami), ktorý by priniesol nový pohľad na európskej úrovni v rámci štúdia na stredných odborných školách;
- **riešenie:**
 - a) vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a expertmi/firmami z oblasti audiovizie (zabezpečujúci prax žiakov), napr. memorandum o spolupráci a pod.;
 - b) zapájať externých expertov do procesu formálneho vzdelávania (identifikovať mechanizmy, ktoré tento typ spolupráce umožňujú, a zvýšiť o nich povedomie. Prípadne implementovať efektívnejšie mechanizmy a motivovať externých expertov k ich aktívnemu zapájaniu do vzdelávacieho procesu);
- **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠIOV, RTVS, profesijné asociácie, zahraniční aktéri²⁴, ARŠUP, SOŠ, Erasmus.

5) Adekvátne zabezpečenie techniky a priestorov pre žiakov študujúcich odbory aplikovateľné v audiovizuálnom priemysle:

- **cieľ:** zefektívnenie a zmodernizovanie výučby a vytvorenie mechanizmov na podporu rozvoja dotknutých stredných odborných škôl, tak aby na základe súčasných technologických a odborných požiadaviek disponovali adekvátnym technickým zázemím a ateliérmi pre žiakov;
- **riešenie:** potrebné identifikovať, aké možnosti podpory materiálno-technického

²⁴ Napr. Střední škola filmová, multimediální a počítačových technologií v Zlíne, Filmová a televizní tvorba v Prahe, Asociace producentů v audiovizii, Film & výchova v Prahe, Polský inštitút filmového umenia, Rakúsky filmový inštitút a iné inštitúcie v blízkom okolí.

a priestorového zabezpečenia škôl sú dostupné – napr. špecializované výzvy a dotácie (napr. z fondov EÚ a v rámci rôznych medzinárodných programov) a zvyšovať povedomie o možnosti ich využitia. Prípadne zvážiť vytvorenie tohto typu podpory. Návrhom je aj možnosť intenzívnejšej spolupráce s kreatívnymi centrami RTVS s prípadnou možnosťou požičania techniky od nich v zmysle zdieľanej ekonomiky;

- **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠUP a SOŠ, kreatívne centrá RTVS.

2.2 DIVADLO

Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Slovenské divadlo prechádza v posledných dekádach dynamickými premenami. Sieť našich subvencovaných divadiel a etablované subjekty z nesubvencovanej sféry dopĺňajú nové umelecké telesá aj umelecky činní jednotlivci. Okrem tvorby v rámci klasických druhov činoherného, hudobného, tanečného a bábkového divadla sa rýchlo rozširuje aj základňa tvorcov súčasného tanca a performance. Prebieha aktívny medzidruhový dialóg. Umelkyne a umelci z oblasti réžie, choreografie, scénografie, scénickej hudby, herectva, spevu, tanca a ďalších sa striedajú v kamenných a nezávislých divadlách, rovnako medzi činohrou, bábkovým divadlom, operou aj súčasným tancom. Na javiská sa navyše čoraz častejšie dostáva aj tvorba mladších tvorcov a tvorcov, čím dochádza aj k stretnutiu medzi generáciami. Je zrejme, že na Slovensku (stále mladé) médium divadla má dostatok originálnych tvorivých individualít, diváčok a divákov aj adeptiek a adeptov na tvorbu.²⁵

Počas roka 2022 pôsobili divadelné subjekty na 113 stálych divadelných scénach – divadelných priestoroch, v ktorých ponúkali spolu 20 217 sedadiel. Nezávislé subjekty okrem toho využili aj 225 krátkodobo prenajatých priestorov (na 1 – 2 predstavenia) so spolu 6 485 miestami. V rámci divadelných subjektov pôsobilo spolu 188 súborov vrátane jednotlivých osôb v prípade bábkohercov. Viaceré divadlá znovu neuviedli žiadny súbor, keďže predstavenia realizovali prostredníctvom účelových zoskupení profesionálnych hercov na jednorazovú zmluvu. Divadlá prevádzkovali 20 vlastných dielní. Repertoár aktívnych divadiel obsahoval 1 464 inscenácií, z ktorých bolo 339 premiér, teda o 15 viac ako v roku 2021. Odohrali spolu 12 158 predstavení pre 1 289 908 návštevníkov. Hostujúce divadlá odohrali 539 predstavení pre 67 887 návštevníkov, čo je počet pomaly sa približujúci úrovni pred pandémie. Počet interných zamestnancov dosiahol v roku 2022 stav 2 672 (1 333 žien), čo oproti minulému roku znamená mierny nárast – o 48 mužov a 70 žien.

Zo štátneho rozpočtu dostali divadelné subjekty 43 437 918 eur, z rozpočtu samosprávnych krajov a obcí 22 775 168 eur a vo forme domácich aj zahraničných grantov alebo ako príspevky od iných subjektov spolu 2 829 584 eur.²⁶

Významné postavenie má v tejto oblasti Divadelný ústav (ďalej aj „DÚ“), založený v roku 1961, odborná inštitúcia s celoslovenskou pôsobnosťou v priamom riadení MK SR, ktorá sa zaoberá komplexným výskumom, dokumentáciou, vedeckým spracovaním a poskytovaním informácií o divadelnej kultúre na Slovensku od vzniku prvej profesionálnej scény v roku 1920. Ústav plní niekoľko nezastupiteľných úloh v oblasti mapovania a výskumu profesionálnej divadelnej kultúry na Slovensku. Základné odborné činnosti sú zamerané najmä na aktivity divadelnej kultúry na Slovensku a smerom do zahraničia (dokumentačné, archivačné, knižničné, múzejné, vzdelávacie, informačné, edičné, výstavné, prezentačné činnosti a pod.).²⁷

Divadelný ústav zároveň vedie evidenciu zriaďovaných a nezriaďovaných divadiel pôsobiacich na Slovensku.²⁸

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

Oblasť scénického umenia pokrýva v stredoškolskom vzdelávaní okrem tanečného umenia aj dramatické umenie, ktoré je zastúpené na vybraných konzervatóriách. Absolventi týchto škôl sú herci a herečky, ktorí zväčša pokračujú v ďalšom štúdiu na vysokej škole, ale určité percento z nich sa uplatňuje priamo v praxi alebo na základných umeleckých školách ako pedagogickí zamestnanci, na čo ich oprávňuje získané pedagogické minimum. Je tu však aj oblasť iných odborných povolání, ktoré majú využitie priamo v divadelnej praxi. Sú to profesie s technickým zameraním, ktoré by sa mohli uplatniť v divadelných dielnach (napr. umelecký stolár, zámočník, čalúnnik, štukatér, maliar, pánsky/dámsky krajčír, vlásenkár, klobučník, patinér, dekoratér atď.).

Študijné odbory pokrývajúce oblasť dramatického umenia sú zadefinované prostredníctvom nasledujúcich štátnych vzdelávacích programov, menovite ŠVP – Umenie a umeleckoremeselná tvorba I²⁹:

²⁵ Zdroj: <https://performingarts.theatre.sk/sk/>.

²⁶ Zdroj: <https://www.theatre.sk/sluzby/program-statnych-statistickych-zistovani>.

²⁷ Zdroj: <https://www.theatre.sk/divadelny-ustav/historia>.

²⁸ Evidencia dostupná online: <https://www.theatre.sk/sluzby/divadla-a-festivaly>.

²⁹ Profil absolventa dostupný na: https://siov.sk/wp-content/uploads/2023/06/SVP_HDK.pdf.

- 8226 Q hudobno-dramatické umenie,
- 8226 Q 01 hudobno-dramatické umenie – muzikál.

Tieto študijné odbory poskytujú na Slovensku 17 konzervatórií (5 štátnych, 11 súkromných a 1 cirkevné).

Iné odborné povolania, ktoré majú využitie priamo v divadelnej praxi, sú zadefinované prostredníctvom ŠVP, menovite pre 85 Umenie a umeleckoremeselnú tvorbu II³⁰:

- 85 8576 H umelecký parochniar a maskér.

Pre Umenie a umeleckoremeselnú tvorbu III³¹:

- 86 8642 M scénické výtvarníctvo,
- 86 8642 M 01 scénické výtvarníctvo – kostýmová tvorba,
- 86 8642 M 02 scénické výtvarníctvo – maľba a dekoračná tvorba,
- 82 73 M 00 scénická dekoračná tvorba a reprodukčná maľba,
- 86 8642 M 04 scénické výtvarníctvo – maskérska tvorba,
- 86 8642 M 05 scénické výtvarníctvo – tvarovanie dreva,
- 86 8642 M 06 scénické výtvarníctvo – tvorba a konštrukcia scény.

Tieto študijné odbory na Slovensku poskytujú 8 škôl umeleckého priemyslu a 1 stredná odborná škola.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

V divadlách na Slovensku sa v súčasnosti prejavuje **absolútny nedostatok remeselníkov pre prevádzku divadla a scénickú i kostýmovú výrobu. V dielenských profesiách**, ako sú umelecký stolár, zámočník, čalúnnik, štukatér, maliar, pánsky/dámsky krajčír, vlásenkár, klobučník, patinér, dekoratér (ako aj obuvník, fotograf, grafický dizajnér, animátor atď.), **chýbajú odborne vzdelaní pracovníci**. Pre niektoré súvisiace povolania – ako napr. divadelný osvetľovač – neexistuje ani doplnkové štúdium. Osvetľovači a svetelní dizajnéri sú samoukovia, ktorí sa vzdelávajú a zdokonaľujú v profesii iba na základe individuálneho záujmu.

Iné technické a odborné povolania, ktorých absolventi by sa mohli uplatniť v divadle, o takomto smerovaní svojej profesie väčšinou ani neuvažujú. Tento stav čiastočne vyplýva z nezájmu mladej generácie o spomínané profesie, ktoré by sa uplatnili nielen v divadle, ale aj vo filme, prípadne iných príslušných profesijných prostrediach. Dôležitým faktorom je aj nízke platové ohodnotenie. Z tohto dôvodu majú mladšie generácie o odborné profesie menší záujem. Naproti tomu je požadovaná vysoká odbornosť, ktorá nekompromisne triedi záujem prípadných pracovníkov, a tí sú z divadelného profesijného prostredia vylúčení.

Zároveň existujú oblasti (profesie), v ktorých školský vzdelávací systém v súvislosti s divadelnou **praxou vôbec nezohľadňuje potreby tohto odvetvia**. Jednotlivé profesie z rôznych stredných škôl sú aplikované do divadelnej praxe náhodným spôsobom, a to najmä profesie obslužného personálu, ako sú technici scény, osvetľovači, zvukári, rekvizitári, garderobieri a maskéri. Tieto povolania vykonávajú pracovníci z iného prostredia, často bez vzdelania a remeselných zručností. Navyše, pracovníci v spomínaných profesiách sú vekovo starší, prípadne pracujúci už v dôchodkovom veku. Z tohto dôvodu strácame praktickú a vedomostnú remeselnú kontinuitu medzi jednotlivými generáciami.

Tak ako aj v iných profesiách sa aj v oblasti divadla kladie dôraz na **lepšiu prepojenosť vzdelávania s praxou**, pre ktorú je nevyhnutné **nadviazanie komunikácie medzi odbornými školami, zapojenie divadiel do praktickej výučby**, možnosť dlhodobejšej praxe v inštitúcii, aby mali budúci absolventi možnosť prejsť viacerými pracoviskami a spoznať potreby divadelnej prevádzky.

³⁰ Profil absolventa dostupný na: https://siov.sk/wpcontent/uploads/2019/10/%C5%A0VP_82_85_Umenie_a_umeleckoremeseln%C3%A1_tvorba_I_II.pdf.

³¹ Profil absolventa dostupný na:

https://siov.sk/wpcontent/uploads/2019/10/%C5%A0VP_pre_%C5%A1kolu_umeleck%C3%A9ho_priemyslu_86_Umenie_a_umeleckoremeseln%C3%A1_tvorb_a_III.pdf.

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania profesionálov v divadle sú tieto:

- absencia profesií s technickým zameraním pre divadelnú prax – vyplývajúca z nedostatočného zastúpenia študijných odborov v tejto oblasti;
- nízky alebo žiadny priestor na výučbu odborného umeleckého remesla;
- nedostatočná prax.

Nulový variant:

Ak sa tento problém nebude riešiť, zásadne sa zníži kvalita umeleckého remesla na Slovensku, prípadne niektoré profesie postupne zaniknú.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

1) Efektívnejšie zohľadniť v rámci formálneho vzdelávania aj profesionálov s technickým zameraním v oblasti divadla:

- **cieľ:** zavedenie profesií s technickým zameraním pre divadelnú prax do vzdelávacieho procesu;
- **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti divadla (napr. SND, DÚ) identifikovať chýbajúce oblasti/profesie, ktoré je potrebné zohľadniť v rámci formálneho vzdelávania a priebežne zohľadniť v plánoch výkonov stredných škôl. Následne prehodnotiť existujúcu štruktúru odborov vzdelávania na stredných školách a navrhnúť obsahové zameranie pre chýbajúce študijné odbory, v spolupráci so stavovskou a profesijnou organizáciou a strednými školami iniciovať vznik nových študijných odborov (vrátane identifikácie konkrétnych oblastí pre sylaby a nastavenia vhodných foriem);
- **spolupracujúce subjekty:** ŠIOV, MŠVVM SR, MK SR, SND, DÚ, ARŠUP, Slovenská živnostenská komora.

2) Adekvátne prepojenie formálneho vzdelávania profesionálov s technickým zameraním v oblasti divadla s praxou:

- **cieľ:** zvýšiť uplatniteľnosť absolventov nastupujúcich do praxe a umožniť im získať skúsenosti a praktické zručnosti už počas štúdia, čo im môže poskytnúť lepší prehľad o ich budúcej profesionálnej dráhe a zlepšiť ich prípravu na pracovný trh. Efektívne prepojenie žiakov na prax už počas štúdia im umožňuje účinné sklbenie teórie s praxou a pomáha žiakom vytvárať silné profesionálne kontakty už počas štúdia;
- **riešenie:** vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a divadlami, vrátane využitia možností systému duálneho vzdelávania žiakov stredných škôl zapojenie divadiel do praktickej výučby, možnosť dlhodobejšej praxe v inštitúcii, aby mali budúci absolventi možnosť prejsť viacerými pracoviskami a spoznať potreby divadelnej prevádzky;
- **spolupracujúce subjekty:** ŠIOV, MŠVVM SR, MK SR, SND32, DÚ, ARŠUP, Slovenská živnostenská komora.

³² Príklad: SND malo v minulosti vlastné učňovské stredisko, v ktorom sa mohli vyškoliť všetky remeslá potrebné na prevádzku divadla, prípadne iných inštitúcií, prípadne je možné inšpirovať sa dánskym vzdelávacím systémom, ktorý sa na najvyššej úrovni stará o kontinuitu a kvalitu remesla v tejto oblasti vo svojej krajine.

2.3 DIZAJN

Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

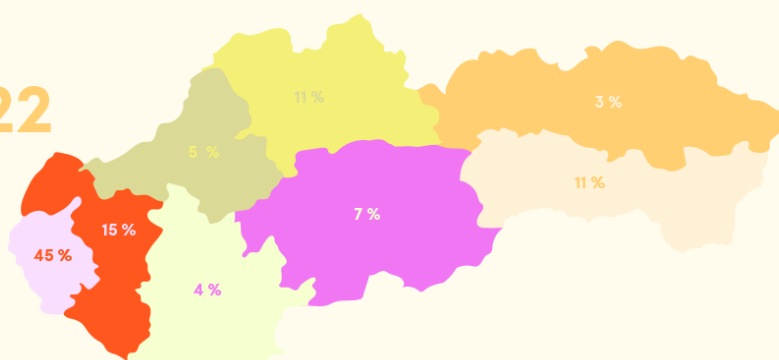
Slovenský dizajn je aktívny vo všetkých oblastiach – od priemyselného cez produktový, textilný, komunikačný až po experimentálny dizajn. Vo významnej miere sa formuje cez úžitkové umenie a remeslo, čo mu dodáva špecifický charakter, experimentuje s vlastnými dejinami dizajnu v rámci štýlu retro a v prevažnej miere sleduje svetové trendy a reaguje na ne (najmä v oblasti priemyselného dizajnu). V rámci automobilového dizajnu, textilného dizajnu a herného dizajnu zaznamenávajú slovenskí dizajnéri úspechy doma i v zahraničí. Dizajn ovplyvňuje kvalitu života celej spoločnosti, zasahuje do sféry ekonomickej, sociálnej, hospodárskej, environmentálnej aj kultúrnej.

V roku 2022 na Slovensku z celkového počtu 158 pôsobiacich subjektov v danej oblasti vykonávalo dizajnérsku činnosť 105 oslovených, čím celkovo vzniklo 1 526 produktov, z čoho 727 v kategórii produktového dizajnu a 799 diel z komunikačného dizajnu. Najviac dizajnérskych činností sa sústredilo v Bratislavskom kraji a najmenej evidujeme v Prešovskom kraji. Štatistickým zisťovaním sa ukázalo, že na špecializovaných dizajnérskych činnostiach sa podieľalo 173 osôb, z toho 47 bolo žien. Z celkového počtu bolo na plný pracovný úväzok zamestnaných 80 osôb³³.

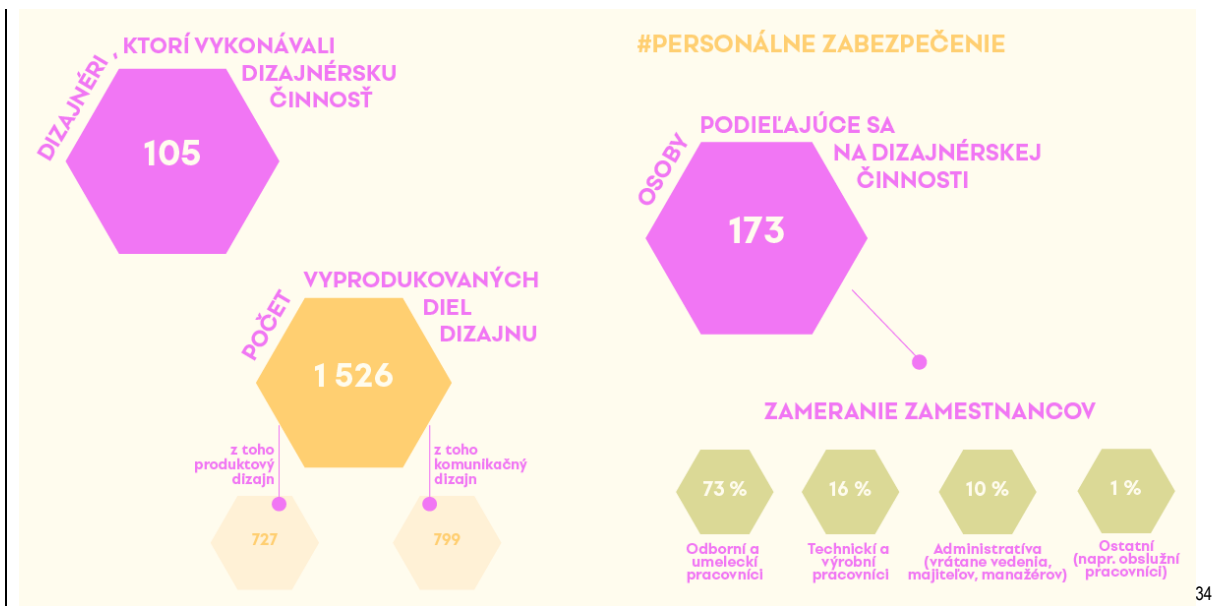
Významné postavenie má v tejto oblasti Slovenské centrum dizajnu (ďalej aj „SCD“), ktoré si plní úlohu dokumentačného, informačného, zbierkotvorného, propagačného, konzultačného, výskumného, edičného a študijného pracoviska s celoslovenskou pôsobnosťou. Je príspevkovou organizáciou pôsobiacou v rezorte MK SR od roku 1991. Predmetom činnosti centra je skúmať, hodnotiť a objasňovať pôsobenie dizajnu v spoločnosti a na základe vedeckého výskumu systematicky zhromažďovať, ochraňovať, odborné spracúvať a sprístupňovať predmety kultúrnej hodnoty z oblasti dizajnu, pričom sa jeho činnosť sústreďuje aj na propagáciu a popularizáciu odboru dizajn, a to organizovaním súťaží, predovšetkým Národnej ceny za produktový dizajn a Národnej ceny za komunikačný dizajn.

DIZAJN V ČÍSLACH ZA ROK 2022

#AKTIVITY

³³ Dostupné na: <https://scd.sk/clanky/dizajn-v-cislach-za-rok-2022/>.

34

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

Oblasť dizajnu – to znamená tvorba produktov, prostredí, služieb, komunikácií a systémov – patrí v súčasnosti medzi veľmi dynamicky sa rozvíjajúce sféry života spoločnosti. Konzumne nastavená výroba a spotreba, ako aj dramatický rozvoj technológií poskytujú dizajnu široké pole uplatnenia, ale zároveň naň neustále kladú nové nároky. Rôznorodé disciplíny dizajnu tak stoja pred náročnou úlohou permanentne sa usilovať o inováciu a uspokojenie trhu, často bez potrebného času, priestoru a financií na výskum, vyhodnotenie činnosti/kritické zhodnotenie spoločenského prínosu, alebo bez primeraného záujmu a systematickej podpory zo strany štátu.

Súčasný stav v oblasti stredoškolského vzdelávania v oblasti dizajnu je rôzne diverzifikovaný. **Na Slovensku poskytuje vzdelávanie v oblasti dizajnu viacero typov stredných škôl.** Najväčšie zastúpenie predstavujú **školy umeleckého priemyslu**, ktorých je aktuálne 22 (štátne: 11; súkromné: 11), ďalej ide o **stredné odborné školy** (štátne 3) a **spojené školy** (štátne 3). Aktuálny počet škôl je **28**. Tieto školy poskytujú výber z rôznych disciplín, ktoré sú priamo z oblasti dizajnu (komunikačný dizajn, textilný dizajn a móda...) alebo na jeho rozhraní s inými kreatívnymi oblasťami (fotografia, multimédia). Školy poskytujú buď úplné stredné odborné vzdelanie, alebo aj vyššie odborné vzdelanie (pomaturitné špecializačné štúdium, vyššie odborné štúdium).

Študijné odbory zamerané na oblasť dizajnu sú zadané prostredníctvom dvoch ŠVP, menovite **ŠVP – umenie a umeleckoremeselná tvorba I**³⁵ a **ŠVP – umenie a umeleckoremeselná tvorba III**³⁶. Súčasťou uvedených ŠVP je **22 študijných odborov**:

- 86 8602 M priemyselný dizajn;
- 86 8603 M grafický a priestorový dizajn;
- 86 8604 M grafický dizajn;
- 86 8606 M fotografický dizajn;
- 86 8609 M textilný dizajn;
- 86 8610 M odevný dizajn;
- 86 8613 M dizajn exteriéru;
- 86 8614 M dizajn interiéru;

³⁴ https://scd.sk/wp-content/uploads/2023/08/Dizajn-v-cislach-2022_infografika-1.png

³⁵ Profil absolventa dostupný na: https://siov.sk/wpcontent/uploads/2019/10/%C5%A0VP_82_85_Umenie_a_umeleckoremeseln%C3%A1_tvorba_I_II.pdf

³⁶ Profil absolventa dostupný na:

https://siov.sk/wpcontent/uploads/2019/10/%C5%A0VP_pre_%C5%A1kolu_umeleck%C3%A9ho_priemyslu_86_Umenie_a_umeleckoremeseln%C3%A1_tvorba_III.pdf

- 86 8616 M dizajn a tvarovanie dreva;
- 86 8619 M keramický dizajn;
- 86 8627 M digitálna maľba – koncept art;
- 86 8628 M dizajn digitálnych aplikácií;
- 86 8630 M animovaná tvorba;
- 86 8633 M reklamná tvorba;
- 86 8635 M masmediálna tvorba;
- 86 8637 M obrazová a zvuková tvorba;
- 86 8637 M 01 obrazová a zvuková tvorba – kamera, zvuk, strih;
- 86 8637 M 02 obrazová a zvuková tvorba – umelecká produkcia;
- 86 8637 M 03 obrazová a zvuková tvorba – virtuálna grafika;
- 86 8641 M propagačné výtvarníctvo;
- 8244 M modelárstvo a navrhovanie obuvi a módnych doplnkov;
- 8207 Q sklársky dizajn.

Ďalšími príbuznými ŠVP, ktorých absolventi disponujú určitým druhom zručností, ktoré sú dobrým predpokladom pre ich uplatnenie v danom sektore, sú ŠVP - Informačné a komunikačné technológie (2567 M multimédia, 2569 M informačné a digitálne technológie) a ŠVP - Polygrafia a médiá (34 3431 M polygrafia – grafika tlačovín, 34 3446 K grafik tlačových médií, 34 3447 K grafik digitálnych médií).

Vyšší počet škôl umeleckého priemyslu zameraných na vzdelávanie v tejto oblasti na jednej strane zabezpečuje dostatočnú dostupnosť tohto typu vzdelávania na Slovensku, **na strane druhej však, na základe rôznych faktorov, úroveň nimi poskytovaného vzdelávania variuje.** Rozdielnosť úrovne vzdelávania na jednotlivých školách je daná predovšetkým napr.:

1. tradíciou vzdelávania v tejto oblasti; 2. fundovaným personálnym - pedagogickým obsadením; 3. úrovňou odborných výstupov žiakov (klauzúrne, maturitné práce); 4. technologickým vybavením - využívanie súčasných technológií (softvér, 3D tlač, 3D skener, CNC, ateliérové a dielenské vybavenie atď.); 5. finančnými zabezpečením – normatívne financovanie ŠUP je jednotné bez ohľadu na to, či sa jedná o štátnu, alebo súkromnú školu. Súkromná škola využíva, ako ďalší zdroj financovania, aj každoročné poplatky za štúdium (školné).

Rozdielnosť odbornej úrovne je viditeľná aj na odborných súťažiach, výstavách a prezentáciách. Dôsledkom tohto stavu je množstvo absolventov stredných škôl, ktorí nenájdu uplatnenie na trhu práce vo svojom odbore, ani v pokračujúcom štúdiu na vysokých školách zameraných na dizajn.

Významnou iniciatívou v oblasti prepájania formálneho vzdelávania s praxou je tzv. *Centrum odborného vzdelávania a prípravy*³⁷ Súkromnej školy umeleckého priemyslu Bohumila Baču, ktoré je jediným centrom svojho druhu na Slovensku v rámci ŠUP. Rozvíja dve línie a to líniu, ktorá pripraví žiakov pre ďalšie vzdelávanie v oblasti umeleckého vysokoškolského vzdelávania a druhú líniu, ktorá pripraví žiakov na pokračovanie vo Vyššom odbornom štúdiu na predmetnej škole.

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že stále zvyšujúce sa nároky na absolventov dizajnerských programov, vyplývajúcich z neustáleho vývoja nových technológií, programov, ale aj umelej inteligencie, s priamym prepojením na efektívne uplatnenie sa na pracovnom trhu, predstavuje pre stredné školy stále väčšiu výzvu, či už v oblasti vytvárania nových typov študijných programov, alebo zabezpečenia adekvátnych personálnych kapacít a materiálno-technologického vybavenia.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – hodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

V kontexte súčasnej dizajnerskej praxe sú najčastejšie požiadavky súčasného pracovného trhu najmä **adaptabilita, flexibilita, vysoká miera inovatívnosti, interdisciplinárne znalosti a zručnosti dizajnéra**, čiže schopnosť zabezpečiť široký repertoár odborných činností; rozsiahle a dôkladné **praktické znalosti využívania**

³⁷ Dostupné na: <https://www.skoladesignu.sk/c/centrum-odborneho-vzdelavania-a-pripravy>.

nových technológií, aplikácií, elektronických nástrojov a programov a tiež jazyková vybavenosť.

Mnohé zo spomínaných požiadaviek z rôznych dôvodov nie sú dostatočne zahrnuté do kurikula stredoškolského odborného vzdelávania a **predstavujú prekážku v adekvátnom uplatnení na pracovnom trhu**, ale aj v pokračovaní štúdia na vysokých školách s výučbou dizajnu. Dôsledkom neuspokojivej prípravy absolventov stredoškolského vzdelávania v dizajne je obsadzovanie odborných pracovných miest absolventmi iných študijných odborov, ktorí disponujú požadovanými znalosťami a skúsenosťami, resp. miesta sú obsadzované uchádzačmi, ktorí ich získali tzv. samovzdelávaním. Je preto potrebné, aby vzdelávací systém stredných odborných škôl efektívnejšie reflektoval potreby a požiadavky súčasného pracovného trhu a pripravil tak absolventov na reálne požiadavky a výzvy dizajnerskej praxe.

Pre súčasnosť je podstatné prepojenie tradičných remeselných zručností s digitálnymi zručnosťami. Aktuálnou výzvou v oblasti dizajnu a vzdelávania je úspešné **integrovanie nových technológií, ako napr. umelej inteligencie** do umeleckého vzdelávania. Budúcnosť škôl zameraných na umelecké vzdelávanie si vyžaduje adaptáciu na fenomény, ako sú robotizácia, elektronizácia a systematizácia. Tieto trendy prinášajú nové možnosti aj výzvy pre výučbu, a preto je dôležité, aby školy na seba brali úlohu učiť žiakov ako efektívne využívať tieto technológie v umení, aby dokázali udržať kreatívny a osobný prístup k umeleckému vyjadrovaniu v čase rastúcej digitalizácie a automatizácie. Udržiavanie technologického pokroku vrátane vývoja hardvéru a softvéru je mimoriadne dôležité pre firmy aj odvetvie ako celok. Taktiež je dôležité posilniť vzdelávanie v oblasti materiálov, spracovania foriem, generatívneho tvarovania, hybridizácie, morfinu alebo ergonómie.

Okrem tradičných disciplín, ako sú grafický dizajn, priemyselný dizajn, odevný dizajn, keramický dizajn a dizajn a tvarovanie dreva, sú dnes trendom **aj nové oblasti, ktoré je potrebné reflektovať**, ako napr. interiérový dizajn, exteriérový dizajn, dizajn digitálnych aplikácií, digitálna maľba – koncept art a herný dizajn³⁸.

Nové trendy v dizajne taktiež **zahŕňajú environmentálny** (ohľaduplnosť k životnému prostrediu, udržateľnosť) **a sociálny rozmer** (napr. sociálnu zodpovednosť, starnutie obyvateľstva, migráciu, ako aj potrebu tvorby inkluzívneho prostredia a diversity). Chýbajú však odborníci, ktorí sa venujú životnému prostrediu z hľadiska kreatívnych disciplín, ako aj odborníci, ktorí disponujú empatiou a odbornými zručnosťami a vedomosťami, ako vytvárať inkluzívne prostredie a projekty.

Financie vkladané do stredoškolského odborného, ako i vysokoškolského, prípadne celoživotného vzdelávania dizajnérov na Slovensku sú nedostatočné, čo sa prejavuje v **slabom materiálnom a technologickom zabezpečení** výučby, ako aj v neadekvátnom finančnom ohodnotení práce pedagógov. Je potrebné zabezpečiť chýbajúce materiálo-technické vybavenie, ktoré je pre výučbu odborov v dizajne kľúčové. Jedným zo spôsobov, ako to dosiahnuť, je prostredníctvom grantových výziev, ktoré umožňujú investície do nových technológií a inovácií.

V oblasti dizajnu sa ako kľúčové taktiež ukazuje aj **nedostatočné prepojenie formálneho vzdelávania s praxou**. Umelecká prax na školách je limitovaná počtom hodín, čo sa prejavuje v nedostatočnom kontakte absolventov s praxou. Odborné vzdelávanie v tejto oblasti by malo ponúkať žiakom príležitosť získať praktické skúsenosti, ktoré sú relevantné pre ich potenciálnu kariéru v dizajne. Je preto nevyhnutné posilniť spoluprácu s firmami z odvetvia.

V tomto ohľade môžeme konštatovať, že finančná aj logistická podpora spolupráce vzdelávacích inštitúcií s relevantnými partnermi (vzdelávacími a vedeckými inštitúciami doma i v zahraničí, priemyselným a podnikateľským sektorom, organizáciami a združeniami súvisiacimi s navrhovaním, výrobou, spotrebou dizajnu) je nedostačujúca. Je **potrebné vytvárať mechanizmy, ktoré by zabezpečili motivačné prostredie pre firmy** s cieľom podnietiť ich aktívne zapájanie do formálneho vzdelávacieho systému.

Prínosom by v tejto oblasti bolo **nastavenie systematickej spolupráce medzi školami a expertmi z oblasti dizajnu** (napr. profesijnými asociáciami alebo úspešnými spoločnosťami). Je potrebné zohľadniť aj možnosť absolvovať **prax priamo vo výrobe/realizačnom tíme, resp. efektívne začlenenie práce v tímoch**³⁹ a

³⁸ Odvetvie herného priemyslu je reflektované v samostatnej časti koncepcie na strane 26.

³⁹ Napr. integrovať do predmetov a odborov aktuálne princípy tímovej práce a spolupráce na rôznych úrovniach (malé tímy/dvojice, stredné tímy, veľké tímy, medzinárodné projekty).

projektové vzdelávanie, pretože v súčasnosti chýbajú kvalifikovaní odborníci schopní pracovať v tímoch na riešení komplexných problémov. Tento typ vzdelávania umožňuje reálnu aplikáciu teoretických vedomostí v praxi, čím sa upevňuje praktická zručnosť a zvyšuje uplatniteľnosť absolventa na pracovnom trhu. Absentuje tiež pripravenosť na medzinárodnú spoluprácu a pôsobenie v medzinárodných tímoch (**jazyková príprava**).

Spoluprácu je potrebné zlepšiť aj medzi samotnými vzdelávacími inštitúciami – strednými a vysokými školami. **Izolovanosť vzdelávania na stredných a vysokých školách** v umeleckých odboroch sa ukazuje ako dlhodobý problém v tejto oblasti. Prejavuje sa aj nedostatočnou kontinuitou vo vzdelávaní medzi strednými a vysokými školami v odbore dizajn, a tým aj prenášaním problémov s nedostatkami v odborných znalostiach a zručnostiach absolventov stredných odborných škôl na vysoké školy. Pre dosiahnutie kontinuity a väčšej úspešnosti žiakov stredných škôl v odbore dizajn pri prijímacích konaniach na vysoké školy na Slovensku je nevyhnutná **systematická komunikácia a spolupráca naprieč vzdelávacími inštitúciami** a takisto vytvorenie mechanizmov na podporu týchto aktivít.

V neposlednom rade je potrebné **zameriť sa aj na vzdelávanie pedagógov** v tejto oblasti a **zapojenie externých expertov do procesu vzdelávania**, čo nie len adekvátne kompenzuje chýbajúce pedagogické kapacity v tejto oblasti, ale zároveň aj posilňuje prepojenie na prax a lepšie zohľadnenie potrieb pracovného trhu v rámci formálneho vzdelávania.

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že je potrebné zabezpečiť, aby formálne vzdelávanie v oblasti dizajnu bolo efektívnejšie prepojené na prax a adekvátnejšie reflektovalo potreby pracovného trhu. Absolventi, ktorí nedisponujú požadovanými zručnosťami a vedomosťami, majú často problém zamestnať sa vo svojom odbore, pretože firmy o nich neprejavia záujem a radšej spolupracujú so zahraničnými dizajnérmi (napr. firmami z Česka, Poľska alebo Izraela).

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania profesionálov v dizajne sú takéto:

- vyšší počet škôl a z toho vyplývajúca rôznorodá kvalita vzdelávania, ktoré poskytujú;
- integrovanie nových technológií, ako napr. umelej inteligencie, do umeleckého vzdelávania;
- nové oblasti dizajnu, ktoré je potrebné adekvátne reflektovať;
- zohľadniť environmentálny (ohľaduplnosť voči životnému prostrediu, udržateľnosť) a sociálny rozmer v rámci formálneho vzdelávania;
- nedostačujúce materiálne a technologické zabezpečenie výučby;
- nedostatočné prepojenie formálneho vzdelávania s praxou;
- nedostatočné zastúpenie absolventov s praxou, resp. nastavenie chýbajúcej systematickej spolupráce medzi školami a expertmi z oblasti dizajnu;
- absentujúce mechanizmy, ktoré by zabezpečili motivačné prostredie pre firmy a ich aktívne zapojenie do procesu formálneho vzdelávania;
- izolovanosť vzdelávania na stredných a vysokých školách, resp. chýbajúca systematická komunikácia a spolupráca naprieč vzdelávacími inštitúciami;
- nedostatočné ďalšie vzdelávanie pedagógov v tejto oblasti (napr. preškolenie odborného pedagogického kolektívu na základe nových požiadaviek na trhu práce ako herný dizajn, umelá inteligencia a pod.);
- zapojenie externých expertov do procesu vzdelávania.

Medzi **zručnosťami**, ktoré sú vyžadované na pracovnom trhu a je ich **potrebné reflektovať v rámci formálneho vzdelávania**, patria napr. nasledujúce:

- práca s novými technológiami, práca s umelou inteligenciou, udržiavanie technologického pokroku vrátane (materiálneho zabezpečenia) vývoja hardvéru a softvéru;
- vysoká miera inovatívnosti;
- jazyková príprava (anglický jazyk);
- vzdelávanie v oblasti podnikania (zručnosti ako účtovníctvo, riadenie tímu, manažment práce) a finančná gramotnosť. Nadobudnuté zručnosti zvyšujú predpoklady ďalšieho rozvoja, ako je napr.

- založenie vlastného štúdia⁴⁰;
- remeselná a digitálna zručnosť;
- adaptabilita, flexibilita;
- projektová a tímová spolupráca (pripravenosť na medzinárodnú spoluprácu a pôsobenie v medzinárodných tímoch).

Nulový variant:

V prípade, že nenastane zmena, bude oblasť dizajnu v oblasti formálneho vzdelávania značne zaostávať za ostatnými krajinami EÚ, čo zníži kvalitu pracovnej sily, ako aj konkurencieschopnosť slovenských dizajnérov doma aj v zahraničí. Zároveň bude vo väčšej miere dochádzať k odlevu talentov do zahraničia. Táto situácia značne negatívne ovplyvní efektívne fungovanie sektora ako takého a jeho ďalší rozvoj.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

- 1) **Aktualizácia a modernizácia systému a obsahu formálneho vzdelávania v oblasti dizajnu** (reflektujú potreby pracovného trhu):
 - **cieľ:** transformácia systému vzdelávania a implementovanie nástrojov na pravidelnú a kontinuálnu aktualizáciu obsahu vzdelávania nielen v súlade s potrebami trhu, ale aj v súlade s reálnymi potrebami spoločnosti. Je potrebné zvýšiť kvalitu vzdelávania a aktualizovať trendy súčasného dizajnu v poskytovanom vzdelávaní. Komplexnejším vzdelávaním v odbore dizajn sa zabezpečí lepšia uplatniteľnosť na trhu práce;
 - **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti dizajnu a príslušnou stavovskou a profesijnou organizáciou zrealizovať revíziu aktuálnych študijných odborov na stredných školách, identifikovať chýbajúce oblasti v rámci aktuálnych študijných odborov a na ich základe navrhnúť doplnenie pre existujúce študijné odbory, prípadne vytvoriť návrh a iniciovať vznik nových študijných odborov (vrátane identifikácie konkrétnych oblastí pre sylaby a nastavenia vhodných foriem). Reflektovať aj na vyšší počet škôl poskytujúcich vzdelávanie v tejto oblasti. Do úvahy je v tomto kontexte potrebné brať regionálne špecifiká (napr. historický a geografický aspekt, tradíciu určitého zamerania daného regiónu a pod.) a na ich základe navrhnúť efektívny systém špecializácie jednotlivých škôl.
Odporúčania musia byť vytvorené v synergii s nadväzujúcim vysokoškolským vzdelávaním;
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠIOV, MK SR, SCD, profesijné asociácie, ARŠUP, Slovenská živnostenská komora.

- 2) **Adekvátne prepojenie formálneho vzdelávania v oblasti dizajnu s praxou⁴¹:**
 - **cieľ:** zvýšiť uplatniteľnosť absolventov nastupujúcich do praxe a umožniť im získať skúsenosti a praktické zručnosti už počas štúdia, čo im môže poskytnúť lepší prehľad o ich budúcej profesionálnej dráhe a zlepšiť ich prípravu na pracovný trh. Efektívne prepojenie žiakov na prax už počas štúdia im umožňuje účinné prepojenie teórie s praxou a pomáha žiakom vytvárať silné profesionálne kontakty už počas štúdia a spolupráce so spoločnosťami a s firmami, čo prispieva k lepšiemu prepojeniu medzi školstvom a pracovným sektorom;
 - **riešenie:** vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a expertmi z oblasti dizajnu vrátane zapájania externých expertov do procesu formálneho vzdelávania (napr. memorandum o spolupráci a pod.);
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, SCD, firmy a asociácie z oblasti dizajnu, ŠUP.

- 3) **Podpora systematickej spolupráce medzi aktérmi v oblasti dizajnu a školami:**
 - **cieľ:** napomôcť lepšie reflektovať potreby trhu v rámci formálneho vzdelávania a zabezpečiť kontinuálny rozvoj v tejto oblasti;

⁴⁰ Príklad dobrej praxe: Štúdio Werkemotion, zložené z bývalých absolventov Priemyselného dizajnu na VŠVU.

⁴¹ Príklad dobrej praxe: Centrum odborného vzdelávania a prípravy (COVP) Súkromnej školy umeleckého priemyslu Bohumila Baču. Prostredníctvom COVP získavajú žiaci skúsenosti, ktoré im pomáhajú uplatniť sa na pracovnom trhu vo svojich odboroch a profesijnom zameraní. Medzi partnerov patria napríklad spoločnosť IKEA, reklamná agentúra MADE BY VACULIK, Ministerstvo vnútra SR, Slovenská živnostenská komora a Slovenská agentúra životného prostredia.

- **riešenie:** vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a expertmi z oblasti dizajnu (napr. pravidelné stretnutia, podpora klastrovania a pod.);
- **spolupracujúce subjekty:** MK SR, MŠVVM SR (CVTI), MH SR (SBA), SCD, firmy a asociácie z oblasti dizajnu, ŠUP.

4) Ďalšie vzdelávanie pedagógov v oblasti dizajnu a zapojenie externých expertov do procesu vzdelávania:

- **cieľ:** zvýšiť personálne kapacity v tejto oblasti a zabezpečiť kontinuálny rozvoj pedagógov, aby mali prístup k aktuálnym trendom a technológiám nevyhnutným na zabezpečenie adekvátnej kvality vzdelávania žiakov;
- **riešenie:** vytvoriť podmienky na do vzdelávanie pedagógov a zabezpečiť možnosť systematického preškolenia odborného pedagogického kolektívu na základe nových požiadaviek na trhu práce (napr. oblasť herného dizajnu, umelá inteligencia). Sústreďenie aj na potreby pedagógov z hľadiska podmienok ich práce a odbornej prípravy zameranej na témy zmien klímy, inklúzie, práce so spoločnosťou. Je potrebné identifikovať možnosti podpory celoživotného vzdelávania – sú dostupné napr. špecializované výzvy a dotácie pre subjekty poskytujúce programy celoživotného vzdelávania, podpora inštitúcií (štátnych, regionálnych alebo súkromných), ktoré tvoria programy celoživotného vzdelávania (napr. z EÚ fondov a v rámci rôznych medzinárodných programov) – a zvyšovať povedomie o možnosti ich využitia. Zároveň by bolo možné vytvoriť univerzálnejšie metodiky ako odporúčania pre pedagógov, ktoré by boli v stanovených intervaloch pravidelne aktualizované;
- **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, SCD, firmy a asociácie z oblasti dizajnu, ARŠUP.

5) Podpora materiálno-technického a priestorového zabezpečenia škôl:

- **cieľ:** zefektívnenie a zmodernizovanie výučby na základe súčasných technologických a odborných požiadaviek a vytvorenie mechanizmov na podporu rozvoja stredných škôl s odborom dizajnu v tejto oblasti;
- **riešenie:** potrebné identifikovať, aké možnosti podpory materiálno-technického a priestorového zabezpečenia škôl sú dostupné – napr. špecializované výzvy a dotácie (napr. z EÚ fondov a v rámci rôznych medzinárodných programov) a zvyšovať povedomie o možnosti ich využitia. Prípadne zvážiť vytvorenie tohto typu podpory;
- **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠUP.

2.4 HERNÝ PRIEMYSEL

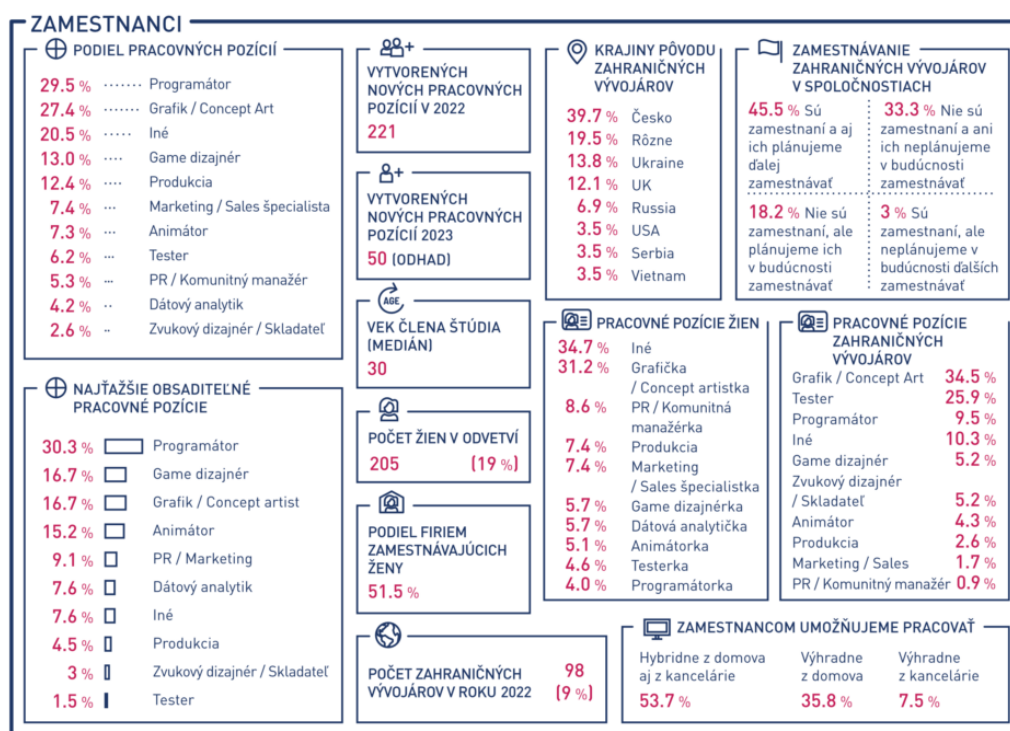
Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Herný priemysel predstavuje najrýchlejšie sa rozvíjajúce sa odvetvie kreatívneho priemyslu. Napriek tomu podľa štatistik⁴² občianskeho združenia SGDA kľúčové ukazovatele ako obrat v slovenskom videohernom priemysle mierne klesajú, pričom rast počtu zamestnancov sa zastavil. Po pandemickom skokovom náraste je aktuálna stagnácia porovnateľná s trendom na globálnom hernom trhu.

V roku 2023 na Slovensku pôsobilo 66 spoločností s približne 1 120 zamestnancami, čo predstavuje počet porovnateľný s predošlým rokom. Ide najmä o mladé spoločnosti, iba 12 % pôsobí na trhu 15 a viac rokov. Najväčšou spoločnosťou v tejto oblasti dlhodobo zostáva bratislavské štúdio Pixel Federation. Medzi ďalšie veľké spoločnosti patria aj bratislavské Superscale, PowerPlay Studio, QORPO alebo Nine Rocks Games, patriace pod jedného z najväčších svetových herných vydavateľov THQ Nordic. Najväčšími košíckymi spoločnosťami sú Inlogic Software a Games Farm. V Bratislave a okolí je sústredených až 65 % všetkých firiem, v Košiciach a okolitých oblastiach sídli 30 % spoločností.

V roku 2022 sa v sektore vytvorilo asi 221 nových pracovných miest, pričom slovenský herný priemysel pocítil v tomto roku po prvýkrát mierny prepád. Jeho celkový obrat klesol z 80 miliónov eur v roku 2021 na 77,1 miliónov.

Medzi najžiadanejšie a najťažšie obsaditeľné pracovné pozície vo videohernom priemysle na Slovensku patria **programátori, herní dizajnéri, systém dizajnéri, grafici a animátori**.

43

V súčasnosti sa na trhu nachádzajú buď veľké firmy, ktoré vznikli pred 20 rokmi, alebo ich „odštiepky“.

Všeobecne tu preto panuje nepomer medzi počtom zamestnancov vo veľkých firmách a množstvom menších tímov, ktoré by mali byť v porovnaní s ostatnými štátmi väčšie. Fungovanie malých firiem začína byť náročné a viacero z nich smeruje k neskoršiemu odkúpeniu veľkou spoločnosťou.

Taktiež chýbajú dobre vyvinuté vývojové centrá a výzvou tiež ostáva nedostatočná podpora prezentácie slovenskej hernej tvorby v zahraničí, ako aj chýbajúca podpora investícií a privátneho kapitálu.

⁴² Informácie o súčasnom stave herného priemyslu na Slovensku sú dostupné v aktuálnej štatistike, ktorú každý rok zverejňuje SGDA, dostupné na: <https://sgda.sk/statistiky-2023/>.

⁴³ Zdroj SGDA, obrázok štatistiky dostupný online na: <https://sgda.sk/statistiky-2023/#images-2>.

V neposlednom rade sa ako problematický javí relatívne nízky počet talentov a expertov na pracovnom trhu. Firmy majú na svojich uchádzačov vysoké nároky a nemôžu si dovoliť (z finančného a časového hľadiska) zaškoľovať ľudí, hneď ako ich prijmú do pracovného pomeru. Je potrebné znížiť odlev mladých talentov do zahraničia a nastaviť komplexný systém formálneho vzdelávania, aby dostatočne reflektoval aktuálne trendy v oblasti herného priemyslu.

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

Špecifickosť vzdelávania budúcich profesionálov v oblasti herného priemyslu v porovnaní s väčšinou ostatných odvetví kultúry a kreatívneho priemyslu spočíva predovšetkým v tom, že sa musí často veľmi flexibilitne adaptovať na rýchlo sa meniace technologické prostredie a inovácie, ktoré sú pre prácu v tomto sektore kľúčové. Napriek tomu, že záujem mládeže o odvetvie herného priemyslu ako relevantnej kariéry narastá⁴⁴, špecializované študijné odbory v rámci stredoškolského, ako aj vysokoškolského formálneho vzdelávania začali na Slovensku v porovnaní s okolitými krajinami vznikať pomerne neskoro. V prvom rade sa to prejavuje nedostatočným počtom škôl, ktoré by sa v súčasnosti venovali systematickej výučbe herného vývoja, a v druhom rade nízkym počtom akademických kapacít, ktoré by na školách predmetné odbory vyučovali.

Na základe úspešného ukončenia experimentálneho overovania 4-ročných študijných odborov „digitálna maľba – koncept art“ a „dizajn digitálnych aplikácií“ k 31. 8. 2023 bol s účinnosťou od 1. septembra 2023 vytvorený dodatok č. 3, ktorým sa mení ŠVP pre školu umeleckého priemyslu, skupiny odborov vzdelávania 86 umenie a umeleckoremeselná tvorba III. Uvedená zmena predstavuje významný prínos pre stredoškolské odborné vzdelávanie v tejto oblasti, pretože do tohto obdobia žiadny akreditovaný ŠVP neobsahoval študijný odbor špecificky zameraný aj na oblasť herného priemyslu.

Absolvent **študijného odboru 8627 M⁴⁵ digitálna maľba – koncept art** okrem iného bude schopný spracovať digitálne a analógové podklady na ďalšie použitie v hernom dizajne, aplikovať základné princípy vizuálneho storytellingu, navrhnuť postup pri tvorbe digitálneho diela a vytvoriť grafické prvky na základe špecifického použitia v hernom dizajne či vytvoriť a aplikovať základnú animačnú armatúru a jej animáciu pre potreby 3D hernej scény. V roku 2022 absolvovalo študijný odbor 18 žiakov.

Súvisiaci **študijný odbor dizajn digitálnych aplikácií 8628 M** pripravuje kreatívnych UX a UI dizajnérov v spoločnostiach zaoberajúcich sa vývojom a dizajnom digitálnych produktov alebo služieb, v oblasti grafickej a reklamnej tvorby. V roku 2022 absolvovalo študijný odbor 10 žiakov.

Uvedené študijné odbory sa v súčasnosti vyučujú na dvoch stredných školách – na Škole umeleckého priemyslu Košice (Jakobyho 15) a Škole umeleckého priemyslu v Trenčíne (Staničná 8).

Aktuálne sa pripravuje **experimentálne overovanie študijného odboru 86xx Q vizuálne efekty a herný dizajn** na Súkromnej škole umeleckého priemyslu filmovej v Košiciach (Petzvalova 2). Experimentálne overovanie bude ukončené v školskom roku 2025/2026, k 31. 8. 2026. Absolvent predmetného študijného odboru bude disponovať teoretickými a praktickými vedomosťami a zručnosťami z oblasti teórie a dejín, filmu, herného dizajnu a zo štúdia odborných predmetov v prostredí 2D a 3D. Súčasťou štúdia je virtuálna realita, rozšírená a zmiešaná realita s aplikáciou umelej inteligencie.

Ďalšími príbuznými odbormi, ktoré nie sú priamo zamerané na vzdelávanie budúcich profesionálov v oblasti herného priemyslu, avšak ich absolventi disponujú určitým druhom zručností, ktoré sú dobrým predpokladom na ich uplatnenie v danom sektore, alebo na uchádzanie sa o vysokoškolské štúdium v tomto sektore sú:

- 8630 M animovaná tvorba;
- 3447 K grafik digitálnych médií;

⁴⁴ Zdroj: <https://sqda.sk/prieskum-zaujem-o-studium-a-povedomie-o-hernom-priemysle/>.

⁴⁵ Pripravuje žiaka uplatniť sa na trhu práce ako stredoškolsky vzdelaného kreatívneho pracovníka – 2D a 3D grafika s praktickými a teoretickými kompetenciami na rôznych pracovných pozíciách pre činnosť v oblasti tvorby 2D a 3D prostredia, assetov a charakterov pre počítačové hry, digitálnych 2D a 3D komerčných ilustrácií pre tlač a médiá. Súčasťou vzdelávania je tiež odborný cudzí jazyk. Viac na: https://siov.sk/wp-content/uploads/2023/07/Dodatok_3_k_SVP_SUP_86_III.pdf.

- 2567 M multimédia;
- 2569 M informačné a digitálne technológie;
- 7237 M informačné systémy a služby.

Významné miesto v oblasti vzdelávania profesionálov majú **súkromné vzdelávacie iniciatívy so zameraním na tvorbu hier**. Významnou iniciatívou je Openlab, o. z., ktoré **prostredníctvom priamej spolupráce** so Strednou priemyselnou školou elektrotechnickou v Bratislave (Hálová 16) a Strednou priemyselnou školou informačných technológií v Kysuckom Novom Meste (Nábřežná 1325) realizuje v rámci študijného odboru programovanie digitálnych technológií tzv. GamesLab⁴⁶, a v rámci študijného odboru informačné a sieťové technológie tzv. AppsLab⁴⁷. OpenAcademy⁴⁸ je na druhej strane zameraný na vzdelávanie učiteľov informačných technológií s cieľom zvýšenia ich odbornosti v oblasti technologických smerov pre vývoj hybridných aplikácií a vývoj online hier. Na veľmi aktuálnu a stále relatívne novú oblasť umelej inteligencie a inovatívnych technológií bude zameraná aj pripravovaná nová súkromná Stredná škola SKYRO⁴⁹. Škola sa plánuje od školského roka 2024/2025 zameriavať na vývoj digitálnych aplikácií, tvorbu digitálnych hier, ale aj aplikovanie umelej inteligencie.

Jednou z najkomplexnejších iniciatív **v oblasti celoživotného vzdelávania** je Hemisféra ľavá, o. z., ktorá sa venuje už sedem rokov vzdelávaniu detí a dospelých v oblasti digitálnych technológií. Poskytuje vzdelávacie programy zamerané na deti, stredoškolských a vysokoškolských študentov, ako aj dospelých. Hemisféra ľavá, o. z., vytvorila komplexnú vzdelávaciu platformu v oblasti herného vývoja a združuje široké spektrum ľudí, ktorí sa venujú nielen tvorbe počítačových hier. Príkladom sú napr. kurzy pre stredoškóľakov a vysokoškóľakov LevelUp⁵⁰ a LevelUp Your Skills⁵¹, na ktorých spolupracujú s profesionálmi z najznámejších herných štúdií na Slovensku (cca 100 žiakov ročne). Zároveň realizujú letnú školu tvorby hier Summer Game Dev⁵² pre žiakov a mladých dospelých (vo veku od 16 do 30 rokov). Na letných projektoch sa pohybuje počet účastníkov okolo 400. Vzdelávacie projekty B2B sú zamerané na aktívne vzdelávanie profesionálov z herných štúdií.

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že dynamickému rozvoju herného priemyslu (vyplývajúci z neustáleho vývoja nových technológií, programov, ale aj umelej inteligencie) sa v súčasnosti na Slovensku darí lepšie reflektovať v rámci súkromných iniciatív a neformálneho vzdelávania. Ako nevyhnutnosť sa javí zapojenie súkromných firiem do vzdelávania žiakov na zabezpečenie dostatočnej prípravy budúcich profesionálov.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Rýchly rozvoj technológií a nových možností vo vývoji vyžaduje neustále vzdelávanie a adaptáciu. Často sa však stretávame s tým, že využívanie nových technológií v procese formálneho vzdelávania je pomalé a žiaci nemajú dostatočnú znalosť aktuálnych nástrojov.

Ako najväčšie problémy pri uplatnení sa v oblasti herného priemyslu na pracovnom trhu javia **nedostatočné zručnosti absolventov**, čo súvisí aj s faktom, že žiaci sa počas štúdia stretávajú so škálou rôznych technológií a nevedia si vybrať špecializáciu na konkrétnu oblasť v procese herného vývoja. To spôsobuje aj nedostatok tzv. „seniorských špecialistov“, teda skúsených vývojárov s expertízou v konkrétnej oblasti herného vývoja.

Ďalším problémom je **nedostatočné zastúpenie absolventov s praxou**. Odborné vzdelávanie v tejto oblasti by malo ponúkať žiakom príležitosť získať praktické skúsenosti, ktoré sú relevantné pre ich potenciálnu kariéru v hernom priemysle. Možnosť spolupráce so špecialistami z odvetvia alebo prax v herných firmách by mohla posilniť ich schopnosti a ponúknuť reálne výzvy, s ktorými sa stretnú v tomto odvetví, a čo by v konečnom dôsledku viedlo k posilneniu konkurencieschopnosti absolventov a ich lepšiemu uplatneniu na globálnom

⁴⁶ Dostupné na: <https://openlab.sk/gameslab/>.

⁴⁷ Dostupné na: <https://openlab.sk/appslib/>.

⁴⁸ Dostupné na: <https://openlab.sk/pre-ucitelov/>.

⁴⁹ Dostupné na: <https://skyro.ai/>.

⁵⁰ Dostupné na: <https://hemisfera.sk/levelup/>.

⁵¹ Dostupné na: <https://hemisfera.sk/levelup-your-skills/>.

⁵² Dostupné na: <https://hemisfera.sk/seasonal-game-dev/>.

pracovnom trhu.

Jednou z kľúčových výziev sa preto javí formovanie a vytvorenie podmienok na **vznik nových špecializovaných odborov** (primárne zameraných na vývoj hier a interaktívnych médií), ktoré by reflektovali potreby trhu. Je potrebné lepšie odrážať variabilitu herného vzdelávania, aby bol zabezpečený rozvoj komplexného vzdelávania tzv. generalistov, ako aj špecialistov⁵³.

Ďalším problémom sa javí rozdelenie škôl poskytujúcich buď technické, alebo umelecké zameranie študijných odborov súvisiacich so vzdelávaním v oblasti herného priemyslu. Možným riešením by bolo vzdelávanie programátorov aj umelecky zameraných žiakov prostredníctvom zapájania do spoločných projektov, navýšenia počtu hodín (buď technického, alebo umeleckého zamerania) alebo vytvorením klastrov, v rámci školy (ŠUP) zriadením alternatívy k centráram excelentnosti, čím by sa zabezpečilo prepojenie žiakov a odborníkov z praxe. Zároveň by bolo možné v tomto smere využívať aj formy ako napr. hackathon a game jam, na ktorých by vedeli spolupracovať školy a súkromný sektor.

Nevyhnutnou potrebou je **nastavenie chýbajúcej systematickej spolupráce medzi školami a expertmi z oblasti herného priemyslu** (napr. profesijnými asociáciami alebo úspešnými spoločnosťami), ktorá by pomohla rozvoju herných programov a posilnila by mienku o hrách ako relevantnej profesionálnej tvorivej činnosti. Je taktiež dôležité budovať povedomie o možnostiach uplatnenia sa v tomto sektore a podnecovať vznik nových vzdelávacích programov, ktoré by boli vytvorené v priamej spolupráci s aktérmi herného priemyslu, čím by sa zabezpečila nielen aktuálnosť týchto programov, ale aj **adekvátne prepojenie na prax**. Na lepšie prepojenie s praxou je taktiež dôležité zohľadniť vo vzdelávaní aspekt vzájomnej spolupráce a projektové vzdelávanie, ktoré sú kľúčové pre úspech vývojárskych tímov. Tieto prvky umožňujú synergické využitie skúseností a znalostí jednotlivcov (so zručnosťami z technickej, umeleckej, biznisovej a marketingovej oblasti) na dosiahnutie spoločného cieľa. Projektové vzdelávanie navyše umožňuje aplikáciu teoretických vedomostí v praxi, čím sa upevňuje praktická zručnosť.

Na Slovensku pôsobí široké spektrum vývojových spoločností, ktoré poskytujú pracovné príležitosti pre výtvarníkov, zaoberajúcich sa 2D a 3D grafickým dizajnom, animáciou, koncept-artom a ďalšími kreatívnymi disciplínami. Spôsob spracovania príbehu a jeho celková kvalita vrátane vizuálneho rozkreslenia si vyžaduje dôkladnú prípravu celkového spracovania a kvalitnú tvorbu kresieb. Preto je dôležité **zlepšovať zručnosti v kreslení pri rozkreslení príbehu**, ako aj celkové spracovanie libreta príbehu.

Výzvou, podobne ako aj v iných odvetviach, sú **automatizácia**⁵⁴ a **umelá inteligencia**⁵⁵, ktorá v budúcnosti môže transformovať rôzne pracovné pozície. Pri vzdelávaní je potrebné reflektovať tento trend. Je nevyhnutné, aby profesionáli vedeli rozumne používať nástroje umelej inteligencie, ale zároveň vedeli kriticky myslieť pri ich využívaní. Zároveň sa štandardizovali **vývojové nástroje herných enginov**⁵⁶, ktoré zdieľajú množstvo podobných technológií a ktoré je vo vzdelávaní taktiež potrebné zohľadniť. Ich využitie je možné aj vo filmovom priemysle, čo zvyšuje uplatniteľnosť absolventov. Dané technologické postupy sú medzinárodne štandardizované a uznávané.

Na druhej strane je potrebné zamerať sa aj na **vzdelávanie pedagógov** v tejto oblasti a **zapojenie externých expertov do procesu vzdelávania**, pretože počet akademických kapacít pre oblasť herného priemyslu je na Slovensku nedostačujúci, čo komplikuje možné personálne obsadenie potrebných študijných odborov.

⁵³ Generalisti (t. j. tí, čo zvládnu všetko, v malom), potrební pre nové malé hry tvorené v malých tímoch; „špecialisti“ – tí, ktorí sú zameraní na úzky úsek hemej tvorby; hodia sa predovšetkým do väčších štúdií.

V prípade, že sa vzdelávací program zameria na prípravu generalistov, prispeje tomu, že bude vznikáť viac malých tímov, čím sa zvyšuje šanca, že jeden z tímov dobre spracuje svoj nápad a vznikne tak väčšia firma, ktorá bude schopná zamestnať ostatných. Ak sa vzdelávací program zameria na prípravu špecialistov, podporia sa predovšetkým väčšie firmy, a tým aj schopnosť ich rozširovania.

⁵⁴ So spustením ChatGPT, Midjourney, Stable Diffusion a iných AI riešení sa očakáva zmena výrobných procesov.

⁵⁵ Jej možné využitie je napr. pri programovaní, grafickej tvorbe, podpore hráčov, level dizajne, lokalizácii (úprave jazyka či kultúrnych detailov hier podľa krajiny hráča) alebo machine learning v dátovej analýze.

⁵⁶ Herný engine (alebo herný motor) je softvérový framework alebo programovací nástroj, ktorý umožňuje vývojárom vytvárať a dizajnovať videohry. Tieto enginy poskytujú širokú škálu nástrojov a funkcií, ktoré uľahčujú tvorbu hier vrátane grafiky, fyziky, zvuku, umeleckých prvkov, umelej inteligencie a ďalších.

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania profesionálov v hernom priemysle sú nasledujúce:

- nedostatok špecializovaných odborov (nedostatočná variabilita herného vzdelávania);
- nedostatok kvalitnej pracovnej sily a pretrvávajúci odlev talentov do zahraničia;
- nedostatočné zastúpenie absolventov s praxou, resp. chýbajúce adekvátne prepojenia na prax v rámci formálneho vzdelávania (absencia duálneho vzdelávania);
- chýbajúca systematická spolupráca medzi školami a expertmi z oblasti herného priemyslu;
- nízky počet pedagógov (herných učiteľov) – resp. vzdelávanie pedagógov;
- nedostatočné ďalšie vzdelávanie pedagógov v tejto oblasti a zapojenie externých expertov do procesu vzdelávania;
- nedostatočné materiálo-technické vybavenie škôl.

Medzi **zručnosťami**, ktoré sú vyžadované na pracovnom trhu a ich zlepšenie je **potrebné reflektovať v rámci formálneho vzdelávania**, patria napr.:

- práca s novými technológiami a rozvoj vývojárskych zručností (so špecifickým zreteľom na prácu s umelou inteligenciou);
- získanie zručností týkajúcich sa všetkých fáz vývoja hier;
- kvalitná kresliarska príprava (celkové spracovanie a kvalita libreta príbehu, rozkreslenie príbehu);
- jazyková príprava (anglický jazyk);
- vzdelávanie v oblasti podnikania (zvyšuje predpoklady na ďalší rozvoj, ako sú napr. založenie herných štúdií);
- vzdelávanie v oblasti autorského práva;
- projektová a tímová spolupráca (komplexná práca na vývoji hry);
- prezentačné zručnosti.

Nulový variant:

V prípade, že nenastane zmena, bude herný priemysel v oblasti formálneho vzdelávania značne zaostávať za ostatnými krajinami EÚ, čo zníži kvalitu pracovnej sily, ako aj konkurencieschopnosť slovenských aktérov herného priemyslu. Zároveň bude vo väčšej miere dochádzať k odlevu talentov do zahraničia. Táto situácia bude mať značne negatívny dosah na efektívne fungovanie sektora ako takého a jeho ďalší rozvoj.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

- 1) **Vytvoriť systém komplexného formálneho vzdelávania v oblasti herného priemyslu⁵⁷** (zohľadňujúci všetky fázy herného vývoja a potrieb pracovného trhu):
 - **cieľ:** efektívnym nastavením vzdelávania a odborov vzdelávania na stredných školách sa zabezpečí lepšie uplatnenie absolventov na pracovnom trhu a teda zvýšenie kvalitnej pracovnej sily a obmedzí sa odlev talentov do zahraničia;
 - **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti herného priemyslu a príslušnou stavovskou a profesijnou organizáciou zrealizovať revíziu aktuálnych študijných odborov na stredných školách, identifikovať chýbajúce oblasti v rámci aktuálnych študijných odborov a na ich základe navrhnúť doplnenie pre existujúce študijné odbory, prípadne vytvoriť návrh a iniciovať vznik nových študijných odborov (vrátane identifikácie konkrétnych oblastí pre sylaby a nastavenia vhodných foriem). Odporúčania by mali brať do úvahy aj príbuzné študijné stredoškolské odbory, ktoré nie sú priamo zamerané na vzdelávanie budúcich profesionálov v oblasti herného priemyslu, avšak

⁵⁷ Príklad dobrej praxe: Střední škola umění a designu v Brně, dostupné na: <https://www.ssudbrno.cz/cs/stredni-skola/obory/game-art/profil-oboru/>.

Generalisti: prvé dva ročníky by žiaci prešli všetkými oblasťami herného vývoja (programovanie, grafika, herný dizajn, zvuk, propagácia) a zároveň by sa pripravili na rolu generalistov.

Špecialisti: v treťom ročníku si mali možnosť vybrať, ktorá z oblastí ich najviac bavila, a ďalšie dva ročníky až do maturity sa môžu venovať zlepšovaniu v konkrétnej oblasti – príprava špecialistov (s mentoringom expertov lokálnych firiem). Žiaka môže zaujať aj tvorba celej hry, čiže sa môže venovať aj tomu a tak je opäť pripravovaný na rolu generalistov.

ich absolventi disponujú určitým druhom zručností, ktoré sú dobrým predpokladom ich uplatnenia v danom sektore, alebo pre uchádzanie sa o vysokoškolské štúdium. Zároveň by mali brať do úvahy aj nadväzujúce vysokoškolské vzdelávanie;

- **spolupracujúce subjekty:** ŠIOV, MK SR, SGDA, ARŠUP, Slovenská živnostenská komora.

2) Adekvátne prepojenie formálneho vzdelávania v oblasti herného priemyslu s praxou⁵⁸:

- **cieľ:** zvýšiť uplatniteľnosť absolventov nastupujúcich do praxe prostredníctvom prepojenia žiakov a odborníkov z praxe, čo umožňuje účinné prepojenie teórie s praxou a pomáha žiakom vytvárať profesionálne kontakty už počas štúdia a spolupráce so spoločnosťami a firmami, čím sa prispeje k lepšiemu prepojeniu medzi školstvom a pracovným sektorom;
- **riešenie:** vytvoriť priestor pre systematickú spoluprácu medzi školami a expertmi z oblasti herného priemyslu vrátane zapájania externých expertov do procesu formálneho vzdelávania (napr. memorandum o spolupráci, vznik špecializovaného klastra, vznik vzdelávacích centier pri ŠUP a pod.);
- **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, firmy z oblasti herného priemyslu, ŠUP, SOŠ.

3) Ďalšie vzdelávanie pedagógov v oblasti herného priemyslu a zapojenie externých expertov do procesu vzdelávania⁵⁹:

- **cieľ:** zvýšiť personálne kapacity v tejto oblasti a zabezpečiť kontinuálny rozvoj pre pedagógov, aby mali prístup k aktuálnym trendom a technológiám nevyhnutným na zabezpečenie adekvátnej kvality vzdelávania žiakov;
- **riešenie:** vytvoriť podmienky na do vzdelávanie pedagógov realizované v spolupráci s hernými firmami, čo by zaručilo, že pedagógovia sa dostávajú k relevantným informáciám z praxe a potrebám trhu. Potrebná bude aj úprava vyhlášky č. 173/2023 Z. z. MŠVVM SR o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, aby bolo možné zapojiť do výučby profesionálov z praxe. Ďalšou možnosťou je aj vytvorenie akreditovaných vzdelávacích programov zameraných na preškolenie pedagogických zamestnancov. Taktiež by bolo možné vytvoriť univerzálnejšie metodiky ako odporúčania pre pedagógov, ktoré by sa v stanovených intervaloch pravidelne aktualizovali. Alternatívnym riešením je aj zavedenie pedagogického minima pre absolventov dotknutých škôl, čím by sa zabezpečilo čiastočné pokrytie nedostatku pedagogických zamestnancov pre daný študijný odbor v budúcnosti;
- **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, SGDA.

4) Podpora systematickej spolupráce medzi aktérmi v oblasti herného priemyslu a školami⁶⁰:

- **cieľ:** napomôcť lepšie reflektovať potreby trhu v rámci formálneho vzdelávania a zabezpečiť kontinuálny rozvoj v tejto oblasti;
- **riešenie:** vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a expertmi z oblasti herného priemyslu (napr. pravidelné stretnutia, podpora klastrovania a pod.). V tomto kontexte sa odporúča vytvorenie platformy pre vzdelávanie v hernom priemysle, ktorá by bola schopná generovať odporúčania pre stredoškolské vzdelávanie v oblasti rýchlo vyvíjajúceho sa herného priemyslu;
- **spolupracujúce subjekty:** MK SR, MŠVVM SR (CVTI), MH SR (SBA), SGDA, firmy z oblasti herného priemyslu, ŠUP, SOŠ.

⁵⁸ Príklad dobrej praxe: spolupráca iniciatívy Openlab, o. z., so Strednou priemyselnou školou elektrotechnickou v Bratislave (Hálová 16) a Strednou priemyselnou školou informačných technológií v Kysuckom Novom Meste (Nábřežná 1325).

⁵⁹ Príklad dobrej praxe: Wiki Centra herného vzdelávania, dostupné na: <https://ssudbrno.notion.site/ssudbrno/Wiki-Centra-hem-ho-vzd-l-v-n-a9a9e6ff24f445b9ad0f333175943ea9>.

⁶⁰ Príklad dobrej praxe: Herní Klastř Brno, dostupné na: <https://herniklastr.cz/>.

2.5 HUDBA

Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Ako vyplýva z revízie výdavkov na kultúru⁶¹ (za rok 2020) realizovanou MK SR, hudba patrí k najdostupnejším druhom kultúry, koncerty a festivaly ročne navštívi aspoň 1,6 mil. divákov na Slovensku.

Štát zriaďuje profesionálne inštitúcie klasickej hudby a podporuje pluralitu ponuky dotovaním žánrov, ktoré sa považujú za spoločensky významné, ale finančne nerentabilné. Lokálnu dostupnosť hudobných podujatí všetkých žánrov organizačne zabezpečujú aj územné samosprávy, podnikatelia a tretí sektor.

Ministerstvo kultúry SR zriaďuje 3 profesionálne hudobné inštitúcie: Slovenskú filharmóniu (3 hudobné telesá), Štátnu filharmóniu Košice a Štátny komorný orchester Žilina. Štátom dotované sú aj Symfonický orchester Slovenského rozhlasu a Detský zbor Slovenského rozhlasu. Ponuku súborov klasickej hudby dotvárajú 1 mestský a 18 súkromných súborov (orchestre, komorné telesá a spevácke zbory). V prepočte na počet obyvateľov má Slovensko porovnateľný počet profesionálnych hudobných telies ako Česká republika.

České zriadené hudobné telesá majú na koncertoch vo vlastnej réžii priemernú tržbu 8,8 eura na návštevníka, slovenské 4,7 – 6,5 eura na návštevníka. Zaradenie merateľných ukazovateľov ako počet návštevníkov, obsadenosť a výška tržieb zo vstupného do kontraktov zriadených organizácií posilní motiváciu inštitúcií zvyšovať vlastné príjmy.

Zber štatistických dát o hudobných telesách, nahrávkach a podujatiach je neefektívny a dáta sú nekompletné. Úpravou štatistického zisťovania a spoluprácou s organizáciami kolektívnej správy na dobrovoľnej úrovni sa zvýši presnosť týchto dát.

Ďalšie žánre (ako aj klasická hudba nezriadených subjektov) sa podporujú prostredníctvom podprogramov dotačných fondov FPU a KULT MINOR, kde kvalitu projektov posudzuje odborná komisia. Ide o klasickú a experimentálnu hudbu, džez a iné žánre (elektronická hudba, folk, country, gospel, world music a pod.). Podporujú sa tvorba, koncerty a festivaly, medzinárodné aktivity, súťaže, kritika, vzdelávanie a výskum. Výdavky MK SR na politiku hudby prostredníctvom svojich zriadených organizácií a dotačných fondov predstavujú 19,3 mil. eur.

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

Hudobné vzdelávanie sa začína už na základných umeleckých školách (ZUŠ), ktorých je u nás momentálne 366. ŠVP pre ZUŠ ponúka širokú škálu múzických aktivít primárne pre deti, ako aj staršiu mládež a dospelých. Pedagogický zbor škôl sa skladá v prevažnej miere z absolventov hudobných a dramatických konzervatórií (v zmysle platného zákona o kvalifikačných predpokladoch), ktorých máme v súčasnosti 13.

Kvalita pedagogického pôsobenia v oblasti vyššieho odborného vzdelávania v hudobných a dramatických konzervatóriách je podmienená viacerými faktormi, ako sú učebné plány a štandardy, stupeň a zriadenie školy, materiálne vybavenie školy, odbornosť, kvalifikácia a individuálny prístup každého z pedagógov a podobne.

Je uspokojujúce, že absolventi hudobných a dramatických konzervatórií nefigurujú v štatistikách úradov práce v radoch nezamestnaných a uplatňujú sa vo vysokom percente na trhu práce vo vyštudovanej oblasti. Profil absolventa im umožňuje byť profesionálnym umelcom doma i v zahraničí, umeleckým pedagógom na ZUŠ, podnikateľským subjektom, pôsobiť v rôznych kultúrnych inštitúciách a v kreatívnom priemysle, študovať na vysokých školách a univerzitách a celoživotne sa vzdelávať.

Stredoškolské vzdelanie zamerané na hudobné odbory (budúcich aktívnych profesionálov) možno získať na konzervatóriách s príslušnou hudobnou špecializáciou, ktorých je na Slovensku aktuálne 10.

⁶¹ Dostupné na: https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/Revizia_vydavkov_na_kulturu_-_zaverecna_sprava_compressed.pdf.

Študijné odbory zamerané na oblasť hudobného umenia sú zadané prostredníctvom nasledujúcich ŠVP, menovite ŠVP – umenie a umeleckoremeselná tvorba I, skupina 82 konzervatóriá⁶²:

- 8229 Q hudba⁶³;

Súvisiaca profesia ladiča klavíra je definovaná v ŠVP pre skupinu 85 umenie a umeleckoremeselná tvorba II⁶⁴:

- 85 8539 K ladenie a údržba klavírov a klávesových nástrojov.

Uvedený študijný odbor sa vyučuje iba na jednej Strednej odbornej škole technickej v Bratislave, pričom v súčasnosti nebol v danom odbore otvorený nový ročník.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Súčasná situácia v kultúre na Slovensku a špecificky v oblasti hudby si vyžaduje isté systémové zmeny. K rizikám, ktoré ohrozujú aktivity vo sfére verejnoprospešnej kultúry, patrí komercializácia záujmových a umeleckých aktivít a vzdelávania. V tejto súvislosti je nevyhnutné, aby kompetentné orgány štátnej správy upriamili pozornosť na faktory, ktoré oslabujú konkurencieschopnosť verejného sektora: slabé mzdové a morálne ohodnotenie pedagógov a pracovníkov, ich nedostatočná motivácia, výrazná feminizácia (a nerovnocenné finančné ohodnotenie pracovníkov v tzv. feminizovaných rezortoch), nedostatočné finančné zabezpečenie na realizáciu nekomerčných aktivít a podujatí, či nevyhovujúce materiálo-technické vybavenie škôl a inštitúcií.

Problémom v kvalite stredoškolského vzdelávania v oblasti hudobného umenia je školami kritizované normatívne financovanie na žiaka. V záujme zabezpečenia chodu školy sú konzervatóriá často nútené znižovať kritériá na prijímacích skúškach, čo spôsobuje, že spoločne študujú žiaci s veľmi odlišnými talentovými predpokladmi a úrovňou profesionálnych schopností a zručností, čo v konečnom dôsledku mnohým absolventom sťažuje efektívne uplatnenie po štúdiu na pracovnom trhu. Najzávažnejším faktorom, ktorý z normatívneho financovania vyplýva, je vznik ďalších a ďalších konzervatórií, nie vždy s potrebnou kvalitou vzdelávania. V legislatíve chýbajú ustanovenia, zaväzujúce napr. preukázať regionálnu potrebu školy, zamestnávateľské zázemie a potrebu absolventov. Školy súkromných zriaďovateľov sú čiastočne zvýhodnené oproti štátnym konzervatóriám, keďže dostávajú rovnaký normatív ako štátne školy, navyše pritom majú možnosť vyberať školné a podnikať, čo spôsobuje istú diskrimináciu štátnych škôl.

Ďalšou problémovou oblasťou hudobných a dramatických konzervatórií je ich **materiálo-technické vybavenie**. Legislatíva ustanovuje výučbu na nástrojovom parku zdarma, avšak vôbec neberie do úvahy **amortizáciu hudobných nástrojov a nutnú priebežnú potrebu výmeny toho vybavenia**. Žiaci sa vzdelávajú na prestarnutých nástrojoch, ktoré už často nespĺňajú potrebné kvalitatívne kritériá. Často sa stáva, že pedagóg požičiava svoj osobný nástroj žiakom. Legislatívne je nutné ustanoviť podmienky a spôsob poskytnutia finančných prostriedkov konzervatóriám na obnovu potrebných hudobných nástrojov.

Pedagogický káder v hudobných a dramatických konzervatóriách vytvárajú absolventi magisterského a doktorandského štúdia na 4 vysokých umeleckých školách s ponukou hudobných vzdelávacích programov.

Požiadavkou pracovného trhu sú absolventi konzervatórií, ktorí dosahujú umeleckú kvalitu dostatočnú pre prijímacie pohovory na vysoké školy na Slovensku a v zahraničí, ako aj na konkurzy do profesionálnych umeleckých telies. Avšak sektor sa stretáva s **nedostatkom kvalitných umeleckých pracovníkov/absolventov umeleckých škôl**. Buď nespĺňajú podmienky konkurzu, nemajú záujem o prácu v orchestri pre nízke platové ohodnotenie, odchádzajú do zahraničia, alebo vôbec nie sú k dispozícii. Často sa na

⁶² Profil absolventa dostupný na: <https://siov.sk/wp-content/uploads/2019/02/Statny-vzdelavaci-program-Konzervatoria.pdf>.

⁶³ Hudba – špecifikácie – skladba; dirigovanie; hra na klavíri; hra na organe; hra na akordeóne; cirkevná hudba; hra na bicích nástrojoch; hra na priečnej flaute; hra na zobcovej flaute; hra na hoboji; hra na klarinete; hra na fagote; hra na saxofóne; hra na trúbke; hra na lesnom rohu; hra na pozaune; hra na tube; hra na husliach; hra na viole; hra na violončele; hra na kontrabase; hra na harfe; hra na gitare; hra na cimbale.

⁶⁴ Profil absolventa dostupný na: https://siov.sk/wp-content/uploads/2019/02/SVP_82-85-Umenie_a_umeleckoremeselna_tvorba_I_II.pdf.

konkurze zúčastňujú aj záujemcovia zo zahraničia (napr. z Ukrajiny, Srbska, Ruska, Bieloruska). Väčší problém v tomto smere je v mimobratislavských orchestroch. Problémom je, že na školách často chýba reálny odhad dopytu po niektorých nástrojoch – kým niektoré nástroje ako flauta, gitara, klávesové nástroje (klavír) sú zastúpené v dostatočnej miere, **mnohé kľúčové nástroje orchestrálnych telies, napr. lesné rohy, hoboje, fagoty, trúbky, violy či violončelá, sú zastúpené minimálne.**

V rámci štúdia je potrebné zohľadňovať viaceré možnosti profesionálneho uplatnenia hudobníkov, napríklad treba **klásť väčší dôraz na prípravu žiakov na pôsobenie v orchestrálnych telesách.** Taktiež je dôležité posilnenie všeobecného vzdelávania (s dôrazom na jazykovú prípravu) na hudobných konzervatóriách. Vyžaduje sa tiež užšia vzájomná spolupráca medzi konzervatóriami, vysokými školami a zamestnávateľmi.

V rámci súvisiacich povolání je absolútnym **nedostatk**om profesia **ladiča klavíra.** Hoci je v súčasnosti možné študovať tento odbor (85 8539 K – ladenie a údržba klavírov a klávesových nástrojov), aktuálne nebol v tomto roku otvorený.

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania profesionálov v hudobnom umení sú tieto:

- nedostatok kvalitných absolventov umeleckých škôl na prácu v orchestroch;
- rozdielna kvalita absolventov spôsobená znižovaním kritérií na prijatie na školu v záujme udržania jej chodu;
- vznik nových konzervatórií, nie vždy s potrebnou kvalitou vzdelávania;
- nedostatočné materiálo-technické vybavenie;
- amortizácia hudobných nástrojov a nutná priebežná potreba výmeny toho vybavenia;
- minimálne zastúpenie absolventov mnohých kľúčových nástrojov orchestrálnych telies, napr. lesné rohy, hoboje, fagoty, trúbky, violy, violončelá;
- nedostatočný dôraz na prípravu žiakov na pôsobenie v orchestrálnych telesách.

Nulový variant:

Neuplatnenie sa absolventov hudobných konzervatórií v oblasti hudby. Orchestre budú mať nedostatok kmeňových hráčov, čo môžu suplovať výpomocami, ktoré vedú k zvýšeným nákladom, obmedzeniu koncertov a v neposlednom rade k zníženiu umeleckej kvality.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

- 1) **Zefektívniť systém formálneho vzdelávania profesionálov v oblasti hudobného umenia:**
 - **cieľ:** zjednotenie kritérií na prijatie na odborné hudobné školy, vyrovnanie kvality absolventov odborných hudobných škôl a posilnenie ich konkurencieschopnosti;
 - **riešenie:** zrealizovať revíziu aktuálneho systému financovania konzervatórií (zanalyzovať dosahy normatívneho financovania na kvalitu vzdelávacieho procesu a úroveň absolventov) a navrhnuť alternatívne riešenia a z nich vyplývajúcu prípadnú úpravu legislatívy;
 - **spolupracujúce subjekty:** ŠIOV, MŠVVM SR, MK SR, ÚK SR.
- 2) **Klásť väčší dôraz na prípravu na pôsobenie v profesionálnych orchestrálnych a komorných telesách:**
 - **cieľ:** zlepšenie uplatnenia absolventov konzervatórií;
 - **riešenie:** zhodnotiť aktuálny stav vzdelávania (vyučovacie predmety a ich časový rozvrh) – posúdiť, či je aktuálny stav vyhovujúci na uplatnenie absolventa v praxi⁶⁵; a na základe

⁶⁵ Napr. získavanie orchestrálnej praxe v mládežníckych orchestroch, napr. v Slovenskom mládežníckom orchestri, Mládežníckom orchestri Európskej únie a pod.

identifikovaných odporúčaní upraviť aktuálne ŠVP (napr. rozšírenie výučby orchestrálnej hry, orchestrálnych partov, dôraz na pasívne študovanie orchestrálnej praxe⁶⁶). Zároveň iniciovať podporu nástrojov pre zlepšenie praxe absolventov v relevantných inštitúciách.

- **spolupracujúce subjekty:** ŠIOV, konzervatóriá, divadlá/filharmónie/orchestre, MK SR, ROPO MK SR.

⁶⁶ Výučba orchestrálnej hry nie je možná na niektorých konzervatóriách (nemajú orchester), prípadne orchester vedú nedostatočne skúsení pedagógovia, alebo orchestrálnu partiu učia pedagógovia bez orchestrálnych partí. Absolvent nemá základné skúsenosti s kvalitnou orchestrálnou praxou. Chýba prax hry v orchestri – akým spôsobom fungovať pri práci v orchestri, sledovanie dirigenta (súhra sláčikových nástrojov, vedenie sláčikov, počúvanie, ladenie dychových nástrojov, plánovanie síl). Získavanie orchestrálnych návykov trvá dva až tri roky praxe.

2.6 KULTÚRNO-OSVETOVÁ ČINNOSŤ

Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Kultúrno-osvetová činnosť (ďalej aj ako „KOČ“) je činnosť vykonávaná na základe zákona č. 189/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov. Zákon definuje KOČ a jej vykonávanie, zriaďovanie, zakladanie, zlučovanie a postavenie kultúrno-osvetových zariadení, pôsobnosť orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy v oblasti KOČ a evidenciu v tejto oblasti.

Pôsobenie kultúrno-osvetovej činnosti prispieva k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, utváraniu kultúrneho spôsobu života, zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľov SR a k rozvíjaniu tvorivosti ako základnej kultúrotvornej hodnoty spoločnosti. Kultúrno-osvetová činnosť zabezpečuje najmä rozvoj kultúrnej identity a medzikultúrneho dialógu na celoslovenskej, regionálnej a miestnej úrovni; rozvoj kultúrneho potenciálu obcí a regiónov SR a rozvoj ich spolupráce a partnerstiev na území SR a v zahraničí; ochranu a rozvoj nehmotného kultúrneho dedičstva; rozvoj záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby; dostupnosť a šírenie informácií o aktuálnom stave, výskume a vývoji v oblasti kultúry; neformálne vzdelávanie v oblasti kultúry a prevenciu pred negatívnymi spoločenskými javmi; dostupnosť a šírenie informácií z vedy, techniky, výskumu a vývoja v oblasti astronómie; neformálne vzdelávanie v oblasti astronómie⁶⁷.

Realizuje sa najmä v kultúrnych zariadeniach – sú to NOC, krajské a regionálne kultúrno-osvetové zariadenia a kultúrne centrá, domy kultúry na miestnej a obecnej úrovni, môžu ju vykonávať aj iné právnické a fyzické osoby, napr. knižnice, občianske združenia, jednotlivci. Podľa územnej pôsobnosti môžu mať celoslovenskú pôsobnosť, regionálnu alebo krajskú pôsobnosť, pôsobnosť na území mesta, obce a podobne.

Kultúrno-osvetovej činnosti sa dominantne venuje NOC, ktoré v zmysle zákona č. 189/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov je kultúrno-osvetovým zariadením s celoslovenskou pôsobnosťou so všeobecným zameraním, odborným a metodickým pracoviskom pre KOČ, koordinačným a výkonným pracoviskom pre teoretickú, analytickú, informačnú, dokumentačnú a konzultačnú činnosť v oblasti KOČ, koordinačným a výkonným pracoviskom pre výskum a štátne štatistické zisťovanie v oblasti kultúry; odborným pracoviskom, ktoré vedie národný register kultúrneho dedičstva ako centrálnu evidenciu údajov a informácií o kultúrnom dedičstve a sprístupňuje ho na svojom webovom sídle, je pracoviskom ďalšieho vzdelávania zamestnancov v oblasti KOČ⁶⁸.

Kultúrno-osvetové zariadenia s krajskou a regionálnou pôsobnosťou poskytujú metodické poradenstvo v oblasti KOČ, podporujú činnosť kolektívov a jednotlivcov z oblasti záujmovej umeleckej a neprofesionálnej umeleckej tvorby, zabezpečujú postupové súťaže a prehliadky, realizujú vzdelávacie, prezentačné a súťažné podujatia v oblasti KOČ, vyhľadávajú, uchovávajú, ochraňujú, sprístupňujú, dokumentujú, inventarizujú a tvorivo využívajú nehmotné kultúrne dedičstvo.

V oblasti KOČ dnes pracuje viac ako 1 662 pracovníkov (podľa ročného výkazu o KOČ za rok 2021 – v pracovnom pomere – priemerný evidenčný počet zamestnancov prepočítaný). Z toho je viac ako 640 odborných pracovníkov a ostatní sú SZČO a pracovníci na čiastočný úväzok, prípadne dobrovoľníci. Mnohí z nich majú vysokoškolské vzdelanie (z 1662,44 má vysokoškolské vzdelanie 737,76, stredoškolské 876,89), pretože vykonávanie KOČ si vyžaduje širokospektrálne odborné vedomosti a zručnosti.

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

V súčasnosti poskytuje stredoškolské odborné vzdelanie, ktoré zasahuje oblasť KOČ, najmä **študijný odbor 7662 M animátor voľného času** (predtým kultúrno-výchovný pracovník). Oprávnenie realizovať výchovu a vzdelávanie podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení

⁶⁷ Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/189/>.

⁶⁸ Dostupné na: www.nocka.sk.

niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v danom študijnom odbore má **spolu 15 stredných škôl** (9 štátnych a 6 súkromných – pozri zoznam škôl v prílohe)⁶⁹.

Študijný odbor 7662 N pomaturitné štúdium má v ponuke 1 škola v Turčianskych Tepliciach (Stredná odborná škola pedagogická, SNP 509/116).

V školskom roku 2023/2024 študuje v danom odbore 85 žiakov (vo všetkých ročníkoch štúdia), v školskom roku 2022/2023 absolvovalo štúdium 16 žiakov a v školskom roku 2021/2022 absolvovalo štúdium 29 žiakov. Aktuálne majú daný študijný odbor otvorený 3 školy – v Bratislave (Stredná odborná škola pedagogická, Bullova 2 – má 35 žiakov), v Modre (Stredná odborná škola pedagogická, Sokolská 6 – má 32 žiakov) a v Bardejove (Súkromná stredná odborná škola služieb, Hviezdoslavova 11 – má 18 žiakov).

Odborné vzdelávanie pre oblasť astronómie je rozpracované samostatne⁷⁰.

V súčasnosti je povolanie kultúrno-osvetový pracovník definované v národnej sústave povolání. Danému povolaniu je priradená úroveň SKKR 4. V karte zamestnania sa od roku 2015 nachádzala aj charakteristika tejto profesie. Podľa nej sa kultúrno-osvetový pracovník „podieľa na realizácii činnosti kultúrno-osvetového zariadenia/kultúrnej inštitúcie, na projektových aktivitách a metodicko-odbornom zabezpečení aktivít. Aplikuje koncepcie a plány rozvoja kultúrnych aktivít a kultúrneho vzdelávania na miestnej a regionálnej úrovni. Podieľa sa na realizácii interaktívnych a celoživotných programov vzdelávania. V súvislosti s prípravou a realizáciou kultúrnych podujatí zabezpečuje ich účastníkov a komunikuje s autormi a aktérmi podujatia. Pripravuje podklady na vyhodnotenie spätnej väzby z pohľadu rôznych cieľových skupín, ich prínosu a ekonomickej rentability. V rámci vzdelávacej a kultúrno-osvetovej činnosti využíva rôzne inovatívne metódy a prvky.“

V rámci národnej sústavy povolání sa odporúča pre profesiu kultúrno-osvetového pracovníka úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou. Výkon tohto zamestnania nie je regulovaný osobitným právnym predpisom a na jeho výkon sa odborná prax nevyžaduje. Činnosť kultúrno-osvetového pracovníka je definovaná v karte zamestnania, kde sú charakterizované činnosti, požadované všeobecné kľúčové a špecifické kompetencie, odborné vedomosti a odborné zručnosti⁷¹.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Pri príprave odborného vzdelávania profesionálov pre oblasť KOČ je potrebné zohľadniť požiadavky praxe (kultúrno-osvetových zariadení a ich zriaďovateľov). V rámci sektora chýbajú relevantné dáta/prieskumy, na ktorých základe by sa vypracoval komplexný systém odborného vzdelávania pre oblasť KOČ (zasahujúci formálne stredoškolské i vysokoškolské vzdelávanie, neformálne aj celoživotné vzdelávanie). Je potrebné zvážiť, či by bolo adekvátne študijný odbor animátor voľného času premenovať, prepracovať jeho obsah, prípadne vytvoriť nový študijný odbor či pomaturitné štúdium. Tiež je žiaduce zistiť vhodnosť odborov vysokoškolského vzdelávania na potreby aktuálnej praxe v KOČ (aj v nadväznosti na rušenie niektorých vysokoškolských odborov).

Požiadavky na aktualizáciu obsahu KOČ, implementáciu nových foriem a metód si vyžadujú dôraz na neformálne/celoživotné vzdelávanie. V tejto oblasti patrí významné miesto NOC, ktoré poskytuje odborné vzdelávanie kultúrno-osvetovým pracovníkom. Aj vzhľadom na personálne a finančné možnosti NOC nie je v stave saturovať vzdelávanie pre všetkých kultúrno-osvetových pracovníkov (verejnú správu, samosprávu, tretí sektor, individuálnych záujemcov).

V oblasti KOČ chýba ucelený systém odborného vzdelávania tak formálneho, ako i neformálneho – adaptačného, inovačného, funkčného založeného na spolupráci štátu a samosprávy, MK SR a MŠVV SR.

⁶⁹ Použité údaje sú z webového sídla MŠVV SR – sieť škôl a školských zariadení, stredísk praktického vyučovania a pracovísk praktického vyučovania SR (časť: gymnáziá, konzervatóriá, stredné odborné školy, spojené školy, strediská praktického vyučovania a pracoviská praktického vyučovania), stav k 9. 10. 2023; a sieť škôl a školských zariadení SR (časť: súkromné školy a školské zariadenia), stav k 9. 10. 2023. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/siet-skol-a-skolskych-zariadeni-slovenskej-republiky/>.

⁷⁰ Odvetvie astronómie je reflektované v samostatnej časti koncepcie na strane 43.

⁷¹ Dostupné na: <https://www.sustavapovolani.sk/register-zamestnani/pracovna-oblast/karta-zamestnania/495979-kulturno-osvetovy-pracovnik/>.

Je potrebné:

- inovovať zákon o KOČ tak, aby reflektoval súčasné potreby a prax vrátane špecifik KOČ a špecifik činnosti kultúrno-osvetového pracovníka;
- zosúladiť priradený stupeň vzdelania povolaniu kultúrno-osvetový pracovník v rámci národnej sústavy povolání (kompetencie pracovníka) s požiadavkami na vykonávanie činnosti v praxi (reálne je potrebné vysokoškolské vzdelanie);
- **zvážiť zmenu názvu vzdelávacieho programu animátor voľného času, prehodnotiť jeho obsahovú náplň;**
- prípadne zvážiť **vytvorenie nového študijného odboru alebo pomaturitného štúdia** (pomaturitného špecializačného štúdia alebo vyššieho odborného štúdia), aby odborná príprava zodpovedala potrebám praxe v kultúrno-osvetových inštitúciách a širšie aj potrebám sektoru kultúry a kreatívneho priemyslu;
- **rozšíriť počet hodín odbornej praxe na stredných školách** v kultúrnych inštitúciách a organizáciách.

Pre navrhované zmeny v odbornom vzdelávaní bude **potrebné prehodnotiť kvalifikačný štandard povolania kultúrno-osvetový pracovník**. Určiť, aké vedomosti, zručnosti a kompetencie má ovládať, ktoré potrebuje prax (výkon tohto povolania). Ak pracovník nemá zodpovedajúce odborné vzdelanie, je možné ho preukázať na základe pripraveného portfólia alebo overením kvalifikácie. V roku 2023 bol spracovaný hodnotiaci manuál kvalifikácie vedúci kultúrno-osvetový pracovník⁷² za sektor kultúra a kreatívny priemysel. Tento hodnotiaci manuál opisuje špecifiká kvalifikácie (obsahuje tie obsahové okruhy, ktoré by mal ovládať kultúrno-osvetový pracovník). Ide o teoretické základy kultúrno-osvetovej činnosti, plánovanie a projektovanie kultúrno-osvetovej činnosti, manažment kultúrno-osvetovej činnosti, realizáciu kultúrno-osvetových aktivít, komunikáciu a marketing v kultúrno-osvetovej činnosti.

Tieto otázky by bolo potrebné otvoriť na pôde novozriadenej Sektorovej rady pre oblasť kultúry a zvážiť odborné zastúpenie v danej sektorovej rade, komunikovať s jej členmi a usilovať sa o adekvátne popísanie profesie kultúrno-osvetový pracovník, jej zaradenie porovnateľné s ostatnými profesiami v oblasti kultúry.

Bude potrebné taktiež vytvoriť predpoklady na zvyšovanie povedomia o význame tejto profesie, prípadne vytvorenie „jej ďalšieho stupňa“ – kultúrno-osvetový pracovník – špecialista, prípadne kultúrno-osvetový pracovník – metodik.

Ďalej bude potrebné:

- získať relevantné dáta o potrebe sektora, napr. realizovaním pasportizácie kultúrno-osvetových pracovníkov (VÚC, mestá) s identifikáciou ich kompetencií, a na jej základe identifikovať a analyzovať potreby kultúrno-osvetových zariadení (počet a odbornosť, požadované vzdelanie, špecializáciu zamestnancov a pod.);
- na základe získaných dát spracovať návrh uceleného systému vzdelávania v oblasti KOČ a následne položiť základy systému neformálneho vzdelávania kultúrno-osvetových pracovníkov s rozdelením kompetencií medzi rezort kultúry, VÚC, ostatných zamestnávateľov;
- pripraviť a realizovať konkrétne vzdelávacie aktivity akreditované MŠVVM SR zamerané na odborné a manažérske vzdelávanie kultúrno-osvetových pracovníkov.

Požiadavky praxe kladené na výkon profesie kultúrno-osvetový pracovník sú oveľa vyššie, ako je opísané v národnej sústave povolání (tá priraďuje povolaniu kultúrno-osvetový pracovník úroveň SKKR 4, čiže úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou). Danú skutočnosť potvrdili aj členovia pracovnej skupiny pre odborné vzdelávanie v oblasti KOČ (zriadená v zmysle štatútu komisie pre odborné vzdelávanie v kultúre a kreatívnom priemysle), ktorí sa zhodli, že pre prácu v KOZ nie je vyhovujúce absolvovanie iba stredoškolského vzdelávania, KOZ potrebujú v radoch svojich zamestnancov vysokoškolsky vzdelaných ľudí (s aprobáciou podľa konkrétnej pracovnej náplne), ktorí sa budú môcť priebežne vzdelávať vo vedomostiach a zručnostiach potrebných pre KOČ (celoživotné vzdelávanie).

⁷² Podrobnosti sú dostupné na: <https://www.kvalifikacie.sk/karta-kvalifikacie/1664>.

V praxi vykonávajú kultúrno-osvetoví pracovníci v lokalite rozsiahle a dôležité činnosti (často riadia činnosť záujmových kolektívov, komunikujú s nadriadenými orgánmi, spracúvajú stratégie a koncepcie rozvoja určitých úsekov činnosti, realizujú regionálne aj nadregionálne aktivity/festivally, riešia financovanie aktivít a vykonávajú ďalšie činnosti), ktoré si vyžadujú manažérske zručnosti a predpokladajú vysokoškolské vzdelanie, preto je zaradenie profesie kultúrno-osvetového pracovníka do úrovne 4, ktorá vyžaduje len stredoškolské vzdelanie, v súčasnosti nedostatočné.

V roku 2022 bola v spolupráci MK SR a NOC spracovaná nová karta kvalifikácie, kde je spracovaný podrobný opis činností, kompetencií, inovácií, odborných vedomostí a zručností kultúrno-osvetového pracovníka a návrh na jeho zaradenie medzi profesie, ktoré si vyžadujú minimálne vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa. V prípade, ak bude opäť zriadená Sektorová rada pre kultúru a kreatívny priemysel, očakáva sa, že tento návrh schváli a v budúcnosti bude spracovaný aj profil profesie kultúrno-osvetový pracovník, ktorý bude vyžadovať kvalifikačný štandard na úrovni vysokoškolského vzdelania 1. stupňa.

Štatistické zisťovanie poukazuje na to, že profesiu kultúrno-osvetového pracovníka v KOZ vykonávajú väčšinou vysokoškolsky vzdelaní odborní zamestnanci. Z praxe vieme, že sú to absolventi odborov pedagogika, andragogika, kulturológia, cestovný ruch, estetika, etnológia, muzeológia, hudobné vedy, manažment a množstvo iných odborov. Keďže v poslednom období nastala v oblasti vysokých škôl redukcia odborov (zrušené katedry kulturológie v Bratislave, spojenie katedry andragogiky a pedagogiky v Nitre a Banskej Bystrici, zrušenie odboru andragogiky v Prešove, spojenie 3 katedrií do Ústavu manažmentu kultúry a turizmu, kulturológie a etnológie v Nitre), ktoré pripravovali pre prax odborníkov v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti, dnes sa formálne vzdelávanie pre KOČ zredukovalo na neúnosnú mieru. Ak bude tento sektor kultúry potrebovať odborníkov, nebude ich mať kto vzdelávať. Druhou stranou je skutočnosť, že o tieto študijné smery nie je v súčasnosti dostatočný záujem.

Tento stav v oblasti formálneho vzdelávania (stredoškolského i vysokoškolského) aj vzhľadom na nárast požiadaviek na zvyšovanie kvality a inovácií je nevyhovujúci, neumožňuje získanie odbornej kvalifikácie v danej oblasti. Odborné vzdelávanie v oblasti KOČ je nedostatočné a neumožňuje realizáciu KOČ na súčasnej úrovni.

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania profesionálov v KOČ sú:

- nízky status povolania, nedostatočné spoločenské a finančné ohodnotenie;
- pre prax nevyhovujúce priradenie úrovne vyžadujúcej stredoškolské vzdelanie k profesii kultúrno-osvetový pracovník (potrebné zabezpečiť priradenie úrovne vyžadujúcej vysokoškolské vzdelanie);
- absencia formálneho vzdelávania na zodpovedajúcej úrovni;
- absencia systému neformálneho a ďalšieho profesijného vzdelávania;
- nedostatočné finančné vstupy do oblasti vzdelávania;
- poddimenzované stavy odborných pracovníkov v regiónoch;
- absencia systému uznávania výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia;
- nevenovanie sa vzdelávaniu pracovníkov tretieho sektora, ktorí vykonávajú KOČ;
- slabé uplatňovanie takých foriem vzdelávania, ako sú mentoring, jobshading, online vzdelávanie, seba vzdelávanie a pod.;
- nedostatočné sieťovanie a spolupráca aktérov v sektore;
- absencia kreditového systému (podobne ako v rezorte školstva);
- nedostatočne technologické vybavenie infraštruktúry;
- absentujúce dáta o potrebách sektora.

Nulový variant:

V prípade, že nenastane zmena, profesijné (odborné) vzdelávanie sa bude realizovať iba na základe možností jednotlivých subjektov, nebude systémové, koordinované, „moderné“ a bude len minimálne podporovať odborný rast zamestnancov. Zníži sa atraktivita práce pre mladých ľudí v sektore, poklesne kvalita aktivít, zníži sa záujem o podujatia.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

- 1) **Realizovať prieskum o potrebách sektora:**
 - **cieľ:** zabezpečiť relevantné dáta o sektore pre správne nastavenie odborného a následného profesijného celoživotného vzdelávania;
 - **riešenie:** zväziť obsah prieskumu a možnosti jeho realizácie, podnieť komunikáciu so samosprávou o potrebách praxe, realizovať pasportizáciu kultúrno-osvetových pracovníkov (VÚC, mestá) s identifikáciou ich kompetencií a na jej základe identifikovať a analyzovať potreby kultúrno-osvetových zariadení (počet a odbornosť, požadované vzdelanie, špecializácia zamestnancov a pod.);
 - **spolupracujúce subjekty:** MK SR, NOC, pracovná skupina k problematike odborného vzdelávania v oblasti KOČ (ďalej aj „pracovná skupina“), AKOI, AKIS.
- 2) **Vytvoriť platformu na zdieľanie existujúcich vzdelávacích programov:**
 - **cieľ:** zabezpečiť sieťovanie kultúrnych subjektov a vzdelávacích programov a zdieľanie dobrej praxe v oblasti KOČ;
 - **riešenie:** podnieť diskusiu o možnostiach realizácie platformy a jej obsahu;
 - **spolupracujúce subjekty:** MK SR, NOC, pracovná skupina.
- 3) **Vytvoriť stálu skupinu odborníkov z radov zamestnancov KOZ a externých expertov na riešenie akútnych problémov v oblasti odborného vzdelávania kultúrno-osvetových pracovníkov:**
 - **cieľ:** zabezpečiť odbornú diskusiu;
 - **riešenie:** zväziť na pôde pracovnej skupiny zloženie a administrátora stálej skupiny odborníkov;
 - **spolupracujúce subjekty:** MK SR, NOC, pracovná skupina.
- 4) **Vytvoriť komplexný systém/model profesijného/odborného vzdelávania kultúrno-osvetových pracovníkov:**
 - **cieľ:** zabezpečiť kvalitné odborné vzdelávanie kultúrno-osvetových pracovníkov na základe analýzy vzdelávacích potrieb cieľových skupín a moderných trendov a požiadaviek;
 - **riešenie:** prehodnotiť stredoškolské (a vysokoškolské) formálne vzdelávanie pripravujúce absolventov pre oblasť KOČ a vybudovať efektívny systém/model ďalšieho vzdelávania kultúrno-osvetových pracovníkov. Stanoviť úroveň vzdelania absolventov SŠ/VŠ pre potreby výkonu zamestnania v KOČ tak, aby spĺňali odborné požiadavky budúcich zamestnávateľov na výkon zamestnania s následným vplyvom na kvalitu a štruktúru príslušného školského systému. Následne pripraviť návrh na úpravu študijných/vzdelávacích programov. Spracovať príslušnú legislatívu zaväzujúcu kultúrne inštitúcie (na národnej i regionálnej úrovni) uskutočňovať rôzne formy vzdelávacích programov v oblasti ďalšieho neformálneho profesijného/odborného vzdelávania viazaného na verejné zdroje. Spracovať tematické zameranie, obsah a metodiku programov neformálneho vzdelávania zameraných na odborný rast pracovníkov v KOČ a kultúru v jej širších súvislostiach ako faktora ovplyvňujúceho každodenný život priamo v jednotlivých kultúrnych inštitúciách. Vytvoriť prostredie (procesy, materiálno-technické a personálne zabezpečenie) pre realizáciu celoživotného vzdelávania zamestnancov tak, aby sa mohli vzdelávacie programy realizovať na pôde kultúrnych inštitúcií. Prehodnotiť a následne upraviť kartu zamestnanca kultúrno-osvetový pracovník. Odporúčaniami v tomto kontexte sú:
 - vytvoriť udržateľný model ďalšieho vzdelávania kultúrno-osvetových pracovníkov a iniciovať inštitucionalizáciu ústrednej vzdelávacej autority (autorít) pre oblasť KOČ;
 - vypracovať model financovania programov ďalšieho vzdelávania kultúrno-osvetových pracovníkov;
 - motivovať zamestnávateľov rozvíjať ľudské zdroje v danej oblasti a zamestnancov k účasti na vzdelávaní;
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠIOV, MK SR, NOC, pracovná skupina, vybraní aktéri v oblasti KOČ.
- 5) **Zvýšiť personálne kapacity v NOC pre oblasť vzdelávania v KOČ, zvýšiť finančnú dotáciu na realizáciu vzdelávacích aktivít pre kultúrno-osvetových pracovníkov (profesijné, umelecké aj občianske vzdelávanie):**

- **cieľ:** rozširovať a skvalitňovať ponuku profesijného vzdelávania pre oblasť KOČ v súvislosti s potrebami praxe (skvalitňovanie úrovne riadenia, manažmentu, odborného rastu, pedagogicko-psychologických schopností kultúrno-osvetových pracovníkov, dopĺňanie, prehĺbovanie a rozširovanie odborných vedomostí, zvyšovanie kreativity, iniciatívy a inovácií, rozširovanie vedomostí v súvislosti s projektovým manažmentom a fundraisingom);
 - **riešenie:** personálne a finančné posilnenie útvaru vzdelávania v NOC;
 - **spolupracujúce subjekty:** MK SR, NOC.
- 6) **Preskúmať/zvážiť možnosti aktívneho čerpania finančných prostriedkov z EÚ a formou individuálnych vzdelávacích účtov (Erasmus+, FPÚ, MK SR, MŠVVM SR, ďalšie zdroje):**
- **cieľ:** zvýšiť financovanie vzdelávania v rezorte kultúry prostredníctvom finančných mechanizmov mimo rozpočtu MK SR;
 - **riešenie:** otvoriť diskusiu na danú tému medzi MK SR a NOC a následne aj na pôde pracovnej skupiny;
 - **spolupracujúce subjekty:** MK SR, NOC, pracovná skupina, ďalší relevantní partneri.

2.7 ASTRÓNOMIA

Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Astronomické zariadenia pôsobia ako verejné zariadenia s rôznou úrovňou zriaďovateľov.

AsÚ SAV je súčasťou rezortu školstva a od roku 2022 pôsobí ako verejná vedecká inštitúcia.

UAP (UK Bratislava a UPJŠ Košice) sú súčasťou rezortu školstva a pôsobia ako verejné vysoké školy.

Na obdobie 2022 – 2030 by mali AsÚ SAV a UAP pôsobiť ako verejné vzdelávacie alebo vedecké inštitúcie s predpokladom personálnej aj finančnej stability aspoň na úrovni roku 2023.

Slovenská ústredná hviezdáreň (SÚH) je príspevkovou organizáciou MK SR a okrem iných medzi jej činnosti patria neformálne vzdelávanie v oblasti astronómie, metodická činnosť či špecializovaná odbornopozorovateľská, kultúrno-výchovná, vedecko-výskumná, informačno-dokumentačná a edičná činnosť v astronomickej oblasti.

Astronomické zariadenia, ktorých zriaďovateľmi sú VÚC, ovplyvňujú výsledky volieb do VÚC, kde po zmene vedenia dochádza k určitým posunom pri chápaní zamerania činnosti astronomických zariadení. Zatiaľ tieto zariadenia sú prijímané ako integrálna súčasť kultúrnych zariadení VÚC, avšak pravidelne sa po voľbách opakujú snahy o revíziu ich zameraní.

Pre astronomické zariadenia, ktorých zriaďovateľmi sú vyššie územné celky, a SÚH je kľúčový vývoj zákona o KOČ. V rámci zákona by mala ostať zachovaná špecializovaná kultúrno-osvetová činnosť v oblasti astronómie, aspoň na súčasnej úrovni.

V súčasnosti evidujeme na Slovensku 23 pracovísk, ktoré vykonávajú činnosť v oblasti astronómie a ich činnosť je financovaná z verejných zdrojov.

Ide o pracoviská, ktorých činnosť je zameraná na prácu s verejnosťou, a to:

- hviezdárne a planetária s právnou subjektivitou v počte 8 s celkovým počtom pracovísk 12;
- hviezdárne a planetária bez právnej subjektivity (súčasť osvetu, múzea alebo CVC) 7 pracovísk;
- pracoviská výlučne vedeckovýskumné alebo univerzitné v počte 4.

Ďalej sú zaevidované 2 občianske združenia z oblasti astronómie. Neregistrovaných súkromných hviezdární a planetárií je viac ako 10 a ich činnosť je len čiastočne podchytená.

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

Stredoškolské vzdelávanie v danej oblasti je zabezpečené prostredníctvom **nadstavbového odboru/pomaturitného štúdia** (podmienkou prijatia je všeobecná maturitná skúška, t. j. maturitná skúška z matematiky a fyziky nie je nevyhnutná) **v skupine odborov 11 matematicko-fyzikálne vedy**, a to konkrétne **1140 N – astronómia**. Študijný odbor má od 15. 1. 2013 schválený a od 1. 9. 2013 účinný ŠVP a normatív materiálno-technického a priestorového zabezpečenia pre študijný odbor 1140 N – astronómia schválený 15. 2. 2015 s účinnosťou od 1. 9. 2015.

Štúdium odboru zabezpečuje v súčasnosti jediná škola – Stredná priemyselná škola stavebná v Hurbanove v súčinnosti so Slovenskou ústrednou hviezdárňou, ktorá realizuje samotnú obsahovú náplň štúdia. Štúdium je realizované formou dvojročného kvalifikačného štúdia. Otvára sa každé dva roky. Vzdelanie je orientované najmä na prípravu odborných zamestnancov hviezdární a planetárií, ktoré pôsobia v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti ako verejnosti prístupné inštitúcie. Absolventi štúdia sú kvalifikovaní pracovníci so širokým odborným profilom, pripravení na výkon činností súvisiacich so samostatným vykonávaním rôznych astronomických pozorovaní, meraní, grafických spracovaní a spracovaní výpočtom, ich vyhodnocovaní nielen klasickým spôsobom, ale aj pomocou informačno-komunikačných technológií. Poznajú a naďalej si rozširujú prírodovedné zákonitosti svojho odboru a vedia ich prakticky využívať pri riešení odborných úloh. Vzdelanie rozvíja osobnosť absolventa, jeho vedomosti a zručnosti, rozvíja a rozširuje všeobecné schopnosti vrátane schopnosti adaptácie na meniace sa podmienky spoločenskej reality. Získané vedomosti sú schopní prezentovať širokej verejnosti formou prednášok, verejných pozorovaní a vedenia programov v planetáriách.

Štúdium je určené absolventom stredných škôl s maturitou bez vekového ohraňovania. Po úspešnom absolvovaní ročníkových skúšok sa štúdium končí odbornou zložkou maturitnej skúšky. Od uchádzačov sa

vyžadujú znalosti matematiky a fyziky na stredoškolskej úrovni. Program v priemere ho absolvuje 17 – 20 žiakov; od vzniku ho úspešne absolvovalo viac ako 300 žiakov; uplatniteľnosť absolventov je 60 %, čo bolo jedným z dôvodov na jeho zachovanie pri optimalizácii počtu ponúkaných pomaturitných štúdií. Absolventi tohto nadstavbového odboru sú na stredoškolskej úrovni a pri výkone ich povolania je nutné odborné vedenie.

Nastavenie počtu absolventov v súčasnosti zodpovedá požiadavkám trhu.

Priemerný počet absolventov sa pohybuje v rozmedzí 15 – 20. Momentálne v školskom roku 2023/2024 navštevuje štúdium 17 žiakov. Na základe prieskumov sa ukazuje, že v oblasti astronómie priamo alebo v príbuzných oblastiach (meteorológia, vlastné súkromné pozorovateľne, príbuzné IT oblasti, optika alebo astrofotografia) pracuje cca 40 % absolventov, priame kontakty s astronómiou formou spolupráce s astronomickými zariadeniami (absolvovanie pozorovaní na hvezdárni, krúžková činnosť pri školách a pod.) udržiava ďalších vyše 20 % absolventov.

V oblasti stredoškolského vzdelávania je situácia dobrá a počet absolventov je dostatočný na naplnenie potrieb doplnenia odborných pracovníkov v astronómii. V tejto oblasti sa zásadné zmeny v horizonte najbližšej dekády nevyžadujú.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Rozvoj technológií v oblasti astronómie priniesol rad nových možností pre budovanie astronomických zariadení aj mimo verejnej a štátnej sféry. Tu sa **predpokladá postupný nárast počtu súkromných astronomických zariadení**, ktoré pôsobia jednak v oblasti popularizácie astronómie (malé planetária a pozorovateľne), a tiež participujú na vedeckých programoch profesionálnych astronomických inštitúcií, či už v rámci interných alebo grantových schém. Táto oblasť predpokladá nárast počtu ľudí pracujúcich v oblasti astronómie, aj keď nie vždy ako TPP alebo SZČO. Je predpoklad, že **technologický rozvoj bude mať vplyv na zvýšenie množstva absolventov v oblasti astronómie.**

Oblasť ochrany životného prostredia je taktiež pozitívnym prvkom pri rozvoji činnosti astronomických zariadení a tým aj ľudských zdrojov v tomto segmente. **Oblasť ochrany pred svetelným znečistením** prispieva k vzniku parkov tmavej oblohy, ktoré sú oblasťami, kde je **potenciál rozvoja astronómie ako súčasť environmentálnej turistiky**. Táto oblasť prispieva k získavaniu finančných zdrojov pre vznik nových aktivít v oblasti popularizácie astronómie a prírodných vied.

Požiadavka na počet odborných zamestnancov na jednotlivých pracoviskách sa pohybuje od 3 do 15 pre oblasť zameranú na verejnosť a v prípade vedeckovýskumných inštitúcií to presahuje počet niekoľko desiatok. Vzhľadom na **prirodzenú fluktuáciu a generačnú obmenu je nevyhnutné zamestnávať nových absolventov**. Jednou z úloh pomaturitného štúdia astronómie je aj tvorba personálnych rezerv, ako aj odhad, koľko absolventov je trh schopný prijať. V nadväznosti na počet absolventov pomaturitného štúdia je pre najbližšie roky ponuka absolventov postačujúca a zároveň sú v ponuke dostatočné pracovné príležitosti pre absolventov.

Vzhľadom na uvedené je preto aj do budúcnosti potrebné **optimálne nastaviť sieť škôl** (štruktúru a kapacitu) v závislosti od rozširovania počtu astronomických zariadení a planetárií na Slovensku – **aktuálne postačuje ponúkané pomaturitné štúdium; zefektívniť praktickú prípravu žiakov počas praxe vo hvezdárňach** – priebežná **modernizácia prístrojového vybavenia** v nadväznosti na rozvoj vedy a techniky a zamerať sa viac na **praktickú prípravu pre planetária** – v rámci obsahového zamerania pomaturitného štúdia sa sústrediť viac na **prípravu a prezentáciu programu v planetáriách** – **SÚH zväzi doplnenie obsahu vzdelávania pomaturitného štúdia.**

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania profesionálov v oblasti astronómie sú:

- znížený záujem o vzdelanie v oblasti prírodných vied často znižuje kritériá pre výber zamestnancov;
- nedostatočná informovanosť potenciálnych záujemcov o štúdium, ako aj ich motivovanie zotrvať pracovať v odbore;
- nedostatočné praktické vyučovanie a financie určené na materiálno-technické zabezpečenie štúdia vzhľadom na rýchlosť vývoja nového vybavenia, ako aj vo finančnom poddimenzovaní absolventov;
- ohrozená činnosť a zlučovanie inštitúcií (najmä na východnom Slovensku) = zrušenie pracovných

- pozícií pre budúcich absolventov; zákon č. 198/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti⁷³ neuvádza povinnosť zriadiť pracovisko v každom VÚC (pri delení VÚC v roku 2001 sa nachádzala v každom kraji jedna hviezdáreň); v súčasnosti by bola povinnosť zriadiť hviezdáreň nutne sprevádzaná finančnou podporou; počet hviezdární a planetárií podľa zákona č. 189/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov;⁷⁴
- chýbajúca legislatívna úprava v oblasti zrovnoprávnenia ne-/formálneho vzdelávania a informálneho učenia.

Nulový variant:

Ako už bolo konštatované, v oblasti stredoškolského vzdelávania je situácia dobrá a počet absolventov je dostatočný na naplnenie potrieb doplnenia odborných pracovníkov v astronómii. V tejto oblasti sa nevyžadujú zásadné zmeny v horizonte najbližšej dekády.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

1) Zefektívnenie praktickej prípravy žiakov počas praxe vo hviezdárňach:

- **cieľ:** zvýšiť uplatniteľnosť absolventov nastupujúcich do praxe prostredníctvom prepojenia žiakov a odborníkov z praxe, čo umožňuje účinné prepojenie teórie s praxou a pomáha žiakom vytvárať profesionálne kontakty už počas štúdia a spolupráce s príslušnými inštitúciami, čím sa prispeje k lepšiemu prepojeniu medzi školstvom a pracovným sektorom;
- **riešenie:** v spolupráci s relevantnými aktérmi zistiť možnosti praxe vo hviezdárňach formou duálneho vzdelávania;
- **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, SPŠ, SÚH (MK SR), astronomické zariadenia.

2) Zefektívniť praktickú prípravu pre planetáriá:

- **cieľ:** zvýšiť uplatniteľnosť absolventov nastupujúcich do praxe;
- **riešenie:** začleniť do osnov pomaturitného štúdia astronómie aspoň jednu hodinu venovanú problematike planetárií – histórii, súčasným trendom, technickým aspektom a špecifikám lektorskej práce v planetáriách;
- **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠIOV, SPŠ, SÚH (MK SR).

⁷³ Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/189/>.

⁷⁴ Dostupné na: <https://www.suh.sk/zoznam-hvezdami-a-planetarii/>.

2.8 LITERATÚRA A KNIŽNÁ TVORBA

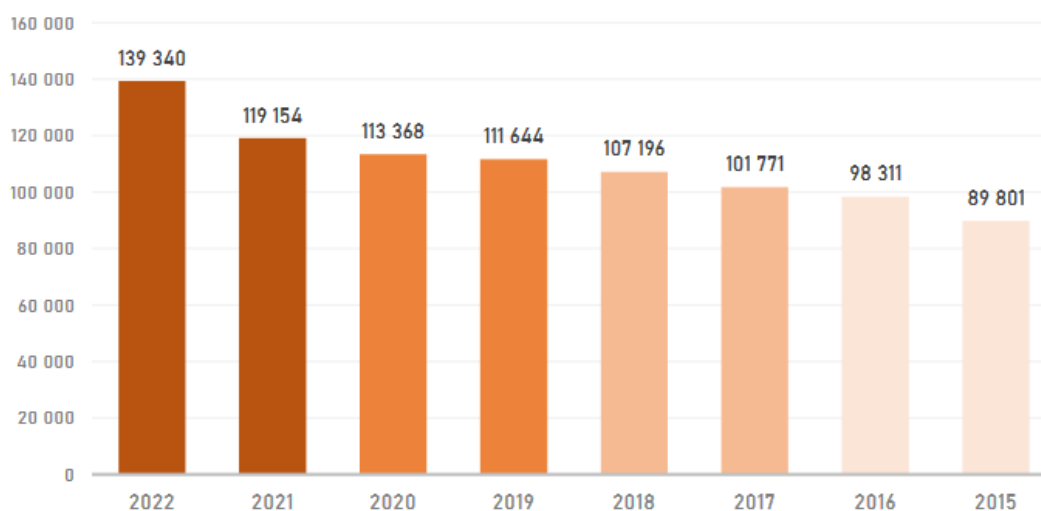
Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Štatistické dáta vychádzajú zo štatistického zisťovania výkazov KULT 4-01 v gescii MK SR, SNK a NOC. Spravodajskými jednotkami štatistického zisťovania za oblasť vydávania neperiodických publikácií sú vydavateľstvá, štátne inštitúcie, mestá a obce, mimovládne organizácie a fyzické osoby pôsobiace na slovenskom trhu, ktoré v príslušnom roku vydali jednu alebo viac neperiodických publikácií.

V 2022 bolo oslovených 1 476 subjektov, z toho činnosť vykonávalo 1 243 subjektov, činnosť prerušilo alebo nevykonáva 218 subjektov a činnosť ukončilo 15 subjektov. Trend vývoja má postupne klesajúcu krivku a počtom sa vracia k rokom 2007 a 2009. Za rok 2022 bolo vydaných 9 450 neperiodických titulov, z tohto počtu predstavujú knihy 7 738 titulov a brožúry 1712 titulov. Celkový počet výtlačkov vydaných publikácií tvorí spolu 13 095 152 kusov. V štátnom jazyku bolo vydaných 8 245 titulov, z toho pôvodnej tvorby 5 590 titulov a prekladovej tvorby

2 655 titulov. Od roku 2019 postupne klesá počet vydaných titulov v štátnom jazyku⁷⁵.

Vývoj obratu knižného trhu v tis.

76

Sektor literatúry, alebo presnejšie knižný trh, prechádza v súčasnosti náročným obdobím spôsobeným finančnými ťažkosťami, ktoré v plnej miere zasahujú vydavateľské možnosti. Množstvo predaných titulov sa znižuje, no náklady na tlač a distribúciu sa neúmerne zvyšujú. Objem knižného trhu na Slovensku za rok 2022 je po zaokrúhlení približne 139 miliónov EUR. Z pohľadu vývoja dlhodobého trendu predstavuje výrazný nárast oproti roku 2021 a kompenzuje dva predchádzajúce „pandemické“ roky. Počas týchto dvoch rokov trh nenadviazal na rast z predchádzajúcich rokov, ale v konečnom dôsledku sa ani neprepadol do záporných čísel a v roku 2021 už nadväzoval na štandardný rast na úrovni 5%. Výraznejší rast v roku 2022, ktorý zaznamenali aj v ostatných krajinách EÚ, nebol spôsobený len návratom čitateľov do kamenných obchodov, ale hlavne rastom cien kníh.⁷⁷

⁷⁵ Zdroj: Správa o knižnom trhu, Združenie vydavateľov a knihkupcov Slovenskej republiky, dostupné na: https://zvks.sk/wp-content/uploads/2023/11/SoKT_21_22.pdf.

⁷⁶ Zdroj: Správa o knižnom trhu, Združenie vydavateľov a knihkupcov Slovenskej republiky, dostupná: https://zvks.sk/wp-content/uploads/2023/11/SoKT_21_22.pdf.

⁷⁷ Zdroj: Správa o knižnom trhu, Združenie vydavateľov a knihkupcov Slovenskej republiky, dostupná: https://zvks.sk/wp-content/uploads/2023/11/SoKT_21_22.pdf.

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

V stredoškolskom odbornom vzdelávaní prakticky neexistuje adekvátny odbor venujúci sa špecificky oblasti literatúry. Rozvoj tejto oblasti preto priamo súvisí s kvalitou a hlavne zápalom učiteľov slovenského jazyka a literatúry na stredných školách a gymnáziách, čo platí aj o prekladateľských odboroch. Oblasť slovenského jazyka a literatúry je pre stredné školy upravená v rámci ŠVP slovenský jazyk a literatúra.

S oblasťou literatúry a knižnej tvorby priamo súvisí aj oblasť grafického dizajnu, ktorý sa vyučuje na ŠUP a polygrafických školách (viac v časti dizajn).

Výrazným problémom pri získavaní vzdelania v oblasti knižnej tvorby je v prvom rade veľký nedostatok odborov (na vysokých školách), ktoré by toto vzdelanie ponúkali. Hlavne pokiaľ hovoríme o odboroch ako editorstvo a vydavateľská prax. Na Slovensku chýba škola, ktorá by vyučovala písanie beletrie, žiaci, ktorí sa chcú živiť písaním kníh, sa hlásia na scenáristiku ako na jediný odbor, ktorý sa venuje písaniu.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Hlavným cieľom je zvyšovanie kvality knižného trhu na Slovensku po všetkých stránkach, a to či už v pôvodnej tvorbe alebo prekladoch zahraničných titulov. Nevyhnutným predpokladom nielen pre neskorší záujem o pôsobenie v rámci literárneho/knižničného sektora, ako aj pre samotný dopyt po jeho produktoch je zvýšenie záujmu o literatúru ako takú a predovšetkým zvyšovanie čitateľskej gramotnosti spoločnosti. To musí prebiehať naprieč celým vzdelávacím systémom (základné, stredné, vysoké školy až po celoživotné vzdelávanie).

Taktiež cítiť postupný nástup aktívneho používania umelej inteligencie – jednak pri tvorbe, ale najmä pri preklade literatúry. Navyše, prekladateľské odbory na vysokých školách sa málo zaoberajú problematikou umeleckého prekladu. Spolu s nedostatkom kvalitných knižných redaktorov to otvára otázku kvality knižnej produkcie v budúcnosti.

V kontexte grafického dizajnu, ktorý môže byť následne využívaný v rámci vydavateľskej praxe, je potrebné reflektovať často nedostatočnú praktickú prípravu s málo zastúpeným zameraním na umelecké hodnoty textu či dizajnu, t. j. malý dôraz kladený na prepojenie s budúcimi klientmi, ako aj na spoločenskú hodnotu ich práce.

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Zhrnutie identifikovaných problémov v bodoch:

- problematika čítania s porozumením u žiakov;
- zvyšovanie čitateľskej gramotnosti naprieč celým vzdelávacím systémom;
- využívanie umelej inteligencie – modelov na preklad bez následnej kvalitnej redakcie textu;
- devalvácia literárnej kritiky a príklon k instančným recenziám zo sociálnych sietí;
- nedostatočné prepojenie s praxou pri všetkých odboroch.

Nulový variant:

Devalvácia literatúry a knižného trhu. Znižovanie kvality na úkor kvantity a zníženie záujmu o vydávanie pôvodných knižných titulov.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

- 1) Pokračovať v podpore literárnych súťaží a štipendijných programov mladých slovenských autorov:
 - **cieľ:** podporovať rozvoj slovenských tvorcov v oblasti literatúry;
 - **riešenie:** naďalej realizovať literárne súťaže a zvyšovať povedomie škôl o možnosti zapojenia žiakov do týchto súťaží a poskytovať možnosť štipendijných programov pre mladých slovenských autorov;
 - **spolupracujúce subjekty:** MK SR, Slovenské literárne centrum, NOC.

2.9 MÉDIÁ

Popis súčasného stavu za daný sektor – všeobecný kontext

Masové médiá tvoria dôležitú súčasť politického, spoločenského a kultúrneho života na Slovensku. Okrem verejnoprávnej, informačnej a zábavnej funkcie sa médiá v čoraz väčšej miere stávajú silným socializačným a výchovno-vzdelávacím prostriedkom. Svojimi výstupmi výrazne vplyvajú na správanie jednotlivca a spoločnosti, pričom je často akcentovaný predovšetkým ich mienkotvorný charakter. Informácie, ktoré sú prostredníctvom rôznych druhov médií ponúkané a sprostredkované, však často dosahujú rôznu kvalitu a výpovednú hodnotu. Je preto nevyhnutné zabezpečiť, aby tvorcovia obsahu masových médií disponovali dostatočnými zručnosťami a adekvátnym vzdelaním, ktoré im umožní vytvárať čo najkvalitnejší obsah.

Na Slovensku pôsobí verejnoprávny vysielateľ zriadený zákonom č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a viacero oprávnených vysielateľov televíznej programovej služby, ktorí vysielajú na základe autorizácie udelenej Radou pre mediálne služby (ďalej aj „RPMS“).

Audiovizuálnu mediálnu službu na požiadanie definuje zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v § 26 ako „službu, ktorá je primárne hospodárskej povahy, ktorej základným účelom alebo základným účelom jej oddeliteľnej časti je umožniť sledovanie programov v momente, ktorý si užívateľ zvolil, ktorá je poskytovaná na osobitnú žiadosť užívateľa na základe katalógu programov zostaveného poskytovateľom audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie, za ktorú je redakčne zodpovedný poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie, ktorá je poskytovaná prostredníctvom siete, a ktorá je poskytovaná s cieľom informovať, zabávať alebo vzdelávať širokú verejnosť.“

Službu verejnosti v oblasti rozhlasového vysielania poskytuje verejnoprávny vysielateľ – Rozhlas a televízia Slovenska prostredníctvom svojej organizačnej zložky – Slovenského rozhlasu, ktorý patrí medzi dominantných vysielateľov na trhu. Slovenský rozhlas vysiela na niekoľkých frekvenciách a je rozdelený na niekoľko okruhov podľa zamerania.

Po každom zasadnutí vydáva RPMS pravidelne aktualizované zoznamy regulovaných subjektov. V tabuľkovom prehľade je uvedený súhrnný počet subjektov v jednotlivých oblastiach regulácie. Kompletné údaje sú dostupné na webovom sídle RPMS.⁷⁸

rozhlasové vysielanie	41 (z toho lokálne: 7, komunitné: 0)
vysielanie rozhlasovej služby výhradne prostredníctvom internetu	2 (z toho lokálne: 0, komunitné: 1)
televízne vysielanie	162 (z toho lokálne: 80, komunitné: 1)
audiovizuálne mediálne služby na požiadanie	64

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

Na Slovensku poskytuje vzdelávanie v oblasti médií viacero typov stredných škôl. Najväčšie zastúpenie predstavujú **školy umeleckého priemyslu**, ktorých je aktuálne 7 (štátne: 6; súkromné: 1), ďalej ide o **stredné odborné školy** (štátne 1) a **spojené školy** (štátne 1). Aktuálny počet škôl je 9, ich zoznam je uvedený v prílohe č. 1 tejto kapitoly. Študijné odbory zamerané na oblasť médií sú zadefinované prostredníctvom dvoch štátnych vzdelávacích programov, menovite **ŠVP – 72 publicistika, knihovníctvo a vedecké informácie**⁷⁹ a **ŠVP – umenie a umeleckoremeselná tvorba III**. Súčasťou uvedených ŠVP sú nasledujúce **študijné odbory** (špecifikácie odborov sú uvedené v prílohe č. 3):

⁷⁸ Dostupné na: <https://rpms.sk/zoznamy-regulovanych-subjektov>.

⁷⁹ Dostupné na: https://siov.sk/wp-content/uploads/2019/02/SVP_72-Publicistika-knihovnictvo-a-vedecke-informacie.pdf.

- 7232 M marketingová komunikácia (od školského roka 2015/2016);
- 7218 M masmediálne štúdiá;
- 86 8635 M masmediálna tvorba;
- 86 8633 M reklamná tvorba.

Zároveň sú pre túto oblasť kľúčové aj ďalšie príbuzné ŠVP, ich absolventi disponujú relevantným druhom zručností, ktoré sú dobrým predpokladom na ich uplatnenie v danom sektore:

- ŠVP – informačné a komunikačné technológie⁸⁰
 - 2567 M multimédiá;
 - 2569 M informačné a digitálne technológie;
- ŠVP umenie a umeleckoremeselná tvorba III
 - 86 8637 M obrazová a zvuková tvorba;
 - 86 8637 M 01 obrazová a zvuková tvorba – kamera, zvuk, strih;
 - 86 8637 M 02 obrazová a zvuková tvorba – umelecká produkcia;
- ŠVP – polygrafia a médiá⁸¹
 - 3446 K grafik tlačových médií;
 - 3447 K grafik digitálnych médií.

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že stále sa zvyšujúce nároky na absolventov, vyplývajúce z neustáleho vývoja nových technológií, programov, ako aj umelej inteligencie, s priamym prepojením na efektívne uplatnenie sa na pracovnom trhu, predstavuje pre stredné školy čoraz väčšiu výzvu, či už v oblasti aplikovania týchto trendov do školských vzdelávacích programov, alebo zabezpečenia adekvátneho priestoru pre realizáciu dostatočného rozsahu odbornej praxe žiakov v relevantných firmách/inštitúciách už počas ich štúdia.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Digitalizácia, rýchly rozvoj technológií a s tým spojené nové formy komunikácie obsahu, ako aj zmeny v spôsobe, akým ľudia spotrebúvajú obsah, si vyžadujú neustále vzdelávanie a adaptáciu. Často sa však stretávame s tým, že využívanie nových technológií a zohľadnenie nových foriem tvorby obsahu je v procese formálneho vzdelávania pomalé a žiaci nemajú dostatočnú znalosť aktuálnych nástrojov.

Profesionáli v tomto odvetví musia byť schopní zvládať nové technológie, ako **sú umelá inteligencia, rozšírená realita a virtuálna realita**, ktorá v budúcnosti môže transformovať rôzne pracovné pozície. Pri vzdelávaní je potrebné reflektovať tento trend. Je nevyhnutné, aby profesionáli vedeli rozumne používať nástroje umelej inteligencie, ale zároveň vedeli kriticky myslieť pri ich využívaní.

S nástupom **sociálnych médií, audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie a podcastov sa mení spôsob, akým sa mediálny obsah produkuje a distribuuje**. Budúci profesionáli v mediálnom sektore by mali byť schopní pracovať s rôznymi formátmi obsahu a byť kreatívni pri jeho tvorbe.

Napriek odlišnostiam medzi jednotlivými platformami stále platí, že v rámci nich pôsobí iba minimálne množstvo **overovateľov faktov**, a zároveň, že samotné overenie a označenie problematických príspevkov nemusí byť zárukou toho, že ho používatelia nebudú zdieľať a šíriť medzi ďalšie publikum. V prípade fact-checkingu pritom narážame na problém, že ide o reakčný nástroj, keďže je uplatňovaný až po tom, ako sa klamlivé informácie v informačnom priestore rozšíria. Z tohto dôvodu je mnohokrát evidentný iba nízky účinok a apel by mal byť kladený aj na nástroje prevencie, včasnú identifikáciu možných ohrození a šírených naratívov, prebunking, ako aj strategickú komunikáciu zo strany zodpovedných štátnych inštitúcií.

Priestor venovaný téme šírenia dezinformácií sa zvyšuje aj v prípade tradičných médií (televízie a rádia), čo však nedokáže pokryť problém v celej jeho aktuálnej šírke a komplexnosti. Zväčša tiež ide o mechanizmy reakcie, nie prevenciu či budovanie prehľadu a komplexného povedomia o problematike

⁸⁰ Dostupné na: https://siov.sk/wp-content/uploads/2019/02/SVP_25_Informacne_a_komunikacne_technologie.pdf.

⁸¹ Dostupné na: https://siov.sk/wp-content/uploads/2023/07/SVP_34-Polygrafia_a_media.pdf.

vrátane rozlišovania jednotlivých typov nefaktického obsahu či iných hrozieb a výziev v mediálnej a online sfére.

Faktory ako **globalizácia a interkultúrny kontext vytvárajú potrebu pre mediálnych profesionálov, aby boli schopní komunikovať a spolupracovať s rôznymi komunitami a kultúrami**, reflektovať ich požiadavky tak, aby bola splnená funkcionálnosť médií (sociálne, zábavné, informačné, vzdelávacie aspekty).

Pre lepšie uplatnenie absolventov v praxi je nevyhnutné v rámci vzdelávania reflektovať aj skutočnosť, že tento sektor často čelí finančným obmedzeniam a neistote. Odborné vzdelávanie by malo zahŕňať **zručnosti týkajúce sa financií, grantov a riadenia projektov**.

S konvergenciou rôznych mediálnych platforiem (televízia, internet, tlač, rádio) sa očakáva, že profesionáli budú musieť byť **schopní pracovať v multidisciplinárnych tímoch a rozumieť rôznym mediálnym žánrom**.

Nové trendy vo vzdelávaní musia taktiež reflektovať **environmentálny** (ohľaduplnosť voči životnému prostrediu, udržateľnosť) a **sociálny rozmer** (napr. sociálna zodpovednosť, starnutie obyvateľstva, migrácia), ako aj potrebu tvorby inkluzívneho prostredia a diversity. V mediálnom sektore je **kľúčové, aby profesionáli boli schopní kriticky posudzovať informácie a rozlišovať medzi kvalitným a nekvalitným obsahom**. Vzdelávanie by malo podporovať **kritické myslenie a mediálnu gramotnosť**, ako aj **prácu s rôznym typom zdrojov a realizáciu hĺbkových rešeršov**. Dôraz je však potrebné klásť aj na rozvíjanie komunikačných (písomný aj hovorený prejav) a argumentačných zručností.

Mediálny sektor taktiež čelí otázkam týkajúcim sa **etiky, autorských práv a súkromia**, ktoré je nevyhnutné premietnuť aj do formálneho vzdelávania.

Ako ďalšia oblasť, ktorú je potrebné efektívnejšie reflektovať, sa ukazuje aj **nedostatočné prepojenie formálneho vzdelávania s praxou**. Odborné vzdelávanie v tejto oblasti by malo ponúkať žiakom príležitosť získať praktické skúsenosti, ktoré sú relevantné pre ich ďalšiu potenciálnu kariéru. Je preto nevyhnutné posilniť spoluprácu s firmami z odvetvia a zamerať sa na **nastavenie systematickej spolupráce medzi školami a expertmi z oblastí médií** (napr. profesijnými asociáciami alebo úspešnými spoločnosťami) a zapojiť ich aktívne do **procesu vzdelávania**.

Nevyhnutnou pre medzinárodnú spoluprácu a pôsobenie v medzinárodných tímoch je taktiež efektívna **jazyková príprava**.

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Mediálna sféra môže zvýšiť apel na kategórie digitálnej a mediálnej gramotnosti a kritického myslenia, ktoré by mali byť stálou súčasťou jednotlivých mediálnych výstupov.

Predpokladom, aby mohla mediálna sféra tieto témy spoľahlivo a odborne pokrývať, je najmä efektívnejšia spolupráca s expertnou komunitou a štátnymi inštitúciami, ktoré dokážu poskytnúť expertízu aj pomerne rýchlu odozvu na jednotlivé výzvy. Dôležitým sa teda stáva kolaboratívne úsilie smerom k zaisteniu spolupráce medzi mediálnou sférou, občianskou spoločnosťou, mimovládny sektorom, technologickými spoločnosťami a tvorcami politik. Z tohto úsilia môže následne vyplývať aj tlak na moderovanie obsahu či vyššiu transparentnosť v rámci sociálnych sietí, ako aj na zvyšovanie kritérií pre zakladanie a fungovanie online portálov s problematickým obsahom a následnú kontrolu ich plnenia.

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania profesionálov v médiách:

- integrovanie nových technológií, ako napr. umelej inteligencie, do vzdelávania;
- zohľadnenie nových foriem tvorby obsahu a zmien v spotrebiteľských preferenciách;
- zohľadniť environmentálny (ohľaduplnosť voči životnému prostrediu, udržateľnosť) a sociálny rozmer v rámci formálneho vzdelávania;
- nedostatočná schopnosť kriticky posudzovať informácie a rozlišovať medzi kvalitným a nekvalitným obsahom (práca s viacerými zdrojmi, rešerše a pod.);
- nedostačujúce materiálne a technologické zabezpečenie výučby;
- nedostatočné prepojenie formálneho vzdelávania s praxou;

- nedostatočné zastúpenie absolventov s praxou, resp. nastavenie chýbajúcej systematickej spolupráce medzi školami a expertmi zo sektora;
- zapojenie externých expertov do procesu vzdelávania;
- posilnenie vzdelávania v oblasti autorských práv, relevantných etických dilem a finančnej/podnikateľskej gramotnosti;
- overovanie faktov a manipulatívnych naratívov.

Medzi **zručnosti**, ktoré sú vyžadované na pracovnom trhu a je ich **potrebné reflektovať v rámci formálneho vzdelávania**, patria napr.:

- práca s novými technológiami, práca s umelou inteligenciou, udržiavanie technologického pokroku;
- rozvoj digitálnych zručností;
- schopnosť komunikovať a spolupracovať s rôznymi komunitami a kultúrami, reflektovať ich požiadavky;
- jazyková príprava (anglický jazyk);
- kritické myslenie;
- schopnosť pracovať a interpretovať dáta (analytické myslenie);
- schopnosť práce s viacerými zdrojmi;
- komunikačné a argumentačné zručnosti;
- vzdelávanie v oblasti podnikania a finančná gramotnosť (zručnosti týkajúce sa financií, grantov a riadenia projektov);
- schopnosť pracovať v multidisciplinárnych tímoch a rozumieť rôznym mediálnym žánrom.

Nulový variant:

V prípade, že nenastane zmena v spomínaných oblastiach, bude citelný priamy dosah na kvalitu poskytovaného mediálneho obsahu. Táto situácia značne negatívne ovplyvní nielen efektívne fungovanie sektora ako takého, ale aj relevantnosť médií a dôveru spoločnosti v ne samotné.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

- 1) **Aktualizácia a modernizácia systému a obsahu formálneho vzdelávania v oblasti médií** (reflektujúc potreby pracovného trhu a spoločnosti):
 - **cieľ:** transformácia systému vzdelávania a implementovanie nástrojov na pravidelnú a kontinuálnu aktualizáciu obsahu vzdelávania nielen v súlade s potrebami trhu, ale aj v súlade s reálnymi potrebami spoločnosti. Je potrebné zvýšiť kvalitu vzdelávania a reflektovať aktuálne trendy (vrátane technologických) v poskytovanom vzdelávaní. Komplexnejším vzdelávaním v odbore sa zabezpečí vyššia kvalita mediálnych výstupov a lepšia uplatniteľnosť na trhu práce;
 - **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti médií zrealizovať revíziu aktuálnych študijných odborov na stredných školách, identifikovať chýbajúce oblasti v rámci aktuálnych študijných odborov a na ich základe navrhnuť doplnenie pre existujúce študijné odbory, prípadne vytvoriť návrh a iniciovať vznik nových študijných odborov (vrátane identifikácie konkrétnych oblastí pre sylaby a nastavenia vhodných foriem). Okrem toho by ex-post analýzy úspešnosti absolventov v mediálnom sektore mohli poskytnúť informácie o efektívnosti vzdelávacieho procesu a potrebných úpravách. Odporúčania musia byť vytvorené v synerгии s nadväzujúcim vysokoškolským vzdelávaním;
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠIOV, MK SR, profesijne asociácie, relevantné stredné školy.
- 2) **Adekvátne prepojenie formálneho vzdelávania v oblasti médií s praxou:**
 - **cieľ:** zvýšiť uplatniteľnosť absolventov nastupujúcich do praxe a umožniť im získať skúsenosti a praktické zručnosti už počas štúdia, čo im môže poskytnúť lepší prehľad o ich budúcej profesionálnej dráhe a zlepšiť ich prípravu na pracovný trh. Efektívne prepojenie žiakov na prax už počas štúdia im umožňuje účinné prepojenie teórie s praxou a pomáha žiakom vytvárať silné profesionálne kontakty už počas štúdia a spolupráce so spoločnosťami a firmami, čo prispieva k lepšiemu prepojeniu medzi školstvom a pracovným sektorom;

- **riešenie:** vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a firmami/expertmi z oblasti médií vrátane zapájania externých expertov do procesu formálneho vzdelávania (napr. memorandum o spolupráci a pod.);
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, RTVS, firmy a asociácie z oblasti médií, relevantné stredné školy.
- 3) **Podpora celoživotného vzdelávania v oblasti práce s rôznym typom zdrojov:**
- **cieľ:** mediálne výstupy výrazne vplyvajú na správanie jednotlivca a spoločnosti, pričom je často akcentovaný predovšetkým ich mienkotvorný charakter. Je preto dôležité, aby vznikal kvalitný obsah, založený na efektívnej práci s rôznym typom zdrojov a kvalitnej analýze dát, využívajúc dostupné a nové technológie;
 - **riešenie:** vytvoriť priestor pre systematickú spoluprácu medzi školami a organizáciami/expertmi z oblasti médií (napr. pravidelné konferencie, vzdelávací seminár, podpora klastrovania a pod.) s cieľom neustále zvyšovať zručnosti žiakov, študentov, absolventov a profesionálov v tejto oblasti;
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, RTVS, Rada pre mediálne služby, NOC, firmy a asociácie z oblasti médií, relevantné stredné školy.

2.10 MÚZEJNÍCTVO A KNIHOVNÍCTVO

Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Múzejníctvo:

Úroveň kvality výkonu odborných a iných múzejných činností na Slovensku bola identifikovaná ako jeden z aktuálne najväčších nedostatkov slovenského múzejníctva. Jednou z hlavných príčin tohto stavu je absencia odborného metodického orgánu pre múzeá a galérie, ktorý by kontinuálne plnil úlohy spojené so vzdelávaním, s tvorbou metodických materiálov a prostredníctvom príkladov dobrej praxe zo zahraničia by zvyšoval povedomie slovenských múzejníkov o trendoch v zahraničí⁸². Muzeologický kabinet SNM je dlhodobo personálne poddimenzovaný a v súčasnosti nedokáže uvedenú funkciu plniť na požadovanej úrovni. Chýba cieľená reflexia a konštruktívna kritika, ktorá by posúvala úroveň našich múzeí a galérií na kvalitatívne vyššiu úroveň. Medzi múzejníkmi je zároveň pomerne slabá znalosť legislatívnych predpisov, ktoré upravujú povinnosti múzeí a galérií. Tento stav len potvrdzuje nedostatky v systéme vzdelávania. Zo strany zriaďovateľov múzeí a galérií a ani zo strany ministerstva nie je realizované systematické a cieľené vzdelávanie múzejníkov. V zmysle uvedeného považujeme za kľúčové zaviesť systém celoživotného vzdelávania, pričom je nevyhnutné prihliadať na aktuálny nedostatok múzejných pracovníkov a tým spôsobenú ich vyťaženosť (kumulovanie funkcií) a zabezpečiť, aby bolo toto vzdelávanie pre nich ľahko dostupné (napr. online vzdelávanie, vysielanie školiteľov do inštitúcií a pod.). Je viac ako žiaduce rozšíriť súčasnú ponuku akreditovaných kurzov v tejto oblasti aj o aktuálne témy a trendy 21. storočia, ktoré sú v moderných múzeách a galériách vo svete už dnes reflektované (napr. digitalizácia, udržateľnosť, tzv. wellbeing atď.).

Knihovníctvo:

Na knižnice sú kladené čoraz väčšie požiadavky na poskytovanie špecifických a trendových služieb. Ide najmä o oblasť digitalizácie, poskytovanie elektronických informačných služieb, komunitnej práce alebo vzdelávania. Najmä v menších knižniciach je akútny nedostatok knihovníkov, ktorí by dokázali poskytovať služby spojené s digitálnym obsahom a komunitnej práce na vysokej úrovni. Pracovníci knižníc musia byť kvalifikovanými špecialistami, aby dokázali uspokojovať náročné požiadavky svojich používateľov. **To kladie dôraz na organizáciu a náplň nielen formálneho, ale aj celoživotného vzdelávania knihovníkov.** V oblasti vzdelávania a odbornej prípravy dochádza k reformám, no problematICKá je naďalej ich nevyhovujúca kvalita a nedostatočná inkluzívnosť.

Priemerný vek odborných pracovníkov v knižniciach na Slovensku je 47 rokov. Čo sa týka dĺžky knihovníckej praxe, nad 10 rokov sa pohybuje vo vedeckých knižniciach – 67,1 %, v RKK 60,1 % a v RK 57,5 %. Starnutie pracovných kolektívov v slovenských knižniciach, nízky podiel mladých pracovníkov a ich fluktuácia do iných zamestnaní, sú vážnym problémom, ktorý ohrozuje plnenie náročných úloh knihovníckej profesie.⁸³

V rámci neformálneho vzdelávania sú najaktívnejší mladí ľudia do 24 rokov, z ktorých až 74 % absolvovalo niektorú z foriem neformálneho vzdelávania. Ľudia vo veku 25 – 54 rokov: niečo viac ako 50 % z nich absolvovalo vzdelávanie primárne zamerané na zvyšovanie kvalifikácie a odbornosti. Takmer 70 % ľudí vo veku nad 55 rokov neabsolvovalo žiadnu formu vzdelávania. Ako bariéry, ktoré im bránia v ďalšom vzdelávaní, uvádzajú respondenti nedostatok financií (24,4 %), času (19,7 %), osobné a rodinné dôvody (19,7 %) a nedostatočnú ponuku v okolí (10,4 %).⁸⁴

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

Múzejníctvo:

Na Slovensku chýbajú podmienky na udržateľný rozvoj múzejníctva prostredníctvom systematického procesu obnovovania a rozširovania odborných vedomostí, zručností a znalostí, ktoré zamestnanec potrebuje na

⁸² Na tento účel je možné využívať mobility v rámci programu Erasmus+.

⁸³ KILÁROVÁ, Iveta. *Správa z prieskumu vekovej, kvalifikačnej a mzdovej štruktúry odborných pracovníkov knižníc v r. 2022 (porovnanie s výsledkami za r. 2014)*. Online. Martin : Slovenská národná knižnica, 2022. Dostupné na:

https://snk.sk/images/Informacie_pre/Knižnice_a_knihovníkov/Prieskumy/2022_Sprava_z_prieskumu_odbornych_pracovnikov.pdf. [cit. 2024-01-18].

⁸⁴ Na základe prieskumu Štátneho inštitútu odborného vzdelávania v roku 2019.

kvalifikovaný výkon odborných činností. V rámci udržiavania profesijného vzdelávania bolo v roku 2022 len 14 % odborných pracovníkov múzeí a galérií na aspoň jednom vzdelávacom podujatí (konferencie, kurzy)⁸⁵. V múzeách a galériách na Slovensku pracuje spolu 2 711 zamestnancov (priemerne za roky 2019 – 2021), pričom 2 180 zamestnancov v múzeách, 531 zamestnancov v galériách. Podľa údajov z výročných správ múzeí Muzeologického kabinetu SNM je ročne zamestnaných 15 % nových zamestnancov, avšak môže ísť aj o presuny v rámci múzejnej siete, či o nových zamestnancov pracujúcich so zbierkovými predmetmi, pri ktorých je nevyhnutné zabezpečiť adaptačné vzdelávanie, ktoré v súčasnosti v múzejníctve absentuje.

Aktuálne študijné programy pre oblasť múzejníctva na stredných školách:

- 8245 M konzervátorstvo a reštaurátorstvo;
- 8245 M 01 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – drevorezby;
- 8245 M 02 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – kovy;
- 8245 M 05 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – omietky a štuková výzdoba;
- 8245 M 07 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – maliarske techniky;
- 8245 M 09 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – papier, staré tlače a knižné väzby.

Knihovníctvo:

Kvalifikovaných pracovníkov pre knihovníctvo je nevyhnutné pripravovať v študijnom odbore *informačné systémy a služby – knihovníctvo a vedecké informácie*, prípadne aj v odbore *informačné systémy a služby – verejné knižnice*. Študijný odbor informačné systémy a služby (bez zameraní) nepripravuje odborníkov pre knihovníctvo, ale všeobecne pre prácu s informačnými systémami v akejkoľvek oblasti spoločenského života. Odborným garantom učebného programu strednej školy a akreditovaných foriem vzdelávania v odbore knihovníctvo môže byť len osoba s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním II. stupňa. Knihovník a kultúrno-výchovný pracovník, prípadne animátor voľného času, sú rozdielne a samostatné profesie, vyžadujúce absolvovanie samostatných akreditovaných foriem formálneho vzdelávania vo svojich študijných odboroch. Vzhľadom na nízky podiel zamestnancov s knihovníckym vzdelaním v knižniciach je potrebné umožniť absolventom uvedených stredných škôl získať odborné knihovnícke vzdelanie vo formálnom nadstavbovom štúdiu.

Aktuálne študijné programy potrebné pre oblasť knihovníctva:

- 7237 M informačné systémy a služby.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

K problematike vzdelávania profesionálov v oblasti múzejníctva na Slovensku nie sú k dispozícii relevantné dáta, ktoré by umožnili detailne špecifikovať aktuálne trendy a výzvy, ktorým sektor čelí. Zatiaľ posledná správa o stave realizácie stratégie rozvoja múzejníctva je z roku 2019 a poukazuje na pretrvávajúcu potrebu vytvoriť v múzeách a galériách podmienky na získanie vyššieho vedeckého kvalifikačného stupňa zamestnancami múzeí a galérií, ktorí sa venujú vedeckovýskumnej činnosti. Odporúča sa aj zapojenie znevýhodnených skupín občanov do procesu vzdelávania s cieľom ich uplatnenia na trhu práce v tejto oblasti.

Aktuálnou výzvou z pohľadu rozvoja prezentácie kultúrneho dedičstva je predovšetkým zámer zvyšovať rozvoj cestovného ruchu a kultúrneho turizmu, ktorý prináša do regiónov a kultúrnych inštitúcií kapitál, využiteľný pre ďalší cielený rozvoj. Z uvedeného dôvodu je potrebné personálne saturovať potreby spojené so službami vo vzťahu k návštevníckej verejnosti, a to pracovníkmi s primeranou jazykovou pripravenosťou, preto aj prislúchajúce študijné programy musia reflektovať potreby praxe.

Výzvou zostáva optimálne nastavenie siete stredných škôl s prihliadnutím na geografické špecifiká, využívanie legislatívnych nástrojov na aktualizáciu študijných odborov, tvorbu rámcových učebných plánov a študijných kapacít s ohľadom na potreby praxe, rozšírenie trvania a zefektívnenie praktickej prípravy študentov počas

⁸⁵ Na základe prieskumu MK SR v roku 2023.

praxe v kultúrnych inštitúciách.

Prevažná väčšina odborných pracovných pozícií v múzeách si vyžaduje vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa. Na pracovné pozície, ktoré nevyžadujú vysokoškolské vzdelanie a postačuje vzdelanie stredoškolské, je žiaduce, aby stredné školy rozšírili možnosti absolvovania praxe študentom obdobne ako vysoké školy (napr. v SNG praxujú študentky galerijnej animácie PdF TTU, pričom požiadavky na absolvovanie praxe a udelenie kreditov zahŕňajú prax v rozmanitých pracovných pozíciách). V rámci kooperácie medzi rezortmi MK SR a MŠVM SR je potrebné sústrediť sa na vytvorenie stredoškolských študijných programov pre oblasť múzejníctva, ktoré dlhodobo absentujú. Na trhu práce chýbajú kvalifikovaní lektori, múzejní pedagógovia či kreatívni animátori, o ktorých múzeá majú záujem. Dostatočnou praxou počas stredoškolského vzdelania by si múzeá vedeli „vychovať“ svojich budúcich kolegov. Zároveň by počas tohto obdobia boli vyťažení múzejníci čiastočne odbremenení v dôsledku nedostatku pracovných síl. Zavedenie takýchto študijných programov s rozšírenou praxou na stredných školách musí byť nastavené s prihliadnutím na regionálne možnosti, potreby a špecifiká. Vhodné by bolo zabezpečiť i možnosť ďalšieho odborného vzdelávania formou odbornej absolventskej praxe alebo prostredníctvom certifikovaných kurzov a prepojiť odborné vzdelávanie v kultúre s kultúrnym turizmom (naviazanie odborných predmetov na cestovný ruch a poznanie pamiatkového fondu, hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva).

Pre pracovníkov knižníc, múzeí a galérií je vzhľadom na vývoj a systematicky prebiehajúce zmeny v týchto profesiách potrebné zabezpečiť akreditované inovačné a špecializačné štúdium.

Odporúča sa zabezpečiť, aby študenti získali nielen teoretické znalosti o múzejníctve, resp. knihovníctve, ale aj príležitosť pracovať v reálnom prostredí múzea, galérie či knižnice a prepojiť tak vzdelávanie s odbornou praxou.

V súvislosti s existujúcim akreditovaným kurzom múzejná pedagogika je potrebné zapojiť múzeá, ktoré disponujú autorskou metodikou edukácie vo vzťahu k rôznym skupinám návštevníkov (napr. seniorom, marginalizovaným skupinám, zdravotne znevýhodneným návštevníkom a pod.).

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania pracovníkov múzeí, galérií a knižníc sú:

- nedostatočné prepojenie vzdelávania s odbornou praxou;
- nedostatočná jazyková vybavenosť;
- absencia systému celoživotného vzdelávania pre pracovníkov múzeí, galérií a knižníc;
- absencia nastavenia osobnostného a kvalifikačného rastu odborných pracovníkov múzeí, galérií a knižníc;
- neefektívny systém ďalšieho odborného vzdelávania pracovníkov knižníc so zameraním na zamestnancov, ktorí prídu pracovať do knižníc po absolvovaní prvého či oboch stupňov vysokoškolského vzdelávania v inom odbore štúdia.

Nulový variant:

Neprijatie žiadnych opatrení a zmien môže mať za následok prehlbovanie nedostatku kvalifikovaných pracovných síl na trhu práce pre pracovné pozície so stredoškolským vzdelaním v oblasti múzeí, galérií a knižníc, a tiež stagnáciu a postupné zhoršovanie kvality výkonu ich odborných činností z dôvodu absencie systému adaptačného a celoživotného vzdelávania. Najmä múzeá a galérie by prestali pokrývať potreby a očakávania návštevníkov, v dôsledku čoho by klesla návštevnosť a tým aj tržby.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

- 1) **Inicializovať rozšírenie existujúcich stredoškolských študijných programov vzdelávania s posilnením jazykovej prípravy žiakov a prepojením na výkon odbornej praxe v kultúrnych inštitúciách:**
 - **cieľ:** študijné programy reflektujúce potreby praxe;
 - **riešenie:** v oblasti múzejníctva a knihovníctva je potrebné minimálne zachovať a dlhodobo udržať, eventuálne rozšíriť existujúce študijné programy vzdelávania s posilnením jazykovej prípravy študentov a prepojením na výkon odbornej praxe v kultúrnych inštitúciách (iniciovať zmeny v odborných vzdelávacích zámeroch podľa požiadaviek praxe, iniciovať vznik špecializovaných a inovačných kurzov na odborových školách);
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠIOV, MK SR, múzeá, galérie, knižnice.

- 2) **Zaviesť systém celoživotného vzdelávania v knihovníctve ako zákonnú povinnosť:**
 - **cieľ:** zaviesť systém celoživotného vzdelávania odborných pracovníkov s cieľom upevňovať a rozvíjať ich poznatky o aktuálne vedomosti, skúsenosti a príklady dobrej praxe z daného odvetvia. Výsledný stav by mal zabezpečiť kvalitu celoživotného vzdelávania knihovníkov, efektívny poradenský a informačný systém o komplexnej ponuke vzdelávania, viac rekvalifikačných vzdelávaní v akreditovanom systéme a celkový systém vzdelávania knihovníkov na Slovensku tak, aby sa spĺňal štandard pre verejné knižnice (t. j. 40 pracovných hodín odborného vzdelávania na 1 zamestnanca ročne);
 - **riešenie:**
 - aktualizovať Národné štandardy zamestnaní pre knihovnícke profesie a začleniť ich do Národnej sústavy kvalifikácií;
 - prijatie novej právnej úpravy a vypracovanie vzdelávacích a metodických materiálov;
 - vytvorenie personálnych kapacít a materiálno-technických prostriedkov pokrývajúcich celoživotné vzdelávanie;
 - pripraviť metodiku pre nový systém vzdelávania a odmeňovania knihovníkov – princíp zbierania kreditov za absolvovanie vzdelávacích kurzov a následné motivačné benefity;
 - pripraviť jednotný vzor knihovníckeho minima formou e-learningu určeného primárne pre neprofesionálnych pracovníkov knižníc;
 - zvýšiť dostupnosť poradenských služieb pre oblasť celoživotného vzdelávania pracovníkov knižníc na všetkých úrovniach systému knižníc;
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVŠ SR, ŠIOV, MK SR, SNK, UKB a CVTI SR.

- 3) **Zaviesť systém celoživotného vzdelávania v múzejníctve ako zákonnú povinnosť:**
 - **cieľ:** cieľom právnej úpravy vzdelávania odborných zamestnancov múzeí v návrhu zákona o múzeách je vytvorenie právneho prostredia pre podporu systematickej prípravy a zvyšovania odbornej úrovne zamestnancov múzeí na kvalitné plnenie úloh pri správe zbierkového fondu.
 - **riešenie:**
 - legislatívnou zmenou stanoviť počet realizovaných kurzov za rok, ktoré budú organizovať metodické centrá;
 - zabezpečiť personálne kapacity pokrývajúce celoživotné vzdelávanie;
 - vytvoriť pracovníkom múzeí a galérií priestor a podmienky na celoživotné vzdelávanie;
 - nastaviť systém motivácie celoživotného vzdelávania;
 - pripraviť jednotný vzor múzejníckeho minima formou e-learningu určeného primárne pre neprofesionálnych pracovníkov múzeí a galérií;
 - zvýšiť dostupnosť poradenských služieb pre oblasť celoživotného vzdelávania pre pracovníkov múzeí a galérií na všetkých úrovniach.

- **spolupracujúce subjekty:** MK SR, SNM, SNG, kooperácia s ďalšími subjektmi (napr. Národným osvetovým centrom, Úradom splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti), súčinnosť múzeí a galérií.

4) **Zabezpečiť priebežné dopĺňanie odbornej kvalifikácie:**

- **cieľ:** zabezpečiť ďalšie vzdelávanie prostredníctvom akreditovaných vzdelávacích programov a certifikovaných kurzov, ktoré poskytnú doplnenie, obnovenie, rozšírenie alebo prehĺbenie kvalifikácie potrebnej na výkon odbornej činnosti;
- **riešenie:**
 - v pravidelnom intervale aktualizovať štruktúru akreditovaných vzdelávacích kurzov pre jednotlivé odborné pracovné pozície;
 - iniciovať vytvorenie systému stáží a praxe v inštitúciách pre rôzne typy pracovných pozícií;
 - iniciovať vytvorenie systému vzdelávania pre manažment v oblasti riadenia ľudských zdrojov;
- **spolupracujúce subjekty:** SNK, CVTI, SNM, SNG.

2.11 OBLASŤ OCHRANY PAMIATKOVÉHO FONDU

Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Pamiatky sú súčasťou duchovného a materiálneho kultúrneho dedičstva Slovenskej republiky, zdrojom identity, vzdelanosti, historického vedomia a vlastenectva občanov. Sú prostriedkom tolerance, občianskej súdržnosti a porozumenia medzi etnikami a náboženskými skupinami. Pamiatkový fond, predovšetkým národné kultúrne pamiatky (ďalej aj „kultúrne pamiatky“), pamiatkové rezervácie, pamiatkové zóny a archeologické lokality sú nielen cenným kultúrnym majetkom, ale aj významným prvkom ekonomického rozvoja. Obnova kultúrnych pamiatok a ich primerané využívanie prispieva k zvyšovaniu kvality života, zvyšuje zamestnanosť a viaže na seba ďalšie pracovné miesta a udržateľný rozvoj. Ako podstatná zložka cestovného ruchu, najmä tzv. kultúrneho turizmu, sú a môžu byť zdrojom podnikateľských aktivít a dôležitým rozvojovým faktorom regiónov a obcí Slovenska.

Ochrana pamiatok nenadobudla dosiaľ adekvátne postavenie vo vedomí spoločnosti, čo súvisí najmä s ideologizovaním hodnôt kultúrneho dedičstva v minulosti, diskontinuitou vlastníckych vzťahov, v dôsledku toho i s výrazne diferencovaným a vykokoreným vzťahom spoločnosti k pamiatkam a kultúrnemu dedičstvu. Ďalším z dôvodov je dlhodobá nízka ekonomická podpora kultúry a nevyužívanie jedného z najprirodzenejších a najperspektívnejších rozvojových potenciálov územia, ktorým by mal byť pamiatkový fond. Súvisí to aj s nedostatočným vzdelávaním mládeže v tejto oblasti.

Potrebu ďalšieho vzdelávania a budovania kapacít v oblasti ochrany, správy a rozvoja pamiatkového dedičstva v krajinách strednej a východnej Európy konštatovalo už v roku 2012 aj Centrum svetového dedičstva UNESCO (v spolupráci s ICCROM). Táto potreba pritom stále nie je dostatočne reflektovaná, ako vyplýva aj z už uvedených informácií.

Projekt Heritage Train zhromažďuje a reflektuje poznatky o stave vzdelávania v profesiách angažovaných v práci s objektmi kultúrneho dedičstva, ako sú definované v správe Rady Európskej únie, ktorú v rámci otvorenej koordinácie pripravila pracovná skupina expertov členských štátov EÚ v rokoch 2017 – 2018. Jedným z kľúčových posolstiev ich správy je, že: *„Európa naliehavo potrebuje zlepšiť, podporiť a chrániť technické a profesionálne zručnosti ľudí, ktorí zabezpečujú dlhodobú udržateľnosť jej kultúrneho dedičstva“* (OMC Working Group of the EU Member States Experts, report, strana č. 6).

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

V súčasnosti je na Slovensku 32 stredných umeleckých škôl⁸⁶ súkromných aj štátnych, resp. cirkevných, no iba niektoré z nich sú zamerané na vizuálne umenie a majú v učebných plánoch aj špecializované umelecké odbory zamerané na reštaurovanie umeleckých diel. Ide napríklad o nasledujúce študijné programy:

- 8651 M 05 Konzervátorstvo a reštaurátorstvo na Škole úžitkového výtvarníctva Josefa Vydru v Bratislave;
- 8651 M 05 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – omietky a štuková výzdoba na Škole umeleckého priemyslu v Banskej Štiavnici;
- 8245 M 01 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – drevorezieb;
- 8264 603 konzervátorské a reštaurátorské práce – drevo na Škole umeleckého priemyslu v Kežmarku;
- 8651 M 09 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – papier, staré tlače a knižné väzby;
- 8651 M 05 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – omietky a štuková výzdoba na Spojenej škole Samuela Mikovíniho v Banskej Štiavnici;
- 8661 M 01 zlatníctvo a strieborníctvo;
- 8661 M 02 umelecké zámočníctvo a kováčstvo;
- 8661 M 03 plošné a plastické rytie kovov;
- zlatník a klenotník (celoživotné vzdelávanie) na Súkromnej škole umeleckého priemyslu v Hodruši-Hámroch;

⁸⁶ Dostupné na: <http://www.zoznamskol.eu/typ/stredna-umelecka-skola/>.

- konzervátorstvo a reštaurátorstvo – maliarske techniky na Škole umeleckého priemyslu v Košiciach.

Je potrebné a žiaduce, aby tieto stredné umelecké školy mali automaticky komplexnejšie vzdelávanie o kultúrnom dedičstve a jeho ochrane/obnove. V sektore stredných umeleckých škôl je dlhodobý problém poddimenzovaného stavu odborných pedagógov aj následkom nedobrych platových podmienok v školskom sektore, predovšetkým na štátnych školách v podobe tabuľkových plátov podľa zaradenia do platovej triedy. Aj po viacročnej pedagogickej praxi sú tieto platové podmienky učiteľov a učiteliek stredných škôl neuspokojivé.

K oblasti celoživotného vzdelávania, resp. ďalšieho odborného vzdelávania dospelých (t. j. ďalšieho vzdelávania už pracujúcich profesionálov v oblasti ochrany a rozvoja kultúrneho dedičstva):

Ústredie ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV) založilo projekt Škola remesiel ÚĽUV. Tento projekt zastrešuje komplex vzdelávacích činností, ktorý vznikol s cieľom prehĺbovať vzťah verejnosti k tradíciám a k nehmotnému kultúrnemu dedičstvu, odovzdávať poznatky a vedomosti o ľudových remeslách a prispievať tak k ich ochrane a rozvoju. Predmetom činnosti Školy remesiel ÚĽUV sú rôzne typy vzdelávacích aktivít zameraných na zachovanie rozmanitých techník a postupov, na odovzdávanie vedomostí a zručností majstrov ďalšej generácii – teda na ochranu živého dedičstva. Škola remesiel vzdeláva v hrnčiarskom, drotárskom, textilnom, rezbárskom, košíkárskom remesle, vo výrobe pišťal a fujár. Vzdelávaciu činnosť realizuje prostredníctvom regionálnych centier remesiel v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach.

Academia Istropolitana Nova, o. z., v spolupráci s Pamiatkovým úradom SR vytvorila slovensko-česko-rakúske partnerstvo, ktorého súčasťou sú aj pamiatkové inštitúcie z Česka a Rakúska a s nimi spolupracujúce subjekty z akademickej sféry a tretieho sektora (projekt Heritage Train⁸⁷ financovaný cez program Erasmus+).

V rámci projektu bola realizovaná porovnávací analýza ďalšieho vzdelávania dospelých v danej téme vo vybraných troch krajinách (Slovenská republika, Česká republika, Rakúsko). Ako vyplýva z analýzy, situácia na Slovensku má najväčšie rezervy, pričom:

- 1) vzdelávaniu sa venuje relatívne veľký počet rôznorodých subjektov (väčšina sú súkromné neziskové subjekty – občianske združenia, komory a pod.);
- 2) vzdelávanie je síce rôznorodé, avšak väčšinou nie je dostatočne systematické;
- 3) medzi jednotlivými subjektmi nie je vždy pravidelná komunikácia, resp. nie je dostatočná koordinácia.

V Rakúsku aj Česku je situácia odlišná, keďže značnú časť ponuky ďalšieho vzdelávania dospelých pokrývajú štátne pamiatkové inštitúcie. Na Slovensku, vzhľadom na nedostatok financií, sa takáto ponuka na Pamiatkovom úrade SR začala vytvárať až vďaka projektu ProMonumenta. Dnes, po skončení projektu, sú výstupy projektu, resp. vytvorené vzdelávacie aktivity, integrálnou súčasťou úradu. Ide najmä o tému tradičné stavebné remeslá.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Identifikované trendy, výzvy, potreby:

- vzdelávanie v digitálnych technológiách (cieľ: zvýšiť bezbariérovosť a dostupnosť kultúry);
- vzdelávanie v legislatívnej oblasti ochrany hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva (ochrana a bezpečnosť voči živelným pohromám a prírodným katastrofám, ako aj proti odcudzeniu a nedovolenému obchodovaniu);
- interdisciplinárne vzdelávanie;
- nedostatok špecializovaných odborov, zameraných na tradičnú remeselnú činnosť v rámci výučby na stredných umeleckých školách či stredných odborných školách. Napríklad chýbajú odbory štukatérstvo, tesárstvo, kamenárstvo, klampiarstvo, umelecké rezbárstvo, umelecké kováčstvo, kovolejárstvo, reštaurovanie kameňa a dreva, ktorých absolventi sú nenahraditeľní v procese pamiatkovej obnovy. Na

⁸⁷ Dostupné na: <https://ainova.sk/project/medzinarodna-spolupraca-pre-odborne-vzdelavanie-v-ochrane-pamiatok-heritage-train/>.

trhu práce by tak okamžite našli uplatnenie ako živnostníci alebo ako členovia špeciálneho tímu Pro Monumenta 2.

Súkromná škola umeleckého priemyslu v Kremnici, založená v roku 1966, zanikla v lete 2023 na základe insolventnosti. V súčasnosti vlastník nehnuteľnosti a zriaďovateľ zaniknutej školy – Banskobystrický samosprávny kraj (ďalej aj „BBSK“) – hľadá možnosti opätovného zriadenia strednej odbornej školy so zameraním na umelecké remeslá, t. j. transformácie zaniknutej Súkromnej školy umeleckého priemyslu v Kremnici na Strednú odbornú školu umeleckých remesiel s novým učebným plánom zameraným na M – odbory (4-ročné s maturitou), H – odbory (3-ročné s výučným listom) a K – odbory (4-ročné s maturitou a výučným listom) a taktiež možnosť nadstavby pre dospelých s certifikátom. Súčasťou zámeru je aj komplexná obnova nehnuteľnosti, v ktorej škola sídli a ktorá je národnou kultúrnou pamiatkou. Podmienkou renovácie je však získanie viacerých finančných zdrojov na jej pamiatkovú obnovu. Zároveň by takto nastavený nový učebný plán predmetnej školy naplnil aktuálne programové vyhlásenie vlády, ako aj saturoval nedostatok špecializovaných odborov, zameraných na tradičnú remeselnú činnosť, čo by v konečnom dôsledku pozitívne ovplyvnilo alarmujúci nedostatkový stav súvisiacich profesií (z oblastí ako štukatérstvo, tesárstvo, kamenárstvo, klampiárstvo, umelecké rezbárstvo, umelecké kováčstvo, kovolejárstvo či reštaurovanie kameňa a dreva) na pracovnom trhu.

Všeobecne uznávaným trendom pri ďalšom vzdelávaní dospelých je prepájanie súvisiacich profesijných skupín (interdisciplinárne vzdelávanie). Vytvárajú sa tak podmienky na lepšie porozumenie a spoluprácu. Toto je obzvlášť urgentné v oblasti ochrany pamiatok (historického stavebného fondu), kde je často potrebná synergie medzi vlastníkmi, pamiatkarmi, samosprávou, architektmi, reštaurátormi, umeleckými remeselníkmi a podobne.

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Problémy týkajúce sa odborného vzdelávania:

- absencia foriem vzdelávania pre niektoré historické a tradičné profesie;
- absencia systematickej výchovy a vzdelávania mládeže vo vzťahu k ochrane a zachovaniu kultúrneho dedičstva vrátane pamiatkového fondu.

Problémy týkajúce sa ďalšieho vzdelávania dospelých v oblasti ochrany a rozvoja architektonického dedičstva na Slovensku:

- vzdelávacie aktivity sú síce početné, avšak väčšinou nie sú dostatočne systematické;
- medzi jednotlivými subjektmi/poskytovateľmi (ktorých väčšina je z neziskového sektora) nie je vždy pravidelná komunikácia, resp. koordinácia;
- nedostatočne využité príležitosti, ktoré ponúka spolupráca so susednými krajinami (najmä s Českou republikou a Rakúskom).

Nulový variant:

Pokračovanie nevyhovujúceho stavu bude mať za následok prehĺbenie nedostatkov, ktoré dnes existujú pri ochrane a rozvoji kultúrneho dedičstva – t. j. kvalita obnovy (najmä v prípade historických objektov, ktoré nie sú zapísané ako NKP) a tiež využitie kultúrneho dedičstva pre miestny regionálny rozvoj.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

- 1) Na základe už vykonanej analýzy zostaviť modulový systém ďalšieho vzdelávania dospelých v oblasti ochrany a rozvoja historického stavebného fondu s využitím medzinárodnej slovensko-česko-rakúskej spolupráce a s využitím existujúceho potenciálu (v pamiatkových inštitúciách, v treťom sektore aj v akademickej sfére) na princípoch interdisciplinárneho vzdelávania otvoreného súčasne pre všetky kľúčové cieľové skupiny:

- **cieľ:** systematické ďalšie vzdelávanie dospelých v oblasti ochrany a rozvoja historického stavebného fondu;
- **riešenie:** medzinárodný modulový program ďalšieho vzdelávania dospelých v oblasti ochrany

- a rozvoja historického stavebného fondu;
 - **spolupracujúce subjekty:** Pamiatkový úrad SR, Národní památkový ústav Praha, Rakúsky federálny pamiatkový úrad (Viedeň), Academia Istropolitana Nova, o. z. (SK), Fakulta reštaurovania v Litomyšli (Univerzita Pardubice, CZ), Slovenská komora architektov a ďalšie subjekty z rôznych sektorov, ktoré sú v súčasnosti prizývané do partnerstva.
- 2) **Na základe už vykonanej analýzy vytvoriť platformu na prepojenie všetkých subjektov na Slovensku, ktoré realizujú ďalšie vzdelávania dospelých v oblasti ochrany a rozvoja historického stavebného fondu (t. j. subjektov z verejného aj súkromného sektora):**
- **cieľ:** lepšia prehľadnosť a koordinácia v celkovej ponuke ďalšieho vzdelávania dospelých;
 - **riešenie:** internetový portál na danú tému;
 - **spolupracujúce subjekty:** Pamiatkový úrad SR, Národní památkový ústav Praha, Rakúsky federálny pamiatkový úrad (Viedeň), Academia Istropolitana Nova, o. z. (SK), Fakulta reštaurovania v Litomyšli (Univerzita Pardubice, CZ), Slovenská komora architektov a ďalšie subjekty z rôznych sektorov, ktoré sú v súčasnosti prizývané do partnerstva.
- 3) **Realizovať analýzu súčasného stavu a potrieb v rámci celoživotného vzdelávania v oblasti pamiatkovej obnovy – reštaurovanie z pohľadu aktuálnych trendov a potrieb sektorov, ako aj pracovného trhu:**
- **cieľ:** zhromaždiť informácie o súčasnom stave vzdelávania s dôrazom na potreby v pamiatkovej obnove;
 - **riešenie:** vypracovať a uskutočniť komplexnú analýzu, zahŕňajúcu prieskumy, rozhovory a zhromaždenie údajov o aktuálnych trendoch a potrebách sektorov;
 - **spolupracujúce subjekty:** odborníci z oblasti pamiatkovej obnovy, vzdelávacie inštitúcie, zamestnávateľia v kultúrnom a kreatívnom priemysle.
- 4) **Vytvorenie vzdelávacieho programu regionálnych a lokálnych tvorcov politik v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu so zameraním na pamiatkovú obnovu – reštaurovanie a vytvorenie špecifických vzdelávacích programov s osobitným dôrazom na udržateľnosť a environmentálny prístup v pamiatkovej obnove – reštaurovaní:**
- **cieľ:** poskytnúť regionálnym a lokálnym tvorcom príležitosť získať odborné znalosti v oblasti pamiatkovej obnovy;
 - **riešenie:** vypracovať a implementovať vzdelávací program s dôrazom na politiky v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu s odbornou podporou;
 - **spolupracujúce subjekty:** regionálne a miestne kultúrne inštitúcie, odborníci z oblasti pamiatkovej obnovy, vzdelávacie organizácie.
- 5) **Zabezpečiť spoluprácu medzi MK SR a MŠVVM SR na tvorbe učebných osnov pre stredné umelecké školy v oblasti kultúrneho dedičstva a pamiatkovej obnovy:**
- **cieľ:** zabezpečiť, aby príslušné učebné osnovy pre stredné umelecké školy obsahovali primeranú úroveň vedomostí a zručností;
 - **riešenie:** spolupráca na vypracovaní konkrétnych návrhov a aktualizácii učebných osnov zahŕňajúcich aspekty kultúrneho dedičstva a pamiatkovej obnovy;
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, MK SR, odborníci z oblasti kultúrneho dedičstva a pamiatkovej obnovy, školské a odborné inštitúcie pôsobiace v oblasti umenia a kultúry.
- 6) **Samovzdelávanie odbornou a náučnou literatúrou prostredníctvom sietí obecných, mestských, okresných, krajských, univerzitných a štátnych vedeckých knižníc:**
- **cieľ:** podporiť prístup k odbornej a náučnej literatúre o kultúrnom dedičstve a pamiatkovej obnove prostredníctvom verejných knižníc a inštitúcií;
 - **riešenie:** identifikácia relevantnej odbornej a náučnej literatúry týkajúcej sa kultúrneho dedičstva a pamiatkovej obnovy a zabezpečenie dostupnosti tejto literatúry v knižniciach a inštitúciách prostredníctvom nákupu, výpožičiek alebo elektronického prístupu, ako aj organizácia osvetových a vzdelávacích podujatí (semináre, prednášky, workshopy) v spolupráci s knižnicami na tému kultúrneho dedičstva;

- **spolupracujúce subjekty:** verejné knižnice (obecné, mestské, okresné, krajské, univerzitné, štátne vedecké), odborné organizácie zamerané na kultúrne dedičstvo a pamiatkovú obnovu.
- 7) **Podporiť vzdelávanie a prípravu na trh práce, zamerané na tradičné stavebné remeslá pre stredné odborné školy a odborné učilišťa v spolupráci s MŠVVM SR:**
- **cieľ:** zabezpečiť kvalitné vzdelávanie a prípravu mladých ľudí v tradičných stavebných remeslách reflektujúc požiadavky trhu práce v tejto oblasti;
 - **riešenie:** aktualizácia a prispôsobenie učebných osnov a vzdelávacích programov stredných odborných škôl a odborných učilíšť podľa potrieb tradičných stavebných remesiel, poskytnutie odbornej prípravy a školení učiteľom a pedagógom zameraným na tradičné stavebné remeslá, zabezpečenie spolupráce s firmami a podnikmi v oblasti stavebných remesiel na zabezpečenie praktického vzdelávania a stáží pre žiakov;
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, stredné odborné školy a odborné učilišťa, odborné združenia a organizácie v oblasti, firmy a podniky zamerané na stavebné remeslá.

2.12 REMESLNÁ TVORBA

Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Do sektora tradičných remesiel zaraďujeme:

- remeslá vychádzajúce z tradičných materiálov, techník a vzorov;
- dizajn vychádzajúci z takýchto remesiel.

Na Slovensku sa týmto sektorom zaoberá ÚĽUV, ktorý je príspevkovou organizáciou štátu v pôsobnosti MK SR. Okrem iného mapuje tradičných remeselníkov (začínajúcich a skúsených výrobcov používajúcich tradičné remeselné techniky, materiály a/alebo vzory). Na svojom webovom sídle zverejňuje o nich údaje v zozname výrobcov. Ten ponúka prehľad aktívnych, ale aj v súčasnosti v tradičnom remesle neaktívnych výrobcov. Keďže neexistuje povinnosť pre tradičného remeselníka byť evidovaný v tomto zozname, nemožno ho považovať za komplexný a tým ani za plne výpovedný.

Aktívnych tradičných remeselníkov v zozname k 9. 1. 2024 ÚĽUV eviduje 1 527 (v Banskobystrickom kraji 322, v Bratislavskom kraji 279, v Žilinskom 221, v Trenčianskom 197, Trnavskom 147, Prešovskom 139, Košickom 121 a v Nitrianskom kraji 101 remeselníkov). Medzi nimi sú aj majstri ľudovej umeleckej výroby (410 osôb).

Čestný titul majster ľudovej umeleckej výroby udeľuje od roku 1959 ÚĽUV každoročne najlepším remeselníkom za výnimočné výsledky v konkrétnych tradičných remeslách.

Od roku 2000 ÚĽUV organizuje v dvojročných intervaloch súťaž dizajnu orientovaného na remeslo s názvom Kruhy na vode, v tomto roku s tromi sekciami:

- sekcia A (medzinárodný formát) – dizajnéri, remeselníci a výrobcovia, výtvarníci, študenti vysokých škôl zohľadňujúci v realizáciách súčasného dizajnu remeselné prístupy, prípadne využívajú tradíciu v širšom zmysle ako inšpiráciu pre experimentálny dizajn;
- sekcia B (národný formát) – remeselníci a výrobcovia ľudovomeleckých výrobkov, ktorí kladú pri tvorbe dôraz na funkčný, estetický a ekologický aspekt diela a zohľadňujú možnosť jeho sériovej reprodukovateľnosti;
- sekcia C (národný formát) – žiaci stredných škôl s inovatívnymi dielami inšpirovanými postupmi a vzormi tradičného remesla, realizovanými za pomoci prírodných či v menšej miere alternatívnych materiálov.

Azda najväčším problémom sektora je, že tradičný remeselník dnes mnohokrát nemá oficiálny status a remeslo vykonáva v rámci sivej ekonomickej zóny, teda neoficiálne. ÚĽUV ani MK SR nemajú na pomenovanie konkrétnych skutočností pracovného trhu v tomto sektore relevantné dáta. S podobnými problémami sa stretávajú aj v iných krajinách. Dôvodom je, že tradičné remeslá boli dlhé roky zakonzervované ako kultúrne dedičstvo konkrétneho národa, de facto boli politickou zbraňou, poukazujúcou na starobylosť a jedinečnosť istého etnika. Dnes je však situácia iná a ľudia, ktorí sa venujú tradičným remeslám a dizajnu z nich vychádzajúcu, sa chcú nimi živiť. Aj v oficiálnej rétorike UNESCO sa výraz „nehmotné kultúrne dedičstvo“ v posledných rokoch mení na „živé dedičstvo“. Teda také dedičstvo, ktorým žijú aj súčasné generácie.

V časoch globálnej ekonomiky do popredia v Európe čoraz viac vystupuje potenciál rozvoja miestnej ekonomiky, ktorá zužitkuje miestnu pracovnú silu a miestne prírodné materiály. Ľudia aj na Slovensku cítia čoraz väčšiu potrebu prispievať k životu aktívne aj cez svoje vlastné aktivity – aby boli v súlade s prírodou a udržateľnosťou. Podpora tradičných remesiel cez miestne malé a stredné podniky je dnes celoeurópskou snahou, keďže práve ony sú konkurencieschopné a majú potenciál vytvárať udržateľné pracovné miesta priamo v regiónoch. Pozícia tradičného remeselníka na trhu práce je však komplikovaná – remeslo, ktorému sa venuje, často nemá formálne ukotvenie v systéme povolání, a tak nespadá do žiadnej skupiny, ktorá by mohla spoločne žiadať lepšie podmienky na prácu.

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

V kontexte odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania a odborných činností dlhodobu absentuje formálne vzdelávanie špeciálne zamerané na tradičné remeselné techniky (vrátane tradičných prírodných materiálov a vzorov) v jednotlivých remeslách.

Pred rokom 1989 bolo stredoškolské (učňovské) školstvo späté s výrobnými podnikmi orientovanými na remeslo. Po ich zániku postupne prestali existovať aj súvisiace odbory na stredných školách. So zánikom odborov zároveň súvisí aj zníženie počtu odborných učiteľov a neobnovovanie vybavenia odborných učební a dielní.

Tradičné remeslo má dnes miesto na niektorých stredných umeleckých a umeleckopriemyselných školách, ale znovu nie systémovo – obsah a rozsah je podmienený individuálnou angažovanosťou konkrétneho pedagóga, napríklad aj jeho spoluprácou s ÚLUV-om.

Pri snahe opätovne oživiť formálne odborné vzdelávanie je potrebné zobrať do úvahy viacero súvislostí, keďže ide o širokospektrálnu tému. Dotýka sa aj výučby remeselných techník na základných školách, na odborných vysokých školách i podmienok na uplatnenie výkonom tradičného remesla na súčasnom trhu práce na Slovensku či v EÚ. V súčasnosti nie sú k dispozícii komplexné informácie o celkovom počte stredných škôl, ktoré ponúkajú študijné odbory obsahujúce aj výučbu tradičných remeselných techník a vzorov (vrátane získavania a spracovania prírodných materiálov), ako i vyučovacie predmety, po ktorých absolvovaní bude žiak pripravený na samostatné podnikanie. Rovnako chýbajú informácie o relevantnej odbornosti stredoškolských pedagógov a o technickom vybavení škôl.

V Štátnom vzdelávacom programe sa v časti 85 – umenie a umeleckoremeselná tvorba II⁸⁸ nachádzajú odbory:

- 85 8503 K 01 umeleckoremeselné spracúvanie kovov – kovácke a zámočnícke práce;
- 85 8503 K 03 umeleckoremeselné spracúvanie kovov – rytecké práce;
- 85 8503 K 04 umeleckoremeselné spracúvanie kovov – pasiarcke práce;
- 85 8504 K 01 umeleckoremeselné spracúvanie dreva – stolárske práce;
- 85 8504 K 02 umeleckoremeselné spracúvanie dreva – rezbárske práce;
- 85 8504 K 03 umeleckoremeselné spracúvanie dreva – čalúnnické a dekoratívne práce;
- 85 8513 K umeleckoremeselné spracúvanie kože;
- 85 8541 H umelecký kováč a zámočník;
- 85 8555 H umelecký rezbár;
- 85 8557 H umelecký stolár;
- 85 8573 H umelecký keramik.

Zoznam škôl, ktoré majú oprávnenie uskutočňovať v týchto odboroch výchovu a vzdelávanie podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, je uvedený v prílohe.

V oblasti celoživotného vzdelávania je najvýznamnejším aktérom na Slovensku ÚLUV, a to prostredníctvom svojich troch Regionálnych centier remesiel (Bratislava, Banská Bystrica, Košice). O ostatných aktéroch v súčasnosti nie sú k dispozícii relevantné údaje.

Ústredie má prepracovanú metodiku, poskytuje aj akreditované vzdelávacie programy a disponuje kvalitnou lektorskou základňou (lektormi sú zväčša aktívni výrobcovia, tradiční remeselníci). Do istej miery supluje formálne vzdelávanie v oblasti tradičných remesiel.⁸⁹ Spolupracuje s viacerými strednými školami (workshopy, prednášky, účasť žiakov v súťaži Kruhy na vode), menovite:

- Škola umeleckého priemyslu Josefa Vydru, Dúbravská cesta 11, 845 32 Bratislava; odbory: dizajn a tvarovanie dreva, textilný dizajn;
- Škola umeleckého priemyslu, Scota Viatora 6, 034 01 Ružomberok; odbor: tvorba hračiek a dekoratívnych predmetov – dlhodobá spolupráca s pedagógom školy Mgr. art. Michalom Hanulom;
- Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 1687, 040 01 Košice; odbory: propagačné výtvarníctvo, odevný dizajn a fotografický dizajn,
- Stredná odborná škola drevárska, Lučenecká cesta 2193/17, 960 01 Zvolen; odbor: tvorba nábytku a interiéru, od septembra 2024 odbor: výroba hudobných nástrojov.

⁸⁸ Špecifikácie nasledujúcich odborov sú uvedené v rámci ŠVP 85 – Umenie a umeleckoremeselná tvorba II, dostupné na: https://siov.sk/wpcontent/uploads/2019/10/%C5%A0VP_82_85_Umenie_a_umeleckoremeseln%C3%A1_tvorba_II.pdf.

⁸⁹ Dostupné na: <https://uluv.sk/kurzy/>.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Otázka prípadného návratu k výučbe tradičných remesiel a dizajnu z nich vychádzajúceho na stredných školách musí byť ponímaná v širšom kontexte, za účasti regiónov a štátu, aby vznikli systematické riešenia v dlhodobom horizonte. Európska komisia v posledných rokoch vidí v tradičných remeslách a dizajne orientovanom na ne inováčny a rozvojový potenciál. Európa dnes so svojou drahou pracovnou silou nemôže konkurovať masovému priemyslu z rozvojových krajín, aj preto je v Európskej komisii aktuálna legislatívna podpora malých a stredných podnikov, kam spadajú aj remeselné a dizajnérske subjekty. Aj na Slovensku by sme mali začať uvažovať v týchto súvislostiach a priznať tejto oblasti náležité miesto. Bola by to investícia do budúcnosti – malé a stredné remeselné podniky využívajú v prevažnej miere miestne suroviny, skultúrňujú život v regiónoch a podporujú miestnu ekonomiku.

S podobnými úvahami sa ÚĽUV stretol v roku 2022 pri monitorovaní postavenia tradičných remesiel v európskych krajinách. Výsledky dotazníkového prieskumu a následné online rozhovory s partnermi z európskych organizácií remesiel ukázali, že s podobnými výzvami sa „boria“ aj v iných krajinách. Absencia výučby ručných prác sa prejavuje nielen v oblasti tradičných remesiel – pre nedostatok zručností nie je u detí dobre vyvinutá jemná motorika, vôľové vlastnosti, narušená je sústredenost⁹⁰. Na hľadanie riešení je potrebná spolupráca dotknutých rezortov (kultúra, hospodárstvo, školstvo atď.), samosprávnych krajov a mimovládnych organizácií. ÚĽUV spolupracuje s viacerými strednými i vysokými dizajnérskymi a umeleckými školami, taktiež s remeselníkmi a remeselnými podnikmi. Na začiatok je potrebné zadefinovať tie tradičné remeslá, ktoré majú potenciál rozvoja aj dnes (napr. spracovanie vlny a kože, kováčstvo, dizajn dreva, keramika, textil, košíkárstvo). Samozrejme, s prihliadnutím na aktuálne potreby trhu práce – teda absolvent odborov vychádzajúcich z tradičných remesiel by mal po ukončení školy popri výrobných zručnostiach vedieť viesť remeselný podnik, mal by mať informácie o možnostiach kooperácie a sieťovania, o družstevníctve, mal by mať základy marketingu a predaja výrobkov, mal by vedieť o základoch dizajnovania výrobkov a pod. Len tak môže byť konkurencieschopný.

V tomto duchu sa ako aktuálne javí koncipovanie prierezového vzdelávacieho programu zameraného na tradičné remeslá a ich význam a uplatnenie v praxi. Bol by určený nielen tým žiakom, ktorí budú po skončení školy tvoriť a ochraňovať kultúrne dedičstvo (tradičné remeslá, umenie, dizajn), ale aj tým, čo budú kultúrne dedičstvo riadiť, financovať a využívať ako súčasť svojich príjmov (verejná a štátna správa, ekonomika, cestovný ruch a podobné vysokoškolské odbory).

Medzi aktuálne výzvy patria predovšetkým:

- získať dáta o reálnych potrebách trhu práce, na ktorých základe by bolo možné kreovať vzdelávací systém reflektujúci súčasné potreby;
- identifikovať potreby tradičných remeselníkov v oblasti ich vzdelávania;
- vytvárať partnerstvá zamestnávateľ/škola s možnosťou využitia formy financovania cez duálne vzdelávanie;
- preskúmať obsahovú náplň formálnych vzdelávacích programov.

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania profesionálov v oblasti remesiel sú:

- absencia relevantných dát o formálnom vzdelávaní v oblasti tradičných remesiel a o celoživotnom vzdelávaní v SR;
- nedostatočná príprava absolventov na trh práce – absencia/nedostatok zručností viesť remeselný podnik a dizajnováť výrobky, absencia/nedostatok vedomostí o získavaní/spracovaní prírodných materiálov a nedostatok/absencia praxe v používaní tradičných výrobných postupov.

⁹⁰ Analýza týchto zistení je dostupná v interných materiáloch ÚĽUV s názvami Podpora tradičných remesiel v zahraničí a Východisková štúdia rozvoja zahraničnej spolupráce.

Nulový variant:

Tradičné remeslá na Slovensku by boli naďalej brané skôr ako voľnočasová aktivita, ktorá má predovšetkým psychohygienickú funkciu. Pri súčasnom nastavení spoločnosti a aktívnej činnosti ÚĽUV-u majú potenciál osloviť pomerne široké spektrum verejnosti. Aby však pretrvali do budúcnosti, rozvíjali sa a v ideálnom prípade sa stali výzvou pre mladých na zmysluplný pracovný život, je potrebné systematické nastavenie tohto sektora, počnúc odborným školstvom.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

- 1) **Prieskum a analýza aktuálneho systému a obsahu formálneho stredoškolského vzdelávania v oblasti remesiel v SR:**
 - **cieľ:** získať aktuálny prehľad o systéme a obsahu existujúceho formálneho stredoškolského vzdelávania v SR a analýza získaných dát;
 - **riešenie:** v spolupráci s dotknutými aktérmi získať všetky relevantné dáta o aktuálnych študijných odboroch na stredných školách a obsahu ich vyučovania;
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠIOV, MK SR, ÚĽUV.
- 2) **Prieskum a analýza potrieb tradičných remeselníkov v SR:**
 - **cieľ:** zistiť a analyzovať potreby vybranej vzorky začínajúcich a etablovaných remeselníkov v SR v oblasti ich celoživotného vzdelávania, zistiť, aké majú dosiahnuté formálne vzdelanie a ak študovali remeslo na strednej škole, ako hodnotia výučbu (obsah, rozsah) v kontexte požiadaviek praxe – t. j. získať názory dotknutých osôb;
 - **riešenie:** dotazníky, štruktúrované rozhovory;
 - **spolupracujúce subjekty:** vybraní remeselníci, MK SR, ÚĽUV.
- 3) **Prieskum a analýza celoživotného vzdelávania v oblasti tradičného remesla v SR:**
 - **cieľ:** zistiť, akí aktéri v tejto oblasti okrem ÚĽUV-u aktívne pôsobia, získať a analyzovať dáta o forme a obsahu poskytovaného celoživotného vzdelávania a vytvoriť prehľad o celoživotnom vzdelávaní vo vybraných krajinách (príklady dobrej praxe);
 - **riešenie:** prieskum ponuky aktívnych subjektov v tejto oblasti v SR, získanie zahraničných príkladov dobrej praxe prostredníctvom členov organizácie World Craft Council (Europe), ktorého je ÚĽUV členom;
 - **spolupracujúce subjekty:** aktéri na poli celoživotného vzdelávania v oblasti tradičného remesla, MK SR, ÚĽUV.
- 4) **Návrh zmien v oblasti formálneho a celoživotného vzdelávania:**
 - **cieľ:** navrhovať zmeny na základe zberu relevantných dát a ich analýz;
 - **riešenie:** na základe troch uvedených prieskumov a analýz navrhnúť:
 - a) v oblasti formálneho vzdelávania:
 - prehodnotenie obsahov existujúcich študijných odborov a/alebo vznik nových študijných odborov, s významnou integráciou podnikateľských zručností v príslušných štátnych vzdelávacích programoch, (absolvent musí byť pripravený na samostatné podnikanie a výrobu, ktorá ideálne – pri zachovaní tradičných remeselných techník a/alebo materiálov a/alebo vzorov – bude prístupná pre súčasného konzumenta a jej výrobky budú na trhu predajné), a to aj v rámci pomaturitného štúdia (rekvalifikácia);
 - stredné školy v každom samosprávnom kraji, v ktorých by bola zavedená alebo posilnená výučba vybraných tradičných remeselných techník;
 - b) v oblasti celoživotného vzdelávania:
 - možnosti spolupráce relevantných aktérov pri tvorbe a realizácii programov celoživotného vzdelávania;
 - vzdelávacie programy, ktoré remeselníka pripraví na samostatné podnikanie;
 - vzdelávacie programy, ktoré rozšíria vedomosti a zručnosti vo vybranom remesle;
 - sťaže začínajúcich remeselníkov u majstrov vybraného remesla;
 - **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, MK SR, ŠIOV, samosprávne kraje, stredné odborné školy, SŽK, ÚĽUV.

2.13 TANEČNÉ UMENIE

Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Tanečné umenie je na profesionálnej úrovni zastúpené v troch tanečných žánroch: klasický tanec, ľudový tanec a súčasný tanec. V oblasti javiskovej prezentácie akademického tanca, čiže baletu, pôsobia na Slovensku tri súbory: Balet Slovenského národného divadla, Balet Národného divadla Košice a Balet Štátnej opery v Banskej Bystrici. Repertoárovo i personálne je najväčším súborom Balet Slovenského národného divadla. Nasledujú Balet Národného divadla Košice a Balet Štátnej opery v Banskej Bystrici.

Oblasť ľudového tanca zastupujú na úrovni poloprofesionálnych a profesionálnych telies SLUK, Tanečné divadlo Mladé srdcia (Tanečné divadlo Ifjú Szivek – Táncszínház), PULS a poloprofesionálny Umelecký súbor Lúčnica. V najväčšom z nich, v SLUK-u, vykonáva umeleckú činnosť 52 zamestnancov⁹¹, v PULS-e pôsobí 48 odborných zamestnancov⁹², súbor Mladé srdcia/Tanečné divadlo Ifjú Szivek – Táncszínház má 19 zamestnancov pracujúcich na umeleckom úseku.⁹³ Tanečný súbor poloprofesionálneho súboru Lúčnica má 40 výkonných umelcov – tanečníkov.⁹⁴

Jediným profesionálnym zoskupením zastupujúcim žáner súčasného tanca je Divadlo Štúdio tanca v Banskej Bystrici, ktorého súčasťou je 6 zamestnancov umeleckého súboru a umelecký šéf na úseku umeleckej prevádzky.⁹⁵

Prirodzená fluktuácia tanečných interpretov je vzhľadom na vnútorné (internacionalizácia umeleckého druhu, krátka profesijná životnosť, repertoár, hierarchický rast, fyzická náročnosť profesie a zdravie, platové podmienky atď.) a vonkajšie faktory (spoločenské postavenie interpretov, životná úroveň atď...) pomerne vysoká.

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

Tanečné umenie v celej žánrovej šírke (klasický tanec, ľudový tanec, moderný a súčasný tanec) vyžaduje na interpretáciu technicky a umelecky dobre pripravených tanečníkov. Tanečné konzervatórium Evy Jaczovej (TKEJ) je jediné osemročné štátne konzervatórium na Slovensku zamerané na výchovu profesionálnych tanečných umelcov. Vychováva profesionálnych tanečných umelcov v troch odboroch, a to v odbore klasický tanec, ľudový tanec a moderný tanec. Štúdium na TKEJ v Bratislave je súvislé osemročné štúdium a zahŕňa výučbu štyroch ročníkov základnej školy a štyroch ročníkov strednej školy. Štúdium sa končí maturitnou a absolventskou skúškou, ktorej súčasťou je absolventský koncert. Maturita a absolutorium predstavujú stupeň vyššieho odborného vzdelania a oprávňujú absolventa na výkon profesionálnej činnosti v tanečných súboroch a výkon pedagogickej praxe na konzervatóriu, základných umeleckých školách alebo súkromných školách so zameraním na výučbu scénického tanca. Nižšie uvedené študijné odbory je možné študovať na súkromných konzervatóriách.

Študijné odbory zamerané na oblasť tanečného umenia sú zdefinované prostredníctvom nasledujúcich ŠVP, menovite ŠVP – umenie a umeleckoremeselná tvorba I, skupina 82 konzervatóriá⁹⁶:

- 8227 Q tanec;
- 8227 Q 01 tanec – klasický tanec;
- 8227 Q 02 tanec – ľudový tanec;
- 8227 Q 03 tanec – moderný tanec.

⁹¹ Správa o činnosti a hospodárení za rok 2022 dostupná na: <https://www.sluk.sk/wp-content/uploads/2023/11/Sprava-o-cinnosti-a-hospodareni-za-rok-2022.pdf>

⁹² Výročná správa za rok 2022 dostupná na: <http://www.puls-slovakia.sk/data/Vyrocnna%20sprava%20za%20rok%202022.pdf>

⁹³ Správa o činnosti a hospodárení za rok 2022 dostupná na:

https://ifjuszivek.sk/sites/default/files/downloads/announcements/sprava_o_cinnosti_a_hospodareni_tdisz_rok_2022_final.docx.pdf

⁹⁴ Správa o činnosti a hospodárení 2022 dostupná na: <https://cdn.lucnica.sk/images/2023/04/Spr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti-a-hospod%C3%A1ren%C3%AD-2022.pdf>

⁹⁵ Organizačná štruktúra dostupná na: https://www.studiotanca.sk/wp-content/uploads/Dokumenty/Organizacna_struktura_DST.pdf

⁹⁶ Profil absolventa dostupný na: <https://siov.sk/wp-content/uploads/2019/02/Statny-vzdelavaci-program-Konzervatoria.pdf>

Uvedené študijné odbory sa vyučujú na 10 konzervatóriách na Slovensku, z toho sú 3 tanečné (jedno štátne a dve súkromné).

Súvisiacim študijným odborom je odbor 8226 Q 01 hudobno-dramatické umenie – muzikál.

Uvedený študijný odbor sa vyučuje na 4 konzervatóriách na Slovensku (jednom štátnom a 3 súkromných).

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Situáciu v sektore nemožno zovšeobecňovať, pretože každá z inštitúcií má na základe k prislúchajúcemu tanečnému žánru iné profesijné požiadavky na interpretov, ako aj iné zdrojové možnosti, kde ich získať.

Kým baletné súbory so špecifickým repertoárom, ktorý vyžaduje od tanečníkov zvládnutú vysokú úroveň techniky klasického tanca, sú odkázané len na profesionálne školených absolventov tanečných konzervatórií, súbory zamerané na prezentáciu ľudového tanca si nedostatok kvalifikovaných absolventov prípadne dokážu vykompenzovať tanečníkmi z folklórnych súborov. To platí aj pre Divadlo štúdio tanca v Banskej Bystrici, v ktorom sa vďaka špecifickému repertoáru dokážu uplatniť aj profesionálne neškolení tanečníci. Takáto alternatíva je v profesionálnych baletných telesách (Slovenskom národnom divadle, Národnom divadle Košice, Štátnej opere Banská Bystrica) vzhľadom na náročnosť diel klasického a neoklasického odkazu, nemožná.

Otvorený európsky pracovný trh umožnil vstup profesionálnych tanečníkov z iných krajín a postavil domácich tanečníkov do konkurenčného prostredia. Pozitívom sa stala stúpajúca umelecká úroveň domácich tanečných produkcií, no zároveň sa odkryla nedostatočná pripravenosť absolventov domácich konzervatórií zvládnutú požiadavky baletných súborov. Väčšina súborov pri náboře kvalifikovaných interpretov vyhlasuje medzinárodné konkurzy – podiel uchádzačov zo zahraničia sa líši v závislosti od tanečného žánru i geografie. Z personálneho obsadenia súborov vidíme, že z pohľadu tanečného žánru kompenzujú nedostatok domácich absolventov cudzokrajní interpreti najmä v baletných súboroch, čo, samozrejme, vychádza zo samotnej internacionálnej podstaty umeleckého žánru, a najmenej v oblasti ľudového tanca, ktorý je geograficky i kultúrne (na rozdiel od ostatných tanečných žánrov i rečovo) viazaný na územie Slovenska. Z geografického pohľadu je najväčší dopyt po tanečníkoch na západnom Slovensku, kde pôsobia najväčšie súbory a ponúkajú najlepšie podmienky.

Keďže tanečné umenie komunikuje s percipientmi vonkajšou formou (vizuálne), je dôležité pri výbere zohľadniť estetické kritériá a vzhľadom na špecifiká tanečných techník i fyzické dispozície uchádzačov o profesionálne štúdium tanca. Inými slovami, na štúdium tanečnej interpretácie by mali byť prijímaní len uchádzači, ktorí spĺňajú prísne kritériá, ktoré sú predpokladom zvládnutia tanečnej profesie. **Aktuálne tomu bráni takzvaný normatív na žiaka, pre ktorý sa na štúdium tanca prijímajú aj žiaci, ktorí nemajú žiadne predpoklady vykonávať tanečnú profesiu. Ruka v ruku s týmto problémom ide roztrieštenosť potenciálu do množstva tanečných konzervatórií, ktoré neraz nemajú kvalitných a kvalifikovaných pedagógov.**

Školy súkromných zriaďovateľov sú čiastočne zvýhodnené oproti štátnym konzervatóriám, keďže dostávajú rovnaký normatív ako štátne školy, navyše pritom majú možnosť vyberať školné a podnikat', čo spôsobuje istú diskrimináciu štátnych škôl. V legislatíve chýbajú ustanovenia, zaväzujúce napr. preukázať regionálnu potrebu školy, zamestnávateľské zázemie a potrebu absolventov.

Pre vykonávanie povolania profesionálneho tanečníka, ktorý sa vie uplatniť v profesionálnych umeleckých telesách, je nevyhnutné **prijímať na štúdium len talentovaných uchádzačov**, pretože **nie je možné uplatňovať individuálny prístup k 20 a viac žiakom**, ktorý je pre výchovu profesionálneho tanečníka nevyhnutný, keďže každý žiak disponujeme inými fyzickými a psychickými predpokladmi. Zároveň nie je k dispozícii ani dostatočný počet kvalifikovaných pedagógov s umeleckou praxou pre existujúci počet konzervatórií.

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania profesionálov v tanečnom umení sú:

- normatívne financovanie;
- vyšší počet konzervatórií;
- nedostatok kvalitných kvalifikovaných pedagógov.

Nulový variant:

Ak sa tento problém nebude riešiť, bude sa naďalej znižovať uplatniteľnosť absolventov tanečných konzervatórií a profesionálne súbory budú naďalej siahat' po absolventoch zo zahraničia, prípadne z iného prostredia.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

Zefektívniť systém formálneho vzdelávania profesionálov v oblasti tanečného umenia:

- **cieľ:** zabezpečenie kvalitného poskytovania vzdelávacieho procesu, ktorého výsledkom budú absolventi schopní zvládnuť náročný repertoár profesionálnych tanečných telies, t. j. zvýšiť tak uplatniteľnosť absolventov na pracovnom trhu a zabezpečiť adekvátne množstvo kvalifikovaných pedagogických zamestnancov s dostatočnou praxou v odbore;
- **riešenie:** zrealizovať revíziu aktuálneho systému financovania konzervatórií (zanalyzovať vplyvy normatívneho financovania na kvalitu vzdelávacieho procesu a úroveň absolventov) a navrhnuť alternatívne riešenia a z nich vyplývajúcu prípadnú úpravu legislatívy;
- **spolupracujúce subjekty:** ŠIOV, MŠVVM SR, MK SR, ÚK SR.

2.14 VÝTVARNÉ UMENIE

Popis súčasného stavu v danom sektore – všeobecný kontext

Sektor výtvarného umenia v kreatívnom priemysle predstavuje množstvo špecifických a odborne zameraných profesií. Odborné vzdelávanie v oblasti výtvarného umenia a dizajnu vertikálne pokrývajú ZUŠ (celé Slovensko), ŠUP (celé Slovensko), VŠVU + VŠMU v Bratislave (a v Banskej Bystrici a Košiciach). Laické vzdelávanie v oblasti výtvarného umenia a dizajnu je realizované prostredníctvom pedagogických sekcií v rámci galérií a múzeí. Väčšina slovenských štátnych či súkromných galérií zabezpečuje lektorské prístupy.

Absolvent strednej odbornej alebo umeleckej školy v sektore výtvarného umenia nemá na trhu práce veľa priestoru na uplatnenie. Väčšina absolventov stredných umeleckých škôl pokračuje na štúdiu na vysokej škole, kde má väčší priestor na pracovné príležitosti, na networking, na zahraničné stáže v rámci Erasmus+. Možnosťou sú komerčný sektor a podnikateľská činnosť v danom sektore.

Existujú aj snahy prepojenia štúdia a praxe, kde vzniká možnosť zapracovania sa a po skončení školy aj zamestnania.⁹⁷ **Žiaci mali byť dobre pripravovaní v oblasti podnikateľských zručností, pretože mnoho absolventov pracuje na zákazky a nie sú stabilne zamestnaní.** Väčšie možnosti v tomto smere poskytujú súkromné školy, ktoré poskytujú adekvátne technické i materiálové vybavenie, sú konkurencieschopné už aj na trhu práce a žiakom dávajú možnosti praktického uplatnenia v praxi počas štúdia.

Popis súčasného stavu stredného odborného a celoživotného vzdelávania v danom sektore – všeobecný kontext

Odborné stredoškolské vzdelávanie v oblasti výtvarného umenia zastrešujú vybrané študijné odbory na školách umeleckého priemyslu. Konkrétne ide o nasledujúce odbory v rámci ŠVP – umenie a umeleckoremeselná tvorba III⁹⁸:

- 86 8644 M úžitková maľba;
- 86 8641 M propagačné výtvarníctvo.

Medzi súvisiace študijné odbory môžeme zaradiť:

- 85 8521 K výtvarné spracúvanie skla⁹⁹;
- 86 8642 M scénické výtvarníctvo;
- 8273 M 00 scénická dekoratívna tvorba a reprodukčná maľba;
- 86 8661 M výtvarné spracúvanie kovov a drahých kameňov;
- 86 8630 M animovaná tvorba.

Na zlepšenie aktuálneho stavu stredoškolského vzdelávania v tomto sektore je dôležité zlepšiť vertikálnu komunikáciu medzi vzdelávajúcimi inštitúciami ZUŠ, ŠUP, VŠVU, a tým predísť duplicite vzdelávacích oblastí ako aj lepšiemu podchytieniu trendov v oblasti umenia a kreatívneho priemyslu vo vzdelávacích programoch.

Aktuálne trendy a výzvy v danom sektore – zhodnotenie potrieb pracovného trhu pri príprave odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

V súčasnosti je žiaduci väčší záujem o rozvoj trojročného vyššieho odborného umeleckého školstva zo strany MŠVVM SR a MK SR, ktorý zabezpečuje absolventov v oblasti kreatívneho priemyslu. Tento typ vzdelávania

⁹⁷ Príkladom môže byť Súkromná škola animovanej tvorby, ktorá bola oslovená súkromným sektorom – grafickým štúdiom na spoluprácu, aj keď sa v konečnom dôsledku spolupráca nerealizovala. Tieto možnosti spolupráce má napríklad aj SPŠE Hálová v odbore multimédiá, kde spolupracuje aj s televíziou alebo so súkromnými produkčnými firmami, ktoré dávajú priestor aj na spoluprácu nielen prax. Ďalším príkladom dobrej praxe je aj Stredná priemyselná škola a gymnázium v Prahe, dostupné na: <https://www.spps.cz/zajemci/obory/gymnazium/>, kde bolo vytvorené podnetné prostredie pre žiakov, ale predovšetkým spolupráca s bývalými absolventmi, ktorí majú firmy, čím vznikla priama previazanosť s praxou a podpora startupov.

⁹⁸ Profil absolventa dostupný na: https://siov.sk/wp-content/uploads/2019/10/%C5%A0VP_pre_%C5%A1kolu_umeleck%C3%A9ho_priemyslu_86_Umenie_a_umeleckoremeseln%C3%A1_tvorba_III.pdf.

⁹⁹ Profil absolventa dostupný na: https://siov.sk/wp-content/uploads/2019/02/SVP_82-85-Umenie_a_umeleckoremeseln%C3%A1_tvorba_I_II.pdf.

umožňuje v krátkom čase (tri alebo dva roky) pripraviť absolventov stredných škôl, ako aj záujemcov z oblasti celoživotného vzdelávania odbornou rekvalifikáciou na vstup do kreatívneho priemyslu. Absolvent strednej školy v danom sektore musí vynikať nielen technickými a odbornými zručnosťami, ale mať dobré kritické myslenie a inovatívny prístup k riešeniu problémov.

Odborné vzdelávanie v tomto sektore by malo byť zamerané na:

- poskytnutie relevantných technických, teoretických i praktických zručností;
- digitálne, manažérske a podnikateľské zručnosti (napriek tomu, že to ŠVP v teoretickej rovine obsahuje, ide tu o praktickú rovinu, t. j. mať také technické vybavenie na škole, aby žiak v rámci štúdia získal potrebné schopnosti pre prax);
- podporu kreativity a inovácií;
- prepojenie vzdelávania na aktuálne potreby a požiadavky kreatívneho priemyslu¹⁰⁰;
- pravidelne aktualizovať obsah kurikula, nielen v rámci revízií ŠVP;
- rozvíjať komunikačné zručnosti a tímovú spoluprácu;
- poskytovať podporu (na základe spolupráce s firmami, organizáciami) týkajúcu sa možnosti uplatnenia sa v praxi;
- zabezpečiť multidisciplinárny prístup k vzdelávaniu;
- umožniť celoživotné vzdelávanie (tvorbu kurzov, workshopov a iných možností, vrátane online kurzov aj pre profesionálov, aby si udržali a rozvíjali svoje profesionálne zručnosti¹⁰¹).

Zhrnutie identifikovaných problémov – hlavné výzvy a problémy odborného vzdelávania profesionálov v danom sektore

Základné identifikované problémy v oblasti odborného vzdelávania profesionálov v oblasti výtvarného umenia sú:

- nedostatočná príprava absolventov na základe požiadaviek a potrieb pracovného trhu a potreba posilnenia podnikateľských zručností:
 - nástup AI v oblasti výtvarného umenia a jej správnej integrácie do vzdelávania;
 - digitálne transformácie (posilnenie flexibility adaptácie na nové technológie, t. j. oboznámenie sa s najnovšími nástrojmi a platformami, získanie nielen zručností v danej oblasti, ale aj ich efektívne využívanie);
 - interdisciplinarita/multidisciplinarita, prepájanie umeleckých, technických a podnikateľských zručností, ktoré pomôžu k úspechu na trhu práce, rozvíjanie tzv. mäkkých zručností v oblasti komunikácie, kritického myslenia a schopnosti adaptácie na meniace sa potreby a požiadavky spoločnosti v danom sektore;
- nedostatočné materiálno-technické i odborné zázemie pre odborné vzdelávanie;
- nedostatočné prepojenie stredoškolského vzdelávania s praxou, priame zapojenie inštitúcií i podnikateľského sektora do prípravy a získania praktických skúseností.

Nulový variant:

Postupný úpadok sektora, zánik pracovných príležitostí a tým aj zánik určitých odborov aj v rámci stredoškolskej prípravy.

Ciele a nástroje riešenia identifikovaného problému

1) Nedostatočná príprava absolventov na základe požiadaviek a potrieb pracovného trhu:

- **cieľ:** aktualizácia obsahu vzdelávania v súlade s potrebami pracovného trhu (potrebne zvýšiť kvalitu vzdelávania a reflektovať trendy súčasného výtvarného umenia v poskytovanom vzdelávaní, dôraz klásť na digitálne, manažérske a podnikateľské zručnosti a poskytnúť relevantné technické, teoretické i praktické zručnosti v rámci vzdelávacieho procesu);

¹⁰⁰ Ako príklad môžeme uviesť: manažérske schopnosti v oblasti kultúry. V roku 2023 vyšla aj táto publikácia, dostupná na: <https://www.nocka.sk/wp-content/uploads/2023/10/Rozvoj-manazerov-v-kulture.pdf>.

¹⁰¹ Napríklad „open call“, otvorené výzvy alebo verejné vyhlásenia.

- **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti výtvarného umenia identifikovať chýbajúce oblasti v rámci aktuálnych študijných odborov a na ich základe navrhnúť doplnenie pre existujúce študijné odbory, prípadne vytvoriť návrh a iniciovať vznik nových študijných odborov (odporúčania musia byť vytvorené v synergii s nadväzujúcim vysokoškolským vzdelávaním);
- **spolupracujúce subjekty:** ŠIOV, MŠVVM SR, MK SR, ARŠUP, profesijne asociácie.

2) Nedostatočné materiálno-technické i odborné zázemie na odborné vzdelávanie:

- **cieľ:** poskytnutie potrebného technického i odborného zázemia na odborné vzdelávanie, zefektívnenie a zmodernizovanie výučby na základe súčasných technologických a odborných požiadaviek;
- **riešenie:** identifikovať, aké možnosti podpory materiálno-technického a priestorového zabezpečenia škôl sú dostupné – napr. špecializované výzvy a dotácie (napr. z EÚ fondov a v rámci rôznych medzinárodných programov) – a zvyšovať povedomie o možnosti ich využitia, prípadne zvážiť vytvorenie tohto typu podpory; pre zabezpečenie kvalitných lektorov zapojiť do vzdelávania aj ľudí z praxe, prípadne bývalých absolventov, ktorí pôsobia v praxi (možnosť zamestnávať ich ako externých spolupracovníkov);
- **spolupracujúce subjekty:** MŠVVM SR, ŠUP.

3) Nedostatočné prepojenie stredoškolského vzdelávania s praxou:

- **cieľ:** odborný študijný proces, ktorý kladie dôraz na praktické skúsenosti, t. j. na prepojenie žiakov s praktickým prostredím doma aj v zahraničí – výsledkom by mal byť absolvent schopný zvládnuť profesiu a prispôbovať sa potrebám trhu;
- **riešenie:** komunikácia medzi odbornými školami, komunikácia a kooperácia s partnermi z praxe, vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a inštitúciami/firmami doma aj v zahraničí s cieľom poskytnutia dlhodobej praxe žiakom (napr. podpísaním memoranda o spolupráci a pod.);
- **spolupracujúce subjekty:** ŠIOV, MŠVVM SR, MK SR, potenciálni zamestnávateľia.

3 ZÁVEREČNÉ ZHRNUTIE

Sektor kultúry a kreatívneho priemyslu je v súčasnosti jedným z najdynamickejšie sa rozvíjajúcich hospodárskych odvetví na svete a významne pozitívne ovplyvňuje kultúrny, sociálny a ekonomický rozvoj krajiny. Jeho dynamický charakter je bezprostredne spojený s rýchlym rozvojom nových technológií a postupov vo vývoji, v tvorbe a produkcii. Vzdelávanie profesionálov v tejto oblasti si preto vyžaduje flexibilnú a systematickú adaptáciu na rýchlo sa meniace prostredie a inovácie, ktoré sú pre prácu v tomto sektore kľúčové. Často sa však stretávame s tým, že zohľadňovanie nových trendov a požiadaviek pracovného trhu vrátane využívania nových technológií je v procese formálneho vzdelávania pomalé a absolventi tak veľa ráz nedisponujú dostatočnými zručnosťami a praktickými skúsenosťami potrebnými na ich úspešné uplatnenie na pracovnom trhu (to je v konečnom dôsledku kľúčové pre zvyšovanie konkurencieschopnosti sektora ako takého v národnom, ako aj medzinárodnom meradle).

Na základe predchádzajúceho mapovania trendov, ako aj výziev, ktoré je potrebné zohľadniť pri príprave odborného vzdelávania budúcich profesionálov v jednotlivých odvetviach kultúry a kreatívneho priemyslu, bolo možné identifikovať nasledujúce prierezové oblasti.

Ako spoločné merateľné ukazovatele všetkých prierezových oblastí boli pre sledovanie úspešnosti napĺňania tejto koncepcie identifikované nasledujúce:

- počet zrealizovaných legislatívnych zmien – aspoň 1 v sledovanom období (3.2.; 3.4.; 3.5);
- počet aktualizovaných/nových ŠVP – aspoň 1 v sledovanom období (3.1.);
- počet relevantných medzirezortných pracovných skupín, v rámci ktorých prebieha spolupráca oboch rezortov v zmysle napĺňania cieľov koncepcie – aspoň 1 v sledovanom období (3.7.).

Rast týchto ukazovateľov bude sledovaný v období 2024 – 2028.

3.1 Aktualizácia a modernizácia obsahu formálneho vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu

Ako jedna z kľúčových výziev sa javí vytvorenie podmienok pre **systematickú aktualizáciu a modernizáciu obsahu formálneho vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu (reflektujúc potreby pracovného trhu)**. Je potrebné v spolupráci všetkých zainteresovaných aktérov (MŠVVM SR, MK SR, stredné odborné školy a sektorové asociácie) identifikovať chýbajúce oblasti v rámci aktuálnych študijných odborov a na ich základe navrhnúť doplnenie pre existujúce študijné odbory, prípadne vytvoriť návrh a iniciovať vznik nových študijných odborov, aby boli tieto odporúčania vytvorené v synerгии s nadväzujúcim vysokoškolským vzdelávaním. Je taktiež potrebné v rámci procesu komplexne zhodnotiť aktuálne ponúkané študijné odbory a posúdiť, či je potrebná ich úzka špecifikácia, alebo by z pohľadu lepšej uplatniteľnosti absolventov bolo potrebné pristúpiť k zníženiu/zlúčeniu niektorých odborov, ktoré by v prvých ročníkoch boli zamerané viac všeobecne a až následne vo vyšších ročníkoch by sa žiaci špecializovali v oblasti, ktorá ich najviac zaujíma.

V rámci odborného vzdelávania profesionálov v kultúre a kreatívnom priemysle je žiaduci aj väčší záujem o **rozvoj trojročného vyššieho odborného umeleckého školstva**. Tento typ vzdelávania je v západnej Európe veľmi rozšírený, vie v krátkom čase (troch alebo dvoch rokoch) pripraviť absolventov stredných škôl, ako aj záujemcov z oblasti celoživotného vzdelávania odbornou rekvalifikáciou na vstup do kreatívneho priemyslu.

Odporúčania:

- **Revízia aktuálnej štruktúry odborov vzdelávania na stredných školách v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.**
- **Aktualizácia členov odborných komisií ŠIOV pre tvorbu, aktualizáciu a inováciu štátnych vzdelávacích programov odborného vzdelávania a prípravy pre ŠVP 82, 85 – umenie a umeleckoremeselná tvorba I, II a 86 – umenie a umeleckoremeselná tvorba III (doplnenie zástupcu MK SR, resp. vybraných expertov z dotknutých sektorov).**

3.2 Dostatočné prepojenie formálneho vzdelávania s praxou

Ďalším problémom je **nedostatočné prepojenie formálneho vzdelávania s praxou**. Je potrebné, aby odborné vzdelávanie v tejto oblasti poskytovalo žiakom dostatočné príležitosti získať praktické skúsenosti, ktoré sú relevantné pre ich ďalšiu potenciálnu kariéru. Možnosť spolupráce so špecialistami z odvetvia alebo dostatočná prax vo firmách posilní ich schopnosti a ponúkne reálne výzvy, ktoré zabezpečia lepšiu pripravenosť žiakov na následné uplatnenie na pracovnom trhu. Nevyhnutným krokom k zlepšeniu odbornej prípravy žiakov na výkon povolania bude **aktívna spolupráca kultúrnych inštitúcií a firiem so školami pri realizácii súvislej umeleckej praxe**.

Odporúčania:

- **Príprava návrhu legislatívneho rámca na vznik „centier rozvoja kreatívneho talentu“ pre školy umeleckého priemyslu.**
Ministerstvo kultúry SR v spolupráci s relevantnými subjektmi pripraví *Koncepciu zavedenia centier rozvoja kreatívneho talentu pre školy umeleckého priemyslu*. Na jej základe bude následne pripravený návrh legislatívneho rámca umožňujúci ŠUP zakladať takéto centrá.
- **Podpora systematickej spolupráce ŠUP a SOŠ s aktérmi z oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu.**
Vytvorenie priestoru na systematickú spoluprácu medzi školami a expertmi z praxe, a tým napomôcť lepšie reflektovať potreby trhu v rámci formálneho vzdelávania.
- **Prepojenie umeleckého školstva s odbornou prípravou a praxou v štátnych umeleckých inštitúciách.**
Vláda na základe aktuálneho Programového vyhlásenia vlády SR vytvorí podmienky na prepojenie umeleckého školstva s odbornou prípravou a praxou v štátnych umeleckých inštitúciách – zabezpečenie prepojenia škôl a inštitúcií MK SR pre vybrané študijné programy v oblasti poskytovania odbornej prípravy a praxe.

3.3 Podpora materiálno-technického a priestorového zabezpečenia škôl

Poskytovaniu kvalitnej odbornej prípravy či realizácie umeleckej praxe všetkých študijných umeleckých odborov bránia vo veľkej miere **existenčné problémy umeleckých a odborných škôl a ich nedostatočné materiálno-technické vybavenie**. Preto je potrebné zefektívniť a zmodernizovať výučbu na základe súčasných technologických a odborných požiadaviek a vytvoriť mechanizmy na podporu rozvoja stredných škôl v tejto oblasti, ako aj zohľadniť amortizáciu hudobných nástrojov. Nevyhnutná je priebežná výmena tohto vybavenia na hudobných a dramatických konzervatóriách. **Jednou z možností je aj využívanie alternatívnych foriem financovania**, ako napríklad sponzorstvo firiem (napr. aj na získanie materiálno-technického vybavenia) či zapájanie škôl do ESF a regionálnych projektov, na celkové vybavenie škôl a zvyšovanie povedomia o možnosti využitia týchto foriem financovania. Prípadne zvážiť vytvorenie tohto typu podpory alebo navýšiť financovanie škôl na pokrytie zabezpečenia nevyhnutného materiálno-technického zabezpečenia.

Odporúčanie:

- **Analýza možností podpory materiálno-technického a priestorového zabezpečenia škôl a následné zvyšovanie povedomia o týchto možnostiach.**

3.4 Saturácia nedostatočného personálneho zabezpečenia pedagogických zamestnancov

Ďalšiu problémovú oblasť predstavuje **nedostatočné personálne zabezpečenie pedagogických zamestnancov** (vysoký vek odborných umeleckých pedagógov a ich odchod do dôchodku, nedostatok kvalitných umeleckých pedagógov s praxou, nevyhovujúce podmienky na nástup mladých kreatívnych umelcov ako pedagógov, vysoké kvalifikačné predpoklady na výučbu umeleckej praxe a odborných predmetov, slabé finančné ohodnotenie). Vyžaduje sa **doplnenie ponuky odborného vzdelávania pre umeleckých pedagógov** v oblasti

umenia a kreatívneho priemyslu. Dôležitým posunom by bolo **zabezpečenie možnosti výučby profesionálov z praxe** či absolventov vybraných študijných odborov.

Odporúčania:

- **Úprava vyhlášky MŠVVM SR č. 173/2023 Z. z. SR o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov:**
zmiernenie nedostatku odborníkov z praxe na ŠUP uznaním kvalifikácie pedagogických zamestnancov, ktorí vyučujú odborné predmety nielen podľa odboru vzdelávania absolvovaného programu na VŠ, ale aj na základe štátnicových predmetov a absolvovaných predmetov počas štúdia vzdelávacieho programu na VŠ. V spolupráci s relevantnými subjektmi MŠVVM SR pripraví návrh znenia novely vyhlášky (a príslušnej prílohy) o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov;
- **Doplnenie ponuky odborného vzdelávania pre umeleckých pedagógov v oblasti umenia a kreatívneho priemyslu:**
zabezpečiť možnosť systematického preškolenia odborného pedagogického kolektívu na základe nových požiadaviek trhu práce (napr. oblasť herného dizajnu, umelá inteligencia);
- **Zabezpečenie možnosti dostatočnej výučby profesionálmi z praxe:**
v rámci zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- **Identifikovať možnosti podpory pre celoživotné vzdelávanie:**
napríklad prostredníctvom špecializovaných výziev a dotácií pre subjekty poskytujúce programy celoživotného vzdelávania, podpora inštitúcií (štátnych, regionálnych alebo súkromných), ktoré tvoria programy celoživotného vzdelávania (napr. z EÚ fondov a v rámci rôznych medzinárodných programov), a zvyšovanie povedomia o možnosti ich využitia.

3.5 Prehodnotiť normatívny spôsob financovania konzervatórií

Problémom vo vývoji kvality stredoškolského vzdelávania v oblasti hudobného a tanečného umenia je školami kritizované normatívne financovanie na žiaka. V záujme zabezpečenia chodu školy sú konzervatóriá často nútené znižovať kritériá na prijímacích skúškach, čo spôsobuje, že spoločne študujú žiaci s veľmi odlišnými talentovými predpokladmi a úrovňou profesionálnych schopností a zručností, čo v konečnom dôsledku mnohým absolventom sťažuje uplatniť sa po štúdiu na pracovnom trhu. Najzávažnejším faktom, ktorý z normatívneho financovania vyplýva, je vznik ďalších a ďalších konzervatórií, nie vždy s potrebnou kvalitou vzdelávania. V legislatíve chýbajú ustanovenia, zaväzujúce napr. preukázať regionálnu potrebu školy, zamestnávateľské zázemie a potrebu absolventov. Školy súkromných zriaďovateľov sú čiastočne zvýhodnené oproti štátnym konzervatóriám, keďže dostávajú rovnaký normatív ako štátne školy, navyše pritom majú možnosť vyberať školné a podnikať, čo spôsobuje istú diskrimináciu štátnych škôl.

Odporúčanie:

- **Revízia aktuálneho systému financovania konzervatórií:**
analýza dosahov normatívneho financovania na kvalitu vzdelávacieho procesu a úroveň absolventov a návrh alternatívneho riešenia a následne vyplývajúcu úpravu legislatívy.

3.6 Zefektívnenie zberu relevantných dát

Potreby pracovného trhu v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu nie sú dostatočne saturované – na jednej strane vnímame nedostatok absolventov špecifických umelecko-remeselných odborov, na druhej strane prevaha absolventov konzervatórií (ktorý čiastočne súvisí s nevyhovujúcim normatívnym spôsobom financovania tohto typu škôl) či aktuálne populárnych učebných odborov zameraných na marketing, dizajn a pod. V prípade, že stanovovanie počtu žiakov pre prvé ročníky nie je založené na reálnych požiadavkách praxe, dochádza

k zníženiu uplatniteľnosti absolventov na pracovnom trhu, ktorí sú nútení zamestnať sa mimo oblasti, ktorú vyštudovali. Samosprávne kraje nedisponujú nedostatočnými informáciami o dodatočnej potrebe trhu práce (napr. potreba nahradiť zamestnancov, ktorí odchádzajú do starobného dôchodku), ktorá je potrebná pri určovaní počtu žiakov do jednotlivých odborov vzdelávania alebo skupín odborov vzdelávania. Je potrebné vytvoriť efektívne nástroje, cez ktoré bude možné sledovať uplatniteľnosť absolventov a na základe relevantných dát určovať dodatočnú potrebu trhu práce a zvyšovať kvalitu celého odborného vzdelávania a prípravy na povolanie.

Odporúčanie:

- **Efektívne aplikovanie požiadaviek praxe pri určovaní počtu žiakov pre prvé ročníky:**
vytvorenie efektívneho systému zberu dát o uplatniteľnosti absolventov v praxi a udržiavanie kontinuálneho dialógu so zamestnávateľmi s cieľom vzájomného informovania o aktuálnych potrebách pracovného trhu. Je potrebné zväziť relevantné možnosti a prepojenia aktuálne existujúcich dátových databáz (napr. cez Sociálnu poisťovňu), ako aj nastaviť spoluprácu zodpovedných subjektov v tejto oblasti (relevantným gestorom by vzhľadom na charakter mohla byť napr. novovznikajúca Sektorová rada pre kultúru a kreatívny priemysel).

3.7 Medzirezortná spolupráca

Vzhľadom na medzirezortný charakter problematiky vzdelávania a uplatniteľnosti absolventov na trhu práce bude pre ďalší systematický rozvoj formálneho a neformálneho umeleckého a odborného vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu kľúčové nastavenie efektívnej spolupráce s MŠVVM SR s MK SR a ďalšími relevantnými aktérmi. Na jednej strane, MK SR z pozície rezortu zodpovedného za rozvoj kultúry a kreatívneho priemyslu, disponuje relevantnými informáciami a nástrojmi na mapovanie a monitorovanie potrieb aktérov v sektore, nemá však reálne kompetencie a nástroje na ich pretavenie do systému vzdelávania. Na druhej strane, MŠVVM SR má kompetencie a nástroje ako zefektívňovať systém formálneho a neformálneho umeleckého a odborného vzdelávania, vzhľadom na špecifickosť problematiky však nedisponuje reálnymi kapacitami na jej plnohodnotné zastavenie. Prepojenie týchto rezortov by preto predstavovalo vzájomný prínos a odzrkadlilo pozitívne dosahy medzirezortnej spolupráce a pomohlo zefektívniť nástroje, ktorými oba rezorty disponujú.

Odporúčania:

- **Nastavenie medzirezortnej pracovnej skupiny MK SR a MŠVVM SR:**
na základe aktuálne platného Memoranda o spolupráci medzi MK SR a MŠVVM SR iniciovať zo strany rezortu kultúry vytvorenie pracovnej skupiny a začiatok jej fungovania v súlade s článkom 2 predmetného memoranda.
- **Identifikovanie a iniciácia spolupráce s ďalšími kľúčovými inštitúciami a aktérmi:**
v nadväznosti na prvý nástroj MK SR a MŠVVM SR spoločne identifikujú ďalšie inštitúcie/aktérov, ktorých zapojenie je nevyhnutné pre napĺňanie nimi stanovených cieľov (napr. v oblasti zberu dát o uplatniteľnosti absolventov Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, alebo v prípade určovania dodatočnej potreby trhu práce Sektorovú radu pre kultúru a kreatívny priemysel, Slovenskú živnostenskú komoru a pod.).

Nedostatok odborných pedagógov, zlý technický stav škôl a školských priestorov, nízka odborná vybavenosť učební, slabá pripravenosť absolventov na trh práce, pokles záujmu žiakov o štúdium, úpadok a zánik niektorých umeleckých odborov a remesiel, nedostatok kvalifikovaných pracovníkov v oblasti kreatívneho priemyslu a umenia budú viesť v prípade nezlepšenia pomenovaných faktorov k úpadku kvality produktov a ponuky služieb v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu na Slovensku.

4 PRÍLOHA č. 1

Sumár prierezových oblastí pre ďalší systematický rozvoj formálneho a neformálneho umeleckého a odborného vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu:

1) Aktualizácia a modernizácia obsahu formálneho vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu (reflektujúc potreby pracovného trhu)	2) Dostatočné prepojenie formálneho vzdelávania s praxou	3) Podpora materiálno-technického a priestorového zabezpečenia škôl
Revízia aktuálnej štruktúry odborov vzdelávania na stredných školách v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu	Príprava návrhu legislatívneho rámca na vznik „centier rozvoja kreatívneho talentu“ pre školy umeleckého priemyslu	Analýza možností podpory materiálno-technického a priestorového zabezpečenia škôl a následné zvyšovanie povedomia o týchto možnostiach
Aktualizácia členov odborných komisií ŠIOV pre tvorbu, aktualizáciu a inováciu štátnych vzdelávacích programov odborného vzdelávania a prípravy pre ŠVP 82, 85	Podpora systematickej spolupráce ŠUP a SOŠ s aktérmi z oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu	
	Prepojenie umeleckého školstva s odbornou prípravou a praxou v štátnych umeleckých inštitúciách	
4) Saturácia nedostatočného personálneho zabezpečenia pedagogických zamestnancov	5) Prehodnotiť normatívny spôsob financovania konzervatórií	6) Zefektívnenie zberu relevantných dát
Úprava vyhlášky MŠVVM SR č. 173/2023 Z. z. SR o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov	Revízia aktuálneho systému financovania konzervatórií	Efektívne aplikovanie požiadaviek praxe pri určovaní počtu žiakov pre prvé ročníky
Doplnenie ponuky odborného vzdelávania pre umeleckých pedagógov v oblasti umenia a kreatívneho priemyslu		
Zabezpečenie možnosti dostatočnej výučby profesionálmi z praxe		
Identifikovať možnosti podpory pre celoživotné vzdelávanie		
	7) Medzirezortná spolupráca	
	Nastavenie medzirezortnej pracovnej skupiny MK SR a MŠVVM SR	
	Identifikovanie a iniciácia spolupráce s ďalšími kľúčovými inštitúciami a aktérmi	

5 PRÍLOHA č. 2

Súhrn sektorových odporúčaní pre ďalší systematický rozvoj formálneho a neformálneho umeleckého a odborného vzdelávania v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu:

AUDIOVÍZIA

- 1) **Posilnenie vzdelávania v oblasti nových audiovizuálnych trendov ako sú audiovizuálne mediálne služby na požiadanie, nové formáty ako minisérie, seriály, sociálne siete a hybridné formáty, aj výstupy v súvislosti s rapidným rastom digitalizácie:**
 - **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti audiovizie zrealizovať revíziu aktuálnych študijných odborov na stredných školách, identifikovať chýbajúce oblasti v rámci aktuálnych študijných odborov (napr. podcasty, minisérie, sociálne siete, streamingové platformy a pod.) a na ich základe navrhnúť doplnenie pre existujúce študijné odbory, prípadne vytvoriť návrh a iniciovať vznik nových študijných odborov (vrátane identifikácie konkrétnych oblastí pre sylaby a nastavenia vhodných foriem). Odporúčania musia byť vytvorené v synergii s nadväzujúcim vysokoškolským vzdelávaním.
- 2) **V rámci odborného vzdelávania vo väčšej miere reflektovať zručnosti, ktoré absolventi potrebujú na lepšie uplatnenie sa na pracovnom trhu:**
 - **riešenie:** v spolupráci s expertmi identifikovať potrebný rozsah predmetných oblastí, ktorý je potrebné následne zohľadniť v rámci aktualizácie príslušných ŠVP.
- 3) **Vytvoriť podmienky na častejšie prepájanie žiakov jednotlivých odborov a podnecovať ich k spolupráci na spoločných projektoch:**
 - **riešenie:** nastaviť funkčné prepájanie žiakov jednotlivých odborov a upraviť štátne a školské vzdelávacie programy tak, aby sa ich zručnosti prepájali a dotvárali aj prostredníctvom intenzívnej práce v tíme.
- 4) **Adekvátne prepojenie formálneho vzdelávania v oblasti audiovizie s praxou:**
 - **riešenie:**
 - a) vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a expertmi/firmami z oblasti audiovizie (zabezpečujúci prax žiakov), napr. memorandum o spolupráci a pod.;
 - b) zapájať externých expertov do procesu formálneho vzdelávania (identifikovať mechanizmy, ktoré tento typ spolupráce umožňujú a zvýšiť o nich povedomie. Prípadne implementovať efektívnejšie mechanizmy a motivovať externých expertov k ich aktívnemu zapájaniu do vzdelávacieho procesu).
- 5) **Adekvátne zabezpečenie techniky a priestorov pre žiakov študujúcich odbory, aplikovateľné v audiovizuálnom priemysle:**
 - **riešenie:** potrebné identifikovať, aké možnosti podpory materiálno-technické a priestorového zabezpečenia škôl sú dostupné – napr. špecializované výzvy a dotácie (napr. z EÚ fondov a v rámci rôznych medzinárodných programov) a zvyšovať povedomie o možnosti ich využitia. Prípadne zvážiť vytvorenie tohto typu podpory. Návrhom je aj možnosť intenzívnejšej spolupráce s kreatívnymi centrami RTVS s prípadnou možnosťou požičania ich techniky v zmysle zdieľanej ekonomiky.

DIVADLO

- 1) **Efektívnejšie zohľadniť v rámci formálneho vzdelávania aj profesionálov s technickým zameraním v oblasti divadla:**
 - **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti divadla (napr. SND, DÚ) identifikovať chýbajúce oblasti/profesie, ktoré je potrebné zohľadniť v rámci formálneho vzdelávania a priebežne zohľadniť v

plánoch výkonov stredných škôl. Následne prehodnotiť existujúcu štruktúru odborov vzdelávania na stredných školách a navrhnúť obsahové zameranie pre chýbajúce študijne odbory, v spolupráci so stavovskou a profesijnou organizáciou a strednými školami iniciovať vznik nových študijných odborov (vrátane identifikácie konkrétnych oblastí pre sylaby a nastavenia vhodných foriem).

2) Adekvátne prepojenie formálneho vzdelávania profesionálov s technickým zameraním v oblasti divadla s praxou:

- **riešenie:** vytvoriť priestor pre systematickú spoluprácu medzi školami a divadlami, vrátane využitia možností systému duálneho vzdelávania žiakov stredných škôl, zapojenie divadiel do praktickej výučby, možnosť dlhodobejšej praxe v inštitúcii, aby mali budúci absolventi možnosť prejsť viacerými pracoviskami a spoznať potreby divadelnej prevádzky.

DIZAJN

1) Aktualizácia a modernizácia systému a obsahu formálneho vzdelávania v oblasti dizajnu (reflektujúci potreby pracovného trhu):

- **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti dizajnu a príslušnou stavovskou a profesijnou organizáciou zrealizovať revíziu aktuálnych študijných odborov na stredných školách, identifikovať chýbajúce oblasti v rámci aktuálnych študijných odborov a na ich základe navrhnúť doplnenie pre existujúce študijné odbory, prípadne vytvoriť návrh a iniciovať vznik nových študijných odborov (vrátane identifikácie konkrétnych oblastí pre sylaby a nastavenia vhodných foriem). Reflektovať aj na vyšší počet škôl poskytujúcich vzdelávanie v tejto oblasti. Do úvahy je v tomto kontexte potrebné brať regionálne špecifiká (napr. historický a geografický aspekt, tradíciu určitého zamerania daného regiónu a pod.) a na ich základe navrhnúť efektívny systém špecializácie jednotlivých škôl.

2) Adekvátne prepojenie formálneho vzdelávania v oblasti dizajnu s praxou:

- **riešenie:** vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a expertmi z oblasti dizajnu vrátane zapájania externých expertov do procesu formálneho vzdelávania (napr. memorandum o spolupráci a pod.).

3) Podpora systematickej spolupráce medzi aktérmi v oblasti dizajnu a školami:

- **riešenie:** vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a expertmi z oblasti dizajnu (napr. pravidelné stretnutia, podpora klastrovania a pod.).

4) Ďalšie vzdelávanie pedagógov v oblasti dizajnu a zapojenie externých expertov do procesu vzdelávania:

- **riešenie:** vytvoriť podmienky pre do vzdelávanie pedagógov a zabezpečiť možnosť systematického preškolenia odborného pedagogického kolektívu na základe nových požiadaviek na trhu práce (napr. oblasť herného dizajnu, umelá inteligencia). Sústreďenie sa aj na potreby pedagógov z hľadiska podmienok ich práce a odbornej prípravy zameranej na témy zmien klímy, inklúzie, práce so spoločnosťou. Je potrebné identifikovať, aké možnosti podpory celoživotného vzdelávania sú dostupné – napr. špecializované výzvy a dotácie pre subjekty poskytujúce programy celoživotného vzdelávania, podpora inštitúcií (štátnych, regionálnych alebo súkromných), ktoré tvoria programy celoživotného vzdelávania (napr. z EÚ fondov a v rámci rôznych medzinárodných programov) a zvyšovať povedomie o možnosti ich využitia. Zároveň by bolo možné vytvoriť univerzálnejšie metodiky ako odporúčania pre pedagógov, ktoré by boli v stanovených intervaloch pravidelne aktualizované.

5) Podpora materiálno-technického a priestorového zabezpečenia škôl:

- **riešenie:** potrebné identifikovať, aké možnosti podpory materiálno-technického a priestorového zabezpečenia škôl sú dostupné – napr. špecializované výzvy a dotácie (napr. z EÚ fondov a v rámci rôznych medzinárodných programov) a zvyšovať povedomie o možnosti ich využitia. Prípadne zvážiť vytvorenie tohto typu podpory.

HERNÝ PRIEMYSEL

- 1) **Vytvoriť systém komplexného formálneho vzdelávania v oblasti herného priemyslu** (zohľadňujúci všetky fázy herného vývoja a potrieb pracovného trhu):
 - **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti herného priemyslu a príslušnou stavovskou a profesijnou organizáciou zrealizovať revíziu aktuálnych študijných odborov na stredných školách, identifikovať chýbajúce oblasti v rámci aktuálnych študijných odborov a na ich základe navrhnuť doplnenie pre existujúce študijné odbory, prípadne vytvoriť návrh a iniciovať vznik nových študijných odborov (vrátane identifikácie konkrétnych oblastí pre sylaby a nastavenia vhodných foriem). Odporúčania by mali brať do úvahy aj príbuzné študijné stredoškolské odbory, ktoré nie sú priamo zamerané na vzdelávanie budúcich profesionálov v oblasti herného priemyslu, avšak ich absolventi disponujú určitým druhom zručností, ktoré sú dobrým predpokladom na ich uplatnenie v danom sektore, alebo na uchádzanie o vysokoškolské štúdium. Zároveň by mali brať do úvahy aj nadväzujúce vysokoškolské vzdelávanie.
- 2) **Adekvátne prepojenie formálneho vzdelávania v oblasti herného priemyslu s praxou:**
 - **riešenie:** vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a expertmi z oblasti herného priemyslu vrátane zapájania externých expertov do procesu formálneho vzdelávania (napr. memorandum o spolupráci, vznik špecializovaného klastra, vznik vzdelávacích centier pri ŠUP a pod.).
- 3) **Ďalšie vzdelávanie pedagógov v oblasti herného priemyslu a zapojenie externých expertov do procesu vzdelávania:**
 - **riešenie:** vytvoriť podmienky na do vzdelávanie pedagógov realizované v spolupráci s hernými firmami, čo by zaručilo, že pedagógovia sa dostávajú k relevantným informáciám z praxe a potrebám trhu. Potrebná bude aj úprava vyhlášky č. 173/2023 Z. z. MŠVV SR o kvalifikačných predpokladoch pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, aby bolo možné zapojiť do výučby profesionálov z praxe. Ďalšou možnosťou je aj vytvorenie akreditovaných vzdelávacích programov zameraných na preškolenie pedagogických zamestnancov. Taktiež by bolo možné vytvoriť univerzálnejšie metodiky ako odporúčania pre pedagógov, ktoré by boli v stanovených intervaloch pravidelne aktualizované. Alternatívnym riešením je aj zavedenie pedagogického minima pre absolventov dotknutých škôl, čím by sa zabezpečilo čiastočné pokrytie nedostatku pedagogických zamestnancov pre daný študijný odbor v budúcnosti.
- 4) **Podpora systematickej spolupráce medzi aktérmi v oblasti herného priemyslu a školami:**
 - **riešenie:** vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a expertmi z oblasti herného priemyslu (napr. pravidelné stretnutia, podpora klastrovania a pod.). V tomto kontexte sa odporúča vytvorenie platformy na vzdelávanie v hernom priemysle, ktorá by bola schopná generovať odporúčania pre stredoškolské vzdelávanie v oblasti rýchlo sa vyvíjajúceho herného priemyslu.

HUDBA

- 1) **Zefektívniť systém formálneho vzdelávania profesionálov v oblasti hudobného umenia:**
 - **riešenie:** zrealizovať revíziu aktuálneho systému financovania konzervatórií (zanalyzovať dosahy normatívneho financovania na kvalitu vzdelávacieho procesu a úroveň absolventov) a navrhnuť alternatívne riešenia a z nich vyplývajúcu prípadnú úpravu legislatívy.
- 2) **Väčší dôraz na prípravu na pôsobenie v profesionálnych orchestrálnych a komorných telesách:**
 - **riešenie:** zhodnotiť aktuálny stav vzdelávania (vyučovacie predmety a ich časový rozvrh) – posúdiť, či je aktuálny stav vyhovujúci na uplatnenie absolventa v praxi; a na ich základe identifikovaných odporúčaní upraviť aktuálne ŠVP (napr. rozšírenie výučby orchestrálnej hry, orchestrálnych partov, dôraz na pasívne študovanie orchestrálnej praxe). Zároveň iniciovať podporu nástrojov na zlepšenie praxe absolventov v relevantných inštitúciách.

KULTÚRNO-OSVETOVÁ ČINNOSŤ

- 1) **Realizovať prieskum o potrebách sektora:**
 - **riešenie:** zväžiť obsah prieskumu a možnosti jeho realizácie, podnietiť komunikáciu so samosprávou

o potrebách praxe, realizovať pasportizáciu kultúrno-osvetových pracovníkov (VÚC, mestá) s identifikáciou ich kompetencií a na jej základe identifikovať a analyzovať potreby kultúrno-osvetových zariadení (počet a odbornosť, požadované vzdelanie, špecializácia zamestnancov a pod.).

- 2) **Vytvoriť platformu na zdieľanie existujúcich vzdelávacích programov:**
 - **riešenie:** podnietiť diskusiu o možnostiach realizácie platformy a jej obsahu.
- 3) **Vytvoriť stálu skupinu odborníkov z radov zamestnancov KOZ a externých expertov na riešenie akútnych problémov v oblasti odborného vzdelávania kultúrno-osvetových pracovníkov:**
 - **riešenie:** zväziť na pôde pracovnej skupiny zloženie a administrátora stálej skupiny odborníkov.
- 4) **Vytvoriť komplexný systém/model profesijného/odborného vzdelávania kultúrno-osvetových pracovníkov:**
 - **riešenie:** prehodnotiť stredoškolské (a vysokoškolské) formálne vzdelávanie pripravujúce absolventov pre oblasť KOČ a vybudovať efektívny systém/model ďalšieho vzdelávania kultúrno-osvetových pracovníkov. Stanoviť úroveň vzdelania absolventov SŠ/VŠ pre potreby výkonu zamestnania v KOČ tak, aby spĺňali odborné požiadavky budúcich zamestnávateľov na výkon zamestnania s následným vplyvom na kvalitu a štruktúru príslušného školského systému. Následne pripraviť návrh na úpravu študijných/vzdelávacích programov. Spracovať príslušnú legislatívu zaväzujúcu kultúrne inštitúcie (na národnej i regionálnej úrovni) uskutočňovať rôzne formy vzdelávacích programov v oblasti ďalšieho neformálneho profesijného/odborného vzdelávania viazaného na verejné zdroje. Spracovať tematické zameranie, obsah a metodiku programov neformálneho vzdelávania zameraných na odborný rast pracovníkov v KOČ a kultúru v jej širších súvislostiach ako faktora ovplyvňujúceho každodenný život priamo v jednotlivých kultúrnych inštitúciách. Vytvoriť prostredie (procesy, materiálno-technické a personálne zabezpečenie) na realizáciu celoživotného vzdelávania zamestnancov tak, aby sa mohli vzdelávacie programy realizovať na pôde kultúrnych inštitúcií. Prehodnotiť a následne upraviť kartu zamestnanca kultúrno-osvetový pracovník. Odporúčaniami je v tomto kontexte:
 - vytvoriť udržateľný model ďalšieho vzdelávania kultúrno-osvetových pracovníkov a iniciovať inštitucionalizáciu ústrednej vzdelávacej autority (autorít) pre oblasť KOČ;
 - vypracovať model financovania programov ďalšieho vzdelávania kultúrno-osvetových pracovníkov;
 - motivovať zamestnávateľov k rozvoju ľudských zdrojov v danej oblasti a zamestnancov k účasti na vzdelávaní.
- 5) **Zvýšiť personálne kapacity v NOC pre oblasť vzdelávania v KOČ, zvýšiť finančnú dotáciu na realizáciu vzdelávacích aktivít pre kultúrno-osvetových pracovníkov (profesijné, umelecké aj občianske vzdelávanie):**
 - **riešenie:** personálne a finančné posilnenie útvaru vzdelávania v NOC.
- 6) **Preskúmať/zväziť možnosti aktívneho čerpania finančných prostriedkov z EÚ a formou individuálnych vzdelávacích účtov (Erasmus+, FPÚ, MK SR, MŠVVM SR, ďalšie zdroje):**
 - **riešenie:** otvoriť diskusiu na danú tému medzi MK SR a NOC a následne aj na pôde pracovnej skupiny.

ASTRÓNOMIA

- 1) **Zefektívnenie praktickej prípravy žiakov počas praxe vo hviezdárňach:**
 - **riešenie:** v spolupráci s relevantnými aktérmi zistiť možnosti praxe vo hviezdárňach formou duálneho vzdelávania.
- 2) **Zefektívniť praktickú prípravu pre planetáriá:**
 - **riešenie:** začleniť do osnov pomaturitného štúdia astronómie aspoň jednu hodinu venovanú problematike planetárií – história, súčasné trendy, technické aspekty a špecifiká lektorskej práce v planetáriách.

LITERATÚRA A KNIŽNÁ TVORBA

- 1) **Pokračovať v podpore literárnych súťaží a štipendijných programov mladých slovenských autorov:**
 - **riešenie:** naďalej realizovať literárne súťaže a zvyšovať povedomie škôl o možnosti zapojenia žiakov do týchto súťaží a poskytovať možnosť štipendijných programov pre mladých slovenských autorov.

MÉDIÁ

- 1) **Aktualizácia a modernizácia systému a obsahu formálneho vzdelávania v oblasti médií** (reflektujúc potreby pracovného trhu a spoločnosti):
 - **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti médií zrealizovať revíziu aktuálnych študijných odborov na stredných školách, identifikovať chýbajúce oblasti v rámci aktuálnych študijných odborov a na ich základe navrhnuť doplnenie pre existujúce študijné odbory, prípadne vytvoriť návrh a iniciovať vznik nových študijných odborov (vrátane identifikácie konkrétnych oblastí pre sylaby a nastavenia vhodných foriem). Okrem toho by ex post analýzy úspešnosti absolventov v mediálnom sektore mohli poskytnúť informácie o efektívnosti vzdelávacieho procesu a potrebných úpravách. Odporúčania musia byť vytvorené v synerгии s nadväzujúcim vysokoškolským vzdelávaním.
- 2) **Adekvátne prepojenie formálneho vzdelávania v oblasti médií s praxou:**
 - **riešenie:** vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a firmami/expertmi z oblasti médií vrátane zapájania externých expertov do procesu formálneho vzdelávania (napr. prostredníctvom memoranda o spolupráci a pod.).
- 3) **Podpora celoživotného vzdelávania v oblasti práce s rôznym typom zdrojov:**
 - **riešenie:** vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a organizáciami/expertmi z oblasti médií (napr. pravidelné konferencie, vzdelávací seminár, podpora klastrovania a pod.) s cieľom neustále zvyšovať zručnosti žiakov, študentov, absolventov a profesionálov v tejto oblasti.

MÚZEJNÍCTVO A KNIHOVNÍCTVO

- 1) **Inicializovať rozšírenie existujúcich stredoškolských študijných programov vzdelávania s posilnením jazykovej prípravy žiakov a prepojením na výkon odbornej praxe v kultúrnych inštitúciách:**
 - **riešenie:** v oblasti múzejníctva a knihovníctva je potrebné minimálne zachovať a dlhodobo udržať, eventuálne rozšíriť existujúce študijné programy vzdelávania s posilnením jazykovej prípravy študentov a prepojením na výkon odbornej praxe v kultúrnych inštitúciách (iniciovať zmeny v odborných vzdelávacích zámeroch podľa požiadaviek praxe, iniciovať vznik špecializovaných a inovačných kurzov na odborových školách).
- 2) **Zaviesť systém celoživotného vzdelávania v knihovníctve ako zákonnú povinnosť:**
 - **riešenie:**
 - aktualizovať národné štandardy zamestnaní pre knihovnícke profesie a začleniť ich do Národnej sústavy kvalifikácií;
 - prijatie novej právnej úpravy a vypracovanie vzdelávacích a metodických materiálov;
 - vytvorenie personálnych kapacít a materiálno-technických prostriedkov pokrývajúcich celoživotné vzdelávanie;
 - pripraviť metodiku pre nový systém vzdelávania a odmeňovania knihovníkov – princíp zbierania kreditov za absolvovanie vzdelávacích kurzov a následné motivačné benefity;
 - pripraviť jednotný vzor knihovníckeho minima formou e-learningu určeného primárne pre neprofesionálnych pracovníkov knižníc;
 - zvýšiť dostupnosť poradenských služieb pre oblasť celoživotného vzdelávania pracovníkov knižníc na všetkých úrovniach systému knižníc.
- 3) **Zaviesť systém celoživotného vzdelávania v múzejníctve ako zákonnú povinnosť:**
 - **riešenie:**

- legislatívnu zmenou stanoviť počet realizovaných kurzov za rok, ktoré budú organizovať metodické centrá;
- zabezpečiť personálne kapacity pokrývajúce celoživotné vzdelávanie;
- vytvoriť pracovníkom múzeí a galérií priestor a podmienky na celoživotné vzdelávanie;
- nastaviť systém motivácie celoživotného vzdelávania;
- pripraviť jednotný vzor múzejníckeho minima formou e-learningu určeného primárne pre neprofesionálnych pracovníkov múzeí a galérií;
- zvýšiť dostupnosť poradenských služieb pre oblasť celoživotného vzdelávania pre pracovníkov múzeí a galérií na všetkých úrovniach.

5) Zabezpečiť priebežné dopĺňanie odbornej kvalifikácie:

➤ **riešenie:**

- v pravidelnom intervale aktualizovať štruktúru akreditovaných vzdelávacích kurzov pre jednotlivé odborné pracovné pozície;
- iniciovať vytvorenie systému štáží a praxe v inštitúciách pre rôzne typy pracovných pozícií;
- iniciovať vytvorenie systému vzdelávania pre manažment v oblasti riadenia ľudských zdrojov.

OBLASŤ OCHRANY PAMIATKOVÉHO FONDU

- 1) **Na základe už vykonanej analýzy zostaviť modulový systém ďalšieho vzdelávania dospelých v oblasti ochrany a rozvoja historického stavebného fondu s využitím medzinárodnej slovensko-česko-rakúskej spolupráce a s využitím existujúceho potenciálu (v pamiatkových inštitúciách, treťom sektore aj akademickej sfére) na princípoch interdisciplinárneho vzdelávania otvoreného súčasne pre všetky kľúčové cieľové skupiny:**
 - **riešenie:** medzinárodný modulový program ďalšieho vzdelávania dospelých v oblasti ochrany a rozvoja historického stavebného fondu.
- 2) **Na základe už vykonanej analýzy vytvoriť platformu na prepojenie všetkých subjektov na Slovensku, ktoré realizujú ďalšie vzdelávania dospelých v oblasti ochrany a rozvoja historického stavebného fondu (t. j. subjektov z verejného aj súkromného sektora):**
 - **riešenie:** internetový portál na danú tému.
- 3) **Realizovať analýzu súčasného stavu a potrieb v rámci celoživotného vzdelávania v oblasti pamiatkovej obnovy – reštaurovanie z pohľadu aktuálnych trendov a potrieb sektorov, ako aj pracovného trhu:**
 - **riešenie:** vypracovať a uskutočniť komplexnú analýzu, zahŕňajúcu prieskumy, rozhovory a zhromaždenie údajov o aktuálnych trendoch a potrebách sektorov.
- 4) **Vytvorenie vzdelávacieho programu regionálnych a lokálnych tvorcov politik v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu so zameraním na pamiatkovú obnovu – reštaurovanie a vytvorenie špecifických vzdelávacích programov s osobitným dôrazom na udržateľnosť a environmentálny prístup v pamiatkovej obnove – reštaurovaní:**
 - **riešenie:** vypracovať a implementovať vzdelávací program s dôrazom na politiky v oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu s odbornou podporou.
- 5) **Zabezpečiť spoluprácu medzi MK SR a MŠVVM SR na tvorbe učebných osnov pre stredné umelecké školy v oblasti kultúrneho dedičstva a pamiatkovej obnovy:**
 - **riešenie:** spolupráca na vypracovaní konkrétnych návrhov a aktualizácií učebných osnov zahŕňajúcich aspekty kultúrneho dedičstva a pamiatkovej obnovy.
- 6) **Samovzdelávanie pomocou odbornej a náučnej literatúry prostredníctvom sietí obecných, mestských, okresných, krajských, univerzitných a štátnych vedeckých knižníc:**
 - **riešenie:** identifikácia relevantnej odbornej a náučnej literatúry týkajúcej sa kultúrneho dedičstva a pamiatkovej obnovy, zabezpečenie dostupnosti tejto literatúry v knižniciach a inštitúciách pro-

stredníctvom nákupu, výpožičiek alebo elektronického prístupu, organizácia osvetových a vzdelávacích podujatí (seminárov, prednášok, workshopov) v spolupráci s knižnicami na tému kultúrneho dedičstva.

7) Podporiť vzdelávanie a prípravu na trh práce, zamerané na tradičné stavebné remeslá v stredných odborných školách a odborných učilištiach v spolupráci s MŠVVM SR:

- **riešenie:** aktualizácia a prispôsobenie učebných osnov a vzdelávacích programov stredných odborných škôl a odborných učilíšť podľa potrieb tradičných stavebných remesiel, poskytnutie odbornej prípravy a školení učiteľom a pedagógom zameraným na tradičné stavebné remeslá, zabezpečenie spolupráce s firmami a podnikmi v oblasti stavebných remesiel na zabezpečenie praktického vzdelávania a sťaží pre žiakov.

REMESELNÁ TVORBA

1) Prieskum a analýza aktuálneho systému a obsahu formálneho stredoškolského vzdelávania v oblasti remesiel v SR:

- **riešenie:** v spolupráci s dotknutými aktérmi získať všetky relevantné dáta o aktuálnych študijných odboroch na stredných školách a obsahu ich vyučovania.

2) Prieskum a analýza potrieb tradičných remeselníkov v SR:

- **riešenie:** dotazníky, štruktúrované rozhovory.

3) Prieskum a analýza celoživotného vzdelávania v oblasti tradičného remesla v SR:

- **riešenie:** prieskum ponuky aktívnych subjektov na tomto poli v SR, získanie zahraničných príkladov dobrej praxe prostredníctvom členov organizácie World Craft Council (Europe), ktorého je ÚLUV členom.

4) Návrh zmien v oblasti formálneho a celoživotného vzdelávania:

- **riešenie:** na základe troch uvedených prieskumov a analýz **navrhnúť:**
 - a) v oblasti formálneho vzdelávania:
 - prehodnotenie obsahov existujúcich študijných odborov a/alebo vznik nových študijných odborov, s významnou integráciou podnikateľských zručností v príslušných štátnych vzdelávacích programoch, (absolvent musí byť pripravený na samostatné podnikanie a výrobu, ktorá – ideálne pri zachovaní tradičných remeselných techník a/alebo materiálov a/alebo vzorov – bude príťažlivá pre súčasného konzumenta a jej výrobky budú na trhu predajné), a to aj v rámci pomaturitného štúdia (rekvalifikácia);
 - stredné školy v každom samosprávnom kraji, v ktorých by bola zavedená alebo posilnená výučba vybraných tradičných remeselných techník;
 - b) v oblasti celoživotného vzdelávania:
 - možnosti spolupráce relevantných aktérov pri tvorbe a realizácii programov celoživotného vzdelávania;
 - vzdelávacie programy, ktoré remeselníka pripraví na samostatné podnikanie;
 - vzdelávacie programy, ktoré rozšíria vedomosti a zručnosti vo vybranom remesle;
 - sťaže začínajúcich remeselníkov u majstrov vybraného remesla.

TANEČNÉ UMENIE

1) Zefektívniť systém formálneho vzdelávania profesionálov v oblasti tanečného umenia:

- **riešenie:** zrealizovať revíziu aktuálneho systému financovania konzervatórií (zanalyzovať dosahy normatívneho financovania na kvalitu vzdelávacieho procesu a úroveň absolventov) a navrhnuť alternatívne riešenia a z ich vyplývajúcu prípadnú úpravu legislatívy.

VÝTVARNÉ UMENIE

1) Nedostatočná príprava absolventov na základe požiadaviek a potrieb pracovného trhu:

- **riešenie:** v spolupráci s expertmi z oblasti výtvarného umenia identifikovať chýbajúce oblasti v rámci aktuálnych študijných odborov a na ich základe navrhnuť doplnenie pre existujúce študijné odbory,

prípadne vytvoriť návrh a iniciovať vznik nových študijných odborov. Odporúčania musia byť vytvorené v synergii s nadväzujúcim vysokoškolským vzdelávaním.

2) Nedostatočné materiálo-technické i odborné zázemia pre odborné vzdelávanie:

- **riešenie:** identifikovať, aké možnosti podpory materiálo-technického a priestorového zabezpečenia škôl sú dostupné – napr. špecializované výzvy a dotácie (napr. z EÚ fondov a v rámci rôznych medzinárodných programov) a zvyšovať povedomie o možnosti ich využitia, prípadne zvážiť vytvorenie tohto typu podpory; pre zabezpečenie kvalitných lektorov zapojiť do vzdelávania aj ľudí z praxe, prípadne bývalých absolventov, ktorí pôsobia v praxi (možnosť zamestnávať ich ako externých spolupracovníkov).

3) Nedostatočné prepojenie stredoškolského vzdelávania s praxou:

- **riešenie:** komunikácia medzi odbornými školami, komunikácia a kooperácia s partnermi z praxe, vytvoriť priestor na systematickú spoluprácu medzi školami a inštitúciami/firmami doma aj v zahraničí s cieľom poskytnúť dlhodobú prax žiakom (napr. podpísaním memoranda o spolupráci a pod.).

6 PRÍLOHA č. 3

V súlade so znením vyhlášky MŠVVM SR č. 251/2018 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania v znení neskorších predpisov¹⁰², ktorých absolventi získavajú stredné odborné vzdelanie, úplné stredné odborné vzdelanie alebo vyššie odborné vzdelanie, sú pre sektor KKP relevantné študijné a učebné odbory, uvedené v tabuľke podľa jednotlivých odvetví.¹⁰³

Zároveň uvádzame, že uvedený prehľad škôl poskytujúcich umelecky zamerané študijné a učebné odbory na stredných školách vychádza zo zoznamov vytvorených po spracovaní údajov príslušného školského roka, t. j. 2023/2024, ktoré sú zverejnené na webovom sídle CVTI.¹⁰⁴

V prípade, že sa niektorý z relevantných odborov v danom školskom roku nevyučuje, je tento stav zaznamenaný priamo v tabuľke.

AUDIOVÍZIA
86 8633 M reklamná tvorba
Spojená škola, Tokajicka 24, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu, Staničná 8, Trenčín
Škola umeleckého priemyslu Ladislava Bielika, Vajanského 23, Levice
Škola umeleckého priemyslu, Scota Viatora 6, Ružomberok
Škola umeleckého priemyslu, Vodárenská 3, Prešov
Škola umeleckého priemyslu, Sovietskych hrdinov 369/24, Svidník
86 8635 M masmediálna tvorba
Škola umeleckého priemyslu, Sklenárova 7, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu filmová, Petzvalova 2, Košice
86 8637 M obrazová a zvuková tvorba
86 8637 M 01 obrazová a zvuková tvorba – kamera, zvuk, strih
Škola umeleckého priemyslu, Sklenárova 7, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu animovanej tvorby, Vlastenecké námestie 1, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu filmová, Petzvalova 2, Košice
86 8637 M 02 obrazová a zvuková tvorba – umelecká produkcia
-
86 8637 M 03 obrazová a zvuková tvorba – virtuálna grafika
Súkromná škola umeleckého priemyslu Bohumila Baču, Ivanská cesta 21, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu filmová, Petzvalova 2, Košice
86 8630 M animovaná tvorba
Súkromná škola umeleckého priemyslu Bohumila Baču, Ivanská cesta 21, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu, Sklenárova 7, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu animovanej tvorby, Vlastenecké námestie 1, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu, Staničná 8, Trenčín
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Môťovská cesta 8164, Zvolen
Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 15, Košice

¹⁰² K dispozícii na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2022/287/20231001.html>.

¹⁰³ Písmeno **H** za číselným kódom učebného odboru znamená stredné odborné vzdelanie bez maturity s výučným listom.
Písmeno **M** za číselným kódom študijného odboru znamená úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou bez výučného listu.
Písmeno **N** za číselným kódom študijného odboru znamená nadstavbové štúdium.
Písmeno **K** za číselným kódom učebného odboru znamená úplné stredné odborné vzdelanie s maturitou a s výučným listom.
Písmeno **Q** za číselným kódom učebného odboru znamená vyššie odborné vzdelanie s absolventským diplomom.

¹⁰⁴ K dispozícii na: https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/publikacie-casopisy.../zistovanie-kvalifikovanosti/prehľad-strednych-skol.html?page_id=9574#.

7232 M marketingová komunikácia (od školského roka 2015/2016)
Stredná odborná škola masmediálnych a informačných štúdií, Kadnárova 7, Bratislava
7218 M masmediálne štúdiá
Stredná odborná škola masmediálnych a informačných štúdií, Kadnárova 7, Bratislava
DIVADLO
8226 Q hudobno-dramatické umenie
Konzervatórium, Tolstého 11, Bratislava
Cirkevné konzervatórium v Bratislave, Beňadická 16, Bratislava
Súkromné konzervatórium, Krčméryho 2, Nitra
Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Súkromná spojená škola Martin, organizačná zložka: Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Ul. J. Lettricha 3, Martin
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Školská 31, Rimavská Sobota
Súkromné konzervatórium PinkHarmony, J. Jesenského 42, Zvolen
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Súkromné konzervatórium, Zádielska 12, Košice
Konzervatórium, Timonova 2, Košice
Konzervatórium Jozefa Adamoviča, Exnárova 8, Košice
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Požiarnická 1, Košice
8226 Q 01 hudobno-dramatické umenie – muzikál
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Súkromné konzervatórium, Zádielska 12, Košice
85 8576 H umelecký parochniar a maskér
Stredná odborná škola kaderníctva a vizážistiky, Svätoplukova 2 Bratislava
86 8642 M scénické výtvarníctvo
86 8642 M 01 scénické výtvarníctvo – kostýmová tvorba
Škola umeleckého priemyslu, Sklenárova 7, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu, Staničná 8, Trenčín
Škola umeleckého priemyslu, Scota Viatora 6, Ružomberok
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Môťovská cesta 8164, Zvolen
86 8642 M 02 scénické výtvarníctvo – maľba a dekoračná tvorba
Škola umeleckého priemyslu, Sklenárova 7, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 15, Košice
82 73 M 00 scénická dekoračná tvorba a reprodukčná maľba
Škola umeleckého priemyslu, Sklenárova 7, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Môťovská cesta 8164, Zvolen
86 8642 M 04 scénické výtvarníctvo – maskérska tvorba
Škola umeleckého priemyslu, Sklenárova 7, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Môťovská cesta 8164, Zvolen
86 8642 M 05 scénické výtvarníctvo – tvarovanie dreva
-
86 8642 M 06 scénické výtvarníctvo – tvorba a konštrukcia scény
-
DIZAJN
86 8602 M priemyselný dizajn
Súkromná škola umeleckého priemyslu Bohumila Baču, Ivanská cesta 21, Bratislava

Škola umeleckého priemyslu Josefa Vydru, Dúbravská cesta 11, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu, Staničná 8, Trenčín
Škola umeleckého priemyslu Ladislava Bielika, Vajanského 23, Levice
86 8603 M grafický a priestorový dizajn
Súkromná škola umeleckého priemyslu Bohumila Baču, Ivanská cesta 21, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu, Sklenárova 7, Bratislava
Súkromná spojená škola Martin, organizačná zložka: Súkromná škola umeleckého priemyslu, Ul. J. Lettricha 3, 036 01 Martin
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Hálkova 2968/22, Žilina
Škola umeleckého priemyslu, Akademická 13, Banská Štiavnica
Škola umeleckého priemyslu, Slavkovská 19, Kežmarok
Škola umeleckého priemyslu Prešov, Vodárenská 3, Prešov
Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 15, 040 01 Košice
86 8604 M grafický dizajn
Súkromná škola umeleckého priemyslu Bohumila Baču, Ivanská cesta 21, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu Josefa Vydru, Dúbravská cesta 11, 845 32 Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu animovanej tvorby, Vlastenecké námestie 1, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu Hlohovec, Nerudova 1268, Hlohovec
Škola umeleckého priemyslu, Staničná 8, Trenčín
Škola umeleckého priemyslu Ladislava Bielika, Vajanského 23, Levice
Súkromná škola umeleckého priemyslu v Nitre, Samova 14, Nitra
Škola umeleckého priemyslu, Scota Viatora 6, Ružomberok
Spojená škola, Hattalova 471, Nižná
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Hálkova 2968/22, Žilina
Škola umeleckého priemyslu, Akademická 13, Banská Štiavnica
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Môťovská cesta 8164, Zvolen
Súkromná škola umeleckého priemyslu Hodruša-Hámre Kyslá 214, Hodruša-Hámre
Škola umeleckého priemyslu, Slavkovská 19, Kežmarok
Škola umeleckého priemyslu Prešov, Vodárenská 3, Prešov
Škola umeleckého priemyslu, Sovietskych hrdinov 369/24, Svidník
Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 15, Košice
86 8606 M fotografický dizajn
Súkromná škola umeleckého priemyslu Bohumila Baču, Ivanská cesta 21, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu animovanej tvorby, Vlastenecké námestie 1, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu Hlohovec, Nerudova 1268, Hlohovec
Škola umeleckého priemyslu, Staničná 8, Trenčín
Škola umeleckého priemyslu Ladislava Bielika, Vajanského 23, Levice
Súkromná škola umeleckého priemyslu v Nitre, Samova 14, Nitra
Škola umeleckého priemyslu, Scota Viatora 6, Ružomberok
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Môťovská cesta 8164, Zvolen
Škola umeleckého priemyslu, Slavkovská 19, Kežmarok
Stredná odborná škola služieb, Košická 20, Prešov
Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 15, Košice
Stredná odborná škola drevárska, Filinského 7, Spišská Nová Ves
86 8609 M textilný dizajn

Škola umeleckého priemyslu Josefa Vydru, Dúbravská cesta 11, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu, Scota Viatora 6, Ružomberok
86 8610 M odevný dizajn
Súkromná škola umeleckého priemyslu Bohumila Baču, Ivanská cesta 21, Bratislava
Spojená škola, Tokajicka 24, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu animovanej tvorby, Vlastenecké námestie 1, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu, Staničná 8, Trenčín
Škola umeleckého priemyslu Ladislava Bielika, Vajanského 23, Levice
Škola umeleckého priemyslu, Scota Viatora 6, Ružomberok
Škola umeleckého priemyslu, Akademická 13 Banská Štiavnica
Škola umeleckého priemyslu Prešov, Vodárenská 3, Prešov
Škola umeleckého priemyslu, Sovietskych hrdinov 369/24, Svidník
Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 15, Košice
86 8637 M 01 obrazová a zvuková tvorba – kamera, zvuk, strih
Škola umeleckého priemyslu, Sklenárova 7, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu animovanej tvorby, Vlastenecké námestie 1, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu filmová, Petzvalova 2, Košice
86 8637 M 02 obrazová a zvuková tvorba – umelecká produkcia
-
86 8637 M 03 obrazová a zvuková tvorba – virtuálna grafika
Súkromná škola umeleckého priemyslu Bohumila Baču, Ivanská cesta 21, Bratislava
Súkromná škola umeleckého priemyslu filmová, Petzvalova 2, Košice
86 8641 M propagačné výtvarníctvo
Škola umeleckého priemyslu Josefa Vydru, Dúbravská cesta 11, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu, Staničná 8, Trenčín
Škola umeleckého priemyslu Ladislava Bielika, Vajanského 23, Levice
Súkromná škola umeleckého priemyslu v Nitre, Samova 14, Nitra
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Škola umeleckého priemyslu, Scota Viatora 6, Ružomberok
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Hálkova 2968/22, Žilina
Súkromná škola umeleckého priemyslu, J. Jesenského 624/42, Zvolen
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Môtovská cesta 8164, Zvolen
Súkromná škola umeleckého priemyslu Hodruša-Hámre, Kyslá 214, Hodruša-Hámre
Škola umeleckého priemyslu, Slavkovská 19, Kežmarok
Škola umeleckého priemyslu Prešov, Vodárenská 3, Prešov
Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 15, Košice
Stredná odborná škola drevárska, Filinského 7, Spišská Nová Ves
8244 M modelárstvo a navrhovanie obuvi a módných doplnkov
Stredná odborná škola Jána Antonína Baču, Námestie SNP 5, Partizánske
8207 Q sklársky dizajn
Škola umeleckého priemyslu Josefa Vydru, Dúbravská cesta 11, Bratislava
HERNÝ PRIEMYSEL
8627 M digitálna maľba – koncept art
Škola umeleckého priemyslu, Staničná 8, Trenčín
Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 15, Košice
8628 M dizajn digitálnych aplikácií
Škola umeleckého priemyslu, Staničná 8, Trenčín

Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 15, Košice
HUDBA
8226 Q hudobno-dramatické umenie
Konzervatórium, Tolstého 11, Bratislava
Cirkevné konzervatórium v Bratislave, Beňadická 16, Bratislava
Súkromné konzervatórium, Krčméryho 2, Nitra
Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša v Topoľčanoch, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Súkromná spojená škola Martin, organizačná zložka: Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Ul. J. Lettricha 3, Martin
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Školská 31, Rimavská Sobota
Súkromné konzervatórium PinkHarmony, J. Jesenského 42, Zvolen
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Súkromné konzervatórium, Zádielska 12, Košice
Konzervatórium, Timonova 2, Košice
Konzervatórium Jozefa Adamoviča, Exnárova 8, Košice
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Požiarnická 1, Košice
8226 Q 01 hudobno-dramatické umenie – muzikál
Súkromné konzervatórium ALKANA, Batkova 2, Bratislava-Dúbravka
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, 974 01 Banská Bystrica
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Súkromné konzervatórium, Zádielska 12, Košice
8228 Q spev
Konzervatórium, Tolstého 11, Bratislava
Cirkevné konzervatórium v Bratislave, Beňadická 16, Bratislava
Súkromné konzervatórium, Krčméryho 2, Nitra
Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Konzervatórium Žilina, J. M. Hurbana 48, Žilina
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Školská 31, Rimavská Sobota
Súkromné konzervatórium PinkHarmony, J. Jesenského 42, Zvolen,
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Konzervatórium, Timonova 2, Košice
Konzervatórium Jozefa Adamoviča, Exnárova 8, Košice
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Požiarnická 1, Košice
8229 Q hudba
8229 Q 01 hudba – skladba
Konzervatórium, Tolstého 11, Bratislava
Cirkevné konzervatórium v Bratislave, Beňadická 16, Bratislava
Súkromné konzervatórium, Krčméryho 2, Nitra
Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Konzervatórium Žilina, J. M. Hurbana 48, Žilina
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Konzervatórium, Timonova 2, Košice

Konzervatórium Jozefa Adamoviča, Exnárova 8, Košice
8229 Q 02 hudba – dirigovanie
Konzervatórium, Tolstého 11, Bratislava
Konzervatórium Žilina, J. M. Hurbana 48, Žilina
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Konzervatórium, Timonova 2, Košice
8229 Q 03 hudba – hra na klavíri
Konzervatórium, Tolstého 11, Bratislava
Cirkevné konzervatórium v Bratislave, Beňadická 16, Bratislava
Súkromné konzervatórium, Krčméryho 2, Nitra
Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Konzervatórium Žilina, J. M. Hurbana 48, Žilina
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Školská 31, Rimavská Sobota
Súkromné konzervatórium PinkHarmony, J. Jesenského 42, Zvolen
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Konzervatórium, Timonova 2, Košice
Konzervatórium Jozefa Adamoviča, Exnárova 8, Košice
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Požiarnická 1, Košice
8229 Q 04 hudba – hra na organe
Konzervatórium, Tolstého 11, Bratislava
Cirkevné konzervatórium v Bratislave, Beňadická 16, Bratislava
Súkromné konzervatórium, Krčméryho 2, Nitra
Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Konzervatórium Žilina, J. M. Hurbana 48, , Žilina
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Konzervatórium, Timonova 2, Košice
8229 Q 07 hudba – hra na akordeóne
Konzervatórium, Tolstého 11, Bratislava
Cirkevné konzervatórium v Bratislave, Beňadická 16, Bratislava
Súkromné konzervatórium, Krčméryho 2, Nitra
Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Konzervatórium Žilina, J. M. Hurbana 48, , Žilina
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Školská 31, Rimavská Sobota
Súkromné konzervatórium PinkHarmony, J. Jesenského 42, Zvolen,
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Konzervatórium, Timonova 2, Košice
Konzervatórium Jozefa Adamoviča, Exnárova 8, Košice
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Požiarnická 1, Košice
8229 Q 08 hudba – cirkevná hudba
Konzervatórium, Tolstého 11, Bratislava
Cirkevné konzervatórium v Bratislave, Beňadická 16, Bratislava

Konzervatórium Žilina, J. M. Hurbana 48, Žilina
8229 Q 13 hudba – hra na bicích nástrojoch
8229 Q 24 hudba – hra na priečnej flaute
8229 Q 30 hudba – hra na zobcovej flaute
8229 Q 18 hudba – hra na hoboji
8229 Q 20 hudba – hra na klarinete
8229 Q 15 hudba – hra na fagote
8229 Q 25 hudba – hra na saxofóne
8229 Q 26 hudba – hra na trúbke
8229 Q 22 hudba – hra na lesnom rohu
8229 Q 23 hudba – hra na pozaune
8229 Q 27 hudba – hra na tube
Konzervatórium, Tolstého 11, Bratislava
Cirkevné konzervatórium v Bratislave, Beňadická 16, Bratislava
Súkromné konzervatórium, Krčméryho 2, Nitra
Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Konzervatórium Žilina, J. M. Hurbana 48, Žilina
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Školská 31, Rimavská Sobota
Súkromné konzervatórium PinkHarmony, J. Jesenského 42, Zvolen,
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Konzervatórium, Timonova 2, Košice
Konzervatórium Jozefa Adamoviča, Exnárova 8, Košice
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Požiarnická 1, Košice
8229 Q 19 hudba – hra na husliach
8229 Q 28 hudba – hra na viole
8229 Q 29 hudba – hra na violončele
8229 Q 21 hudba – hra na kontrabase
8229 Q 17 hudba – hra na harfe
8229 Q 16 hudba – hra na gitare
8229 Q 14 hudba – hra na cimbale
Konzervatórium, Tolstého 11, Bratislava
Cirkevné konzervatórium v Bratislave, Beňadická 16, Bratislava
Súkromné konzervatórium, Krčméryho 2, Nitra
Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Konzervatórium Žilina, J. M. Hurbana 48, , Žilina
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Školská 31, Rimavská Sobota
Súkromné konzervatórium PinkHarmony, J. Jesenského 42, Zvolen
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Konzervatórium, Timonova 2, Košice
Konzervatórium Jozefa Adamoviča, Exnárova 8, Košice
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Požiarnická 1, Košice
85 8539 K ladenie a údržba klavírov a klávesových nástrojov
-

KULTÚRNO-OSVETOVÁ ČINNOSŤ	
76 7662 M animátor voľného času	
	Stredná odborná škola pedagogická, Bullova 2, Bratislava
	Stredná odborná škola pedagogická, Sokolská 6, Modra
	Súkromná stredná odborná škola služieb Bardejov, Hviezdoslavova 11, Bardejov
MATEMATICKO-FYZIKÁLNE VEDY (ASTRONÓMIA)	
1140 N astronómia	
	Stredná priemyselná škola stavebná – Építőipari Szakközépiskola, Konkolyho 8, Hurbanovo
LITERATÚRA A KNIŽNÁ TVORBA	
	Na odborných školách neexistuje adekvátny odbor s príklonom žiakov k oblasti literatúry
	Pozri študijné odbory venujúce sa grafickému dizajnu (v časti dizajn)
MÉDIÁ	
7232 M marketingová komunikácia (od školského roka 2015/2016)	
	Stredná odborná škola masmediálnych a informačných štúdií, Kadnárova 7, Bratislava
7218 M masmediálne štúdiá	
	Stredná odborná škola masmediálnych a informačných štúdií, Kadnárova 7, Bratislava
86 8635 M masmediálna tvorba	
	Škola umeleckého priemyslu, Sklenárova 7, Bratislava
	Súkromná škola umeleckého priemyslu filmová, Petzvalova 2, Košice
86 8633 M reklamná tvorba	
	Spojená škola, Tokajicka 24, Bratislava
	Škola umeleckého priemyslu, Staničná 8, Trenčín
	Škola umeleckého priemyslu Ladislava Bielika, Vajanského 23, Levice
	Škola umeleckého priemyslu, Scota Viatora 6, Ružomberok
	Škola umeleckého priemyslu Prešov, Vodárenská 3, Prešov
	Škola umeleckého priemyslu, Sovietskych hrdinov 369/24, Svidník
MÚZEJNÍCTVO A KNIHOVNÍCTVO	
8245 M konzervátorstvo a reštaurátorstvo	
8245 M 01 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – drevorezié	
	Škola umeleckého priemyslu Josefa Vydru, Dúbravská cesta 11, Bratislava
	Škola umeleckého priemyslu, Slavkovská 19, Kežmarok
8245 M 02 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – kovov	
	-
8245 M 05 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – omietky a štuková výzdoba	
	Škola umeleckého priemyslu, Akademická 13, Banská Štiavnica
8245 M 07 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – maliarske techniky	
	Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 15, Košice
8245 M 09 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – papier, staré tlače a knižné väzby	
	Škola umeleckého priemyslu – Akademická 13, Banská Štiavnica
7237 M informačné systémy a služby	
	Stredná odborná škola masmediálnych a informačných štúdií, Kadnárova 7, Bratislava
	Súkromná stredná odborná škola podnikania, Hollého 1380, Senica
	Stredná odborná škola, Námestie sv. Martina 5, Holíč
	Súkromná stredná odborná škola ANIMUS, Akademická 4, Nitra
	Spojená škola, Hlavná 2, Žilina-Bytčica

Súkromná stredná odborná škola Pro scholaris, Hlavná 2, Žilina
Súkromná stredná odborná škola ekonomická – Košická akadémia, Tajovského 15, Košice
Stredná odborná škola sv. Cyrila a Metoda, Michalovce
OBLASŤ OCHRANY PAMIATKOVÉHO FONDU
86 8651 M konzervátorstvo a reštaurátorstvo
86 8651 M 01 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – drevorezieb
Škola umeleckého priemyslu Josefa Vydru, Dúbravská cesta 11, Bratislava
Škola umeleckého priemyslu, Slavkovská 19, Kežmarok
86 8651 M 02 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – kovy
-
86 8651 M 05 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – omietky a štuková výzdoba
Škola umeleckého priemyslu, Akademická 13, Banská Štiavnica
86 8651 M 07 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – maliarske techniky
Súkromná škola umeleckého priemyslu v Nitre, Samova 14, Nitra
Škola umeleckého priemyslu, Jakobyho 15, Košice
86 8651 M 09 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – papier, star. tlače a knižné väzby
Škola umeleckého priemyslu, Akademická 13, Banská Štiavnica
86 8656 M kameňosochárstvo
Škola umeleckého priemyslu Josefa Vydru, Dúbravská cesta 11, Bratislava
86 8658 M štukatérstvo
-
8245 M 01 konzervátorstvo a reštaurátorstvo – drevorezieb
Škola umeleckého priemyslu, Slavkovská 19, Kežmarok
Škola umeleckého priemyslu Josefa Vydru, Dúbravská cesta 11, Bratislava
8264 603 konzervátorské a reštaurátorské práce – drevo
-
8661 M 01 výtvarné spracovanie kovov a drahých kameňov – zlatníctvo a strieborníctvo
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Hodruša-Hámre Kyslá 214, Hodruša-Hámre
8661 M 02 výtvarné spracovanie kovov a drahých kameňov – umelecké zámočníctvo a kováčstvo
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Hodruša-Hámre Kyslá 214, Hodruša-Hámre
8661 M 03 plošné a plastické rytie kovov
Súkromná škola umeleckého priemyslu, Hodruša-Hámre Kyslá 214, Hodruša-Hámre
REMESELNÁ TVORBA
85 8503 K 01 umeleckoremeselné spracúvanie kovov - kováčske a zámočnicke práce
Stredná odborná škola strojnícka, Športová 1326, Kysucké Nové Mesto
85 8503 K 03 umeleckoremeselné spracúvanie kovov – rytecké práce
-
85 8503 K 04 umeleckoremeselné spracúvanie kovov – pasiarске práce
-
85 8504 K 01 umeleckoremeselné spracúvanie dreva – stolárske práce
-
85 8504 K 02 umeleckoremeselné spracúvanie dreva – rezbárske práce
-
85 8504 K 03 umeleckoremeselné spracúvanie dreva – čalúnické a dekorátorské práce
-

85 8513 K umeleckoremeselné spracúvanie kože
-
85 8541 H umelecký kováč a zámočník
-
85 8555 H umelecký rezbár
Stredná odborná škola technická, Bratislavská 439/18, Dubnica nad Váhom
85 8557 H umelecký stolár
-
85 8573 H umelecký keramik
-
85 8521 K 02 výtvarné spracúvanie skla – brúsenie skla
-
85 8521 K 03 výtvarné spracúvanie skla – hutnícke tvarovanie skla
-
85 8521 K 04 výtvarné spracúvanie skla – maľovanie a leptanie skla
-
85 8521 K 07 výtvarné spracúvanie skla – vzorkárstvo sklenej bižutérie
-
85 8521 K 11 výtvarné spracúvanie skla – výroba sklenej vitráže
Spojená škola škola, I. Krasku 491, Púchov
85 8523 K tvorba vitrážového skla a smaltu
Súkromná spojená škola, Slovenská 52, Kolárovo
85 8545 H zlatník a klenotník
Stredná odborná škola technická, Vranovská 4, Bratislava
85 8551 H umelecký štukatér
-
TANEČNÉ UMENIE
8227 Q tanec
Súkromné konzervatórium, Krčméryho 2, Nitra
Súkromné konzervatórium Dezidera Kardoša, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Konzervatórium Jána Levoslava Bellu, Skuteckého 27, Banská Bystrica
Súkromné konzervatórium Prešov, M. Benku 7, Prešov
Súkromné konzervatórium, Zádielska 12, Košice
Konzervatórium, Timonova 2, Košice
Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium, Požiarnická 1, Košice
8227 Q 01 tanec – klasický tanec
Tanečné konzervatórium Evy Jaczovej, Gorazdova 20, Bratislava
Súkromné tanečné konzervatórium Dušana Nebylu, Kalinčiakova 2911/47, Trnava
8227 Q 02 tanec – ľudový tanec
Tanečné konzervatórium Evy Jaczovej, Gorazdova 20, Bratislava
Súkromné tanečné konzervatórium Dušana Nebylu, Kalinčiakova 2911/47, Trnava
8227 Q 03 tanec – moderný tanec
Tanečné konzervatórium Evy Jaczovej, Gorazdova 20, Bratislava
Súkromné tanečné konzervatórium Dušana Nebylu, Kalinčiakova 2911/47, Trnava
Súkromné tanečné konzervatórium, Hradná 340, Liptovský Hrádok

VÝTVARNÉ UMENIE
86 8644 M úžitková maľba
Súkromná škola umeleckého priemyslu Dezidera Kardoša, Gagarinova 2490/13, Topoľčany
Škola umeleckého priemyslu, Scota Viatora 6, Ružomberok
86 8641 M propagačné výtvarníctvo
Súkromná spojená škola, Slovenská 52, Kolárovo

7 ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

AI – artificial intelligence (umelá inteligencia)
AKIS – Asociácia kultúrnych inštitúcií miest a obcí Slovenska
AKOI – Asociácia kultúrno-osvetových inštitúcií
ARŠUP – Asociácia riaditeľov škôl umeleckého priemyslu
AsÚ SAV – Astronomický ústav Slovenskej akadémie vied
CVČ – centrum voľného času
CVTI – Centrum vedecko-technických informácií
DÚ – Divadelný ústav
EK – Európska komisia
ESF – Európsky sociálny fond
EÚ – Európska únia
FPU – Fond na podporu umenia
KOČ – kultúrno-osvetová činnosť
KOZ – kultúrno-osvetové zariadenia
KULT MINOR Fond na podporu kultúry národnostných menšín
MH SR – Ministerstvo hospodárstva SR
MK SR – Ministerstvo kultúry SR
MŠVVM SR – Ministerstvo školstva, vedy, vývoja a mládeže SR
NOC – Národné osvetové centrum
o. z. – občianske združenie
PUĽS – Poddukelský umelecký ľudový súbor
ROPO – rozpočtové a príspevkové organizácie
SBA – Slovak Business Agency
SCD – Slovenské centrum dizajnu
SGDA – Slovak Game Developers Association (Asociácia slovenských herných vývojárov)
SKKR – Slovenský kvalifikačný rámec
SLUK – Slovenský ľudový umelecký kolektív
SND – Slovenské národné divadlo
SNK – Slovenská národná knižnica
SOŠ stredná odborná škola
SPŠ – stredná priemyselná škola
SR – Slovenská republika
SŠ – spojená škola
SÚH – Slovenská ústredná hvezdáreň
SZČO – samostatná zárobkovo činná osoba
SŽK – Slovenská živnostenská komora
ŠIOV – štátny inštitút odborného vzdelávania
ŠUP – škola umeleckého priemyslu
ŠVP – štátny vzdelávací program
TKEJ – Tanečné konzervatórium Evy Jaczovej v Bratislave
TPP – trvalý pracovný pomer
UAP – Univerzitné astronomické pracoviská
ÚK SR – Únia konzervatórií SR
ÚĽUV – Ústredie ľudovej umeleckej výroby
VŠ – vysoká škola
VŠMU – Vysoká škola múzických umení
VŠVU – Vysoká škola výtvarných umení
VÚC – vyšší územný celok
ZUŠ – základná umelecká škola

Dokument je kolektívnou prácou. Texty spracovali členovia a členky Komisie pre odborné vzdelávanie v kultúre a kreatívnom priemysle MK SR na základe svojej vecnej príslušnosti v spolupráci s externými odborníkmi a odborníčkami.

Uzávierka textov v tejto verzii bola 9. februára 2024.

Citujte ako: Odvetvová koncepcia odborného vzdelávania a prípravy žiakov na výkon povolania, skupiny povolání a odborných činností v rezorte kultúry, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, 2024.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky
www.culture.gov.sk
www.pkkp.sk
kreativneforum@culture.gov.sk